

KATEDRA KATEDRA

ZELENA NEVARNOST

Škratne zarje bodočnosti, ki so nam jih obljubljali včasih, vse bolj temnijo in spreminjajo barvo. Naša prihodnost postaja z novimi možmi v uniformah, ki stopajo v predsedstva, ter z novimi ustavnimi amandmaji, ki so usmerjeni k večji centralizaciji, vse bolj zelenkasto mračna. Postavljeni smo pred alternative, ki to pravzaprav niso. Postavljeni smo pred dejstva. Slovenski delegati v zvezni skupščini so že spoznali, kako poteka odločanje v skupščini, in postavljajo svoje cilje radikalno in više, da bi dosegli vsaj nekaj. Žal so jih spregledali tudi na drugi strani in postavljajo tarčo niže. Rezultat je končno takšen, kakršno je razmerje sil. In to razmerje sil določa politični sistem, ki ne dovoljuje prevlade demokratičnih in naprednih tendenc.

Vprašanje tako danes niti ni več toliko v tem, ali bodo naši delegati v zvezni skupščini vzdržali pritisk ali pa bodo pristali na »časten« kompromis. Da bodo pristali na kompromis, če bodo odločali sami in brez tistih, ki so dejanski nosilci suverenosti, postaja vsak dan bolj očitno. In tudi če bi pritisk vzdržali — ali je vizija naše nacionalne kompartije resnično tako drugačna od tistih, ki nam ponujajo centralizem? Kjer odločajo ljudje, ki so med seboj složni v temeljnih programskih smernicah, tam tudi velikih razlik ne more biti. Kaj nam torej preostane?

Sedanjo situacijo je verjetno mogoče razrešiti le s korenitim rezom, tega pa tudi naši sedanji nacionalni predstavniki ne želijo izvršiti. Za kaj takega nimajo niti poguma, niti želje. Edina poštena rešitev sedanjega kritičnega položaja pred spremembami ustave bi bila, če bi o tako pomembnem vprašanju, kot je sprememba ustave, odločal nosilec suverenosti sam — slovenski narod in to z referendumom. To je tista poteza, ki bi lahko politične veljake razbremenila mučnega položaja, ki ga ne morejo in ne želijo razrešiti sami, in hkrati je to prvi korak, ki lahko bistveno opredeli našo prihodnost.

Ali bodo tisti, ki odločajo o tem, tudi dejansko storili kaj takega, je seveda vprašanje. Na nas je, da jih opozorimo na težo odločitve in na odgovornost, ki jo nosijo, če tega ne bodo storili. In ne slepimo se — tisti, ki nam obljubljajo polne krožnike svetle bodočnosti, skrivajo med gubami svojih površnikov še kaj drugega kot zgolj obljube...
Igor Mekina

KAZALO:

Intervju: Janez Janša
stran 4/5

Beograjska priloga:
V pričakovanju potresa
stran 7 — 10

Študentski bojkot:
Maribor 1988 stran 11
SNG Maribor: Evropa
ali provinca stran 13

Zdaj lovski klobuk ni za vsako glavo!

Nekateri člani zveze komunistov pri nas so oboroženi. S puškami. Lovci so. V uniformah. Sestavljajo del t.i. »zeleno bratovščine« v naši družbi. Dvakrat so v manjšini: kot člani ZK in kot lovci. Vendar kdo bi mislil na to! Tudi to je vzrok, da sedemindvajsetletni znanec noče v zvezo komunistov in ne med lovce.

Komunist / 22. januarja 1988

TV HIMNA

V času podivjanosti medijev je treba biti pozoren tudi na stvari, ki naivnemu in tradicionalno zamejenemu pogledu zaradi privzgojene preostre dihotomije med »vsebinsko« in »obliko« nujno uidejo. Past je kajpada zopet v **formi sami**, ta pove preveč in tako vnaprej razkriva smer apriornega filtriranja vsebine.

Konkretizirajmo: TV Ljubljana je v novem letu preoblekla tudi TV dnevnik, svojo najbolj gledano oddajo, osrednja poročila osrednje medijske institucije takorekoč. In kaj vidimo — dovolj kratek, dovolj sodoben, vizualno dovolj atraktiven, a ne vsiljiv »TV spot«. Če se ob tem spomnimo, da je podobno preoblačenje zadnja leta kar pogosto, se zde očitki, da

si zaradi monopola privoščijo vsakršno ignoranco, togost in reakcionarnost, neupravičeni.

A ko navedeni novosti prištevamo še nekaj dobrih reklam (kar samo dokazuje pomembne premike v domači obrti vizualne medijske komunikacije), lahko razočarani končamo. Ta marginalna mašila seveda ne morejo nadomestiti osnovnega primanjkljaja — popolne odsotnosti koncepta, programa. In še nekaj: hrbtina stran opevane vizualne modernizacije bi razkrila zanimive in simptomatične lu-

knje. Hrbtina stran slike pa je zvok. Kaj torej slišimo v novi »špici« dnevnika? Da, nenavadno znane zvoke. Variacijo na Zdravljico, ne boste me prepričali, da vam je to ušlo!

Zdravljica pa seveda ni zgolj pesem, je materializacija slovenske travme, ki še danes funkcionira kot reprezentativni znak svobodoljublja in pokončnosti. Pogosto tudi kot krinka, kot cinično ogrinjalo tistih, ki zlahka navlečejo nase vsako besedo. Nič čudnega ni, da si je liberalni del »staroslovencev« prav

Zdravljico izbral za nekakšno alterantivno himno. Gotovo je res, da si lahko Jenkovo Naprej zastava slave (uradna slovenska himna), z vso njeno afirmativno junaškostjo in arhaičnim »blagorjem očetnjave«, danes požvižgavamo samo z rahlo ironijo. Toda — zahteva po aдекватni, sodobni in avtentični himni, katere besedilo bi vsebovalo elemente za racionalno identifikacijo vseh (!) Slovencev, ki bi odražala »nacionalni duh«, je neskončno zastarela in simptomatično naivna. Eno-

stavno — primerne pesmi pač ni, katera koli stopi na mesto himne, dobi sčasoma potrebne emocionalne atribute, saj v tem primeru funkcionira mesto samo, status himne, ne pa konkretna pesem, ki se na tem mestu znajde. To je tudi argument proti forsiranju Zdravljice, proti degradiranju Mojstra, za staro dobro odtujeno himno. So stvari, ki so lahko samo ali odtujene ali pa jih sploh ni.

Himna je povrh vsega ženskega spola. V naši agresivni moški civilizaciji pa se pome-

ni ženskega definirajo s projekcijo in reduciranjem na moške ekvivalente. V primeru himne je to seveda kaj drugega kot himen. Ta pa je v naših letih vendarle stvar preteklosti. Vsako sklicevanje nanj je hinavsko pretvarjanje ali pa histerija. Dojemanje simbolnih znakov v njihovi dobesednosti, oziroma izenačevanje stvari in znaka pa dokaz, da psihoanalitikom zlepa ne bo zmanjkalo užitkov.

P. S. Mar ne bi bilo nekoliko neprijetno vstajati pred vsakim dnevnikom? Boris Svetel

Spoštovani naročniki

Pred nami je znova veliko ponovoletno »čiščenje«. Uredili smo težave, ki so natele z priklopom novega računalnika, sedaj pa se bliža čas, ko naša blagajna nujno potrebuje nekaj cekinov od naročnin iz vašega žepa. Na domove vseh naših naročnikov smo že poslali položnice in vsem, ki bodo plačali, bomo Katedro še naprej pošiljali na stare naslove.

Če bi bil kdo po pomoti izbrisan iz naših kartotek, pa želi še naprej ostati naročnik Katedre, naj to sporoči na uredništvo, kjer bomo napako popravili... Če Katedre ni, a ste plačali naročnino, je lahko vmes tudi intervencija občega družbenega interesa... O tej pa se boste lahko informirali preko dnevnega časopisa.

Ostanite še naprej z nami...

Uredništvo

Ko ne bi bili Slovenci taki podpetniki jugoslovanstvu, bi bilo vse boljše.

Srečko Kosovel

Med nami je Tito ustvaril geslo o bratstvu in enotnosti. Kaj lahko rečemo na to? Da ni ne enotnosti, ne bratstva. To si upam trditi kjerkoli.

Josip Vidmar

Nobeno ljudstvo ne mara oboroženih misionarjev.

Robespierre

Najboljši čas je bil tedaj, ko še ni bilo narodov in so bili vsi samo podložniki.

Franz I., avstrijski cesar

Gotovo je to, da OF ni več med nami. Tiste ni več, ki je nekoč bila, kajti velika večina njenega članstva živi v prepričanju, da smo Slovenci osvobojeni, kar pa seveda ni res.

Josip Vidmar

pripravil:
K. E.

MED SCILO ODVISNOSTI IN KARIBDO AVTONOMIJE

JUNAKI NAŠEGA ČASA

»Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo se odreka postopkom, ki so leta 1974 privedli do izključitve iz pedagoškega procesa oziroma s fakultete dr. Vladimirja Arzonška, dr. Tineta Hribarja, dr. Janeza Jerovška in dr. Veljka Rusa. Ne soglašajo s prakso kadrovanja na osnovi političnih kriterijev, ki je bila vzpostavljena v sedemdesetih letih in se kaže še danes v delu kadrovske in habilitacijske komisije, sankcionirana pa je z Zakonom o usmerjenem izobraževanju in z Družbenim dogovorom o kadrovske politiki.«

Tako se glasi začetek Memoranduma sociološke katedre na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo. V nadaljevanju ne zahteva samo spremembe habilitacijskih in kadrovske postopkov, ampak tudi poudarek na strokovnem pedagoškem in raziskovalnem delu, kar bi omogočilo vključevanje fakultete v reformo Univerze.

Tekst, ki je objavljen v »Drugačnem Razmerju«, časopisu študentov FSPN, so obravnavale ostale katedre na fakulteti: novinarska, politološka in obramboslovna. V vseh je prevladalo mnenje, drugačno od pobude, ki jo je dala katedra za sociologijo: o prvem delu Memoranduma, dogodkih iz leta 1974 naj bi razpravljala PZZ in OO ZK, ni pa potrebe, da bi se

opredelila fakulteta. Ni vzroka, da bi se ozirali v preteklost. Ni pa sporno, da se mora fakulteta truditi za afirmacijo intelektualnega potenciala na fakulteti in v njenem okolju.

Nobeno razpravljanje o dogodkih v sedemdesetih letih ne more mimo ustanovitelja fakultete, je mimogrede navrgel eden od razpravjalcev.

Ustanovitelj FSPN je CK ZKS, ki ima še vedno patronat nad fakulteto. Problem niso delno ali nehabilitirani profesorji. Problem je fakulteta sama v iskanju lastne avtonomnosti. Naj zveni še tako nemogoče, vendar je res, da je Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo ena od točk, na kateri je mogoče čutiti vse tendence v družbi: od najbolj demokratičnih in liberalistično obarvanih zahtev do pragmatično represivnih, ideološko obarvanih načinov delovanja. Zdi se, da fakulteta vedno pluje med Scilo odvisnosti in Karibdo avtonomije, enkrat bolj, drugič manj spretno.

Toda zadnji dogodki s staljši kateder, ki ne sprejemajo pobude katedre za sociologijo, lepjo fakulteto na Scilo odvisnosti, od katere bi se sicer želela odlepiti. Prav te in podobne odločitve določajo njen položaj ter ugled na Univerzi in v družbi z vsemi njenimi posledicami: neenotnimi in med seboj sprtimi katedrami, »slabimi« študenti in z etiketo »rdečega faksa« v javnosti.

Simona Fajfar

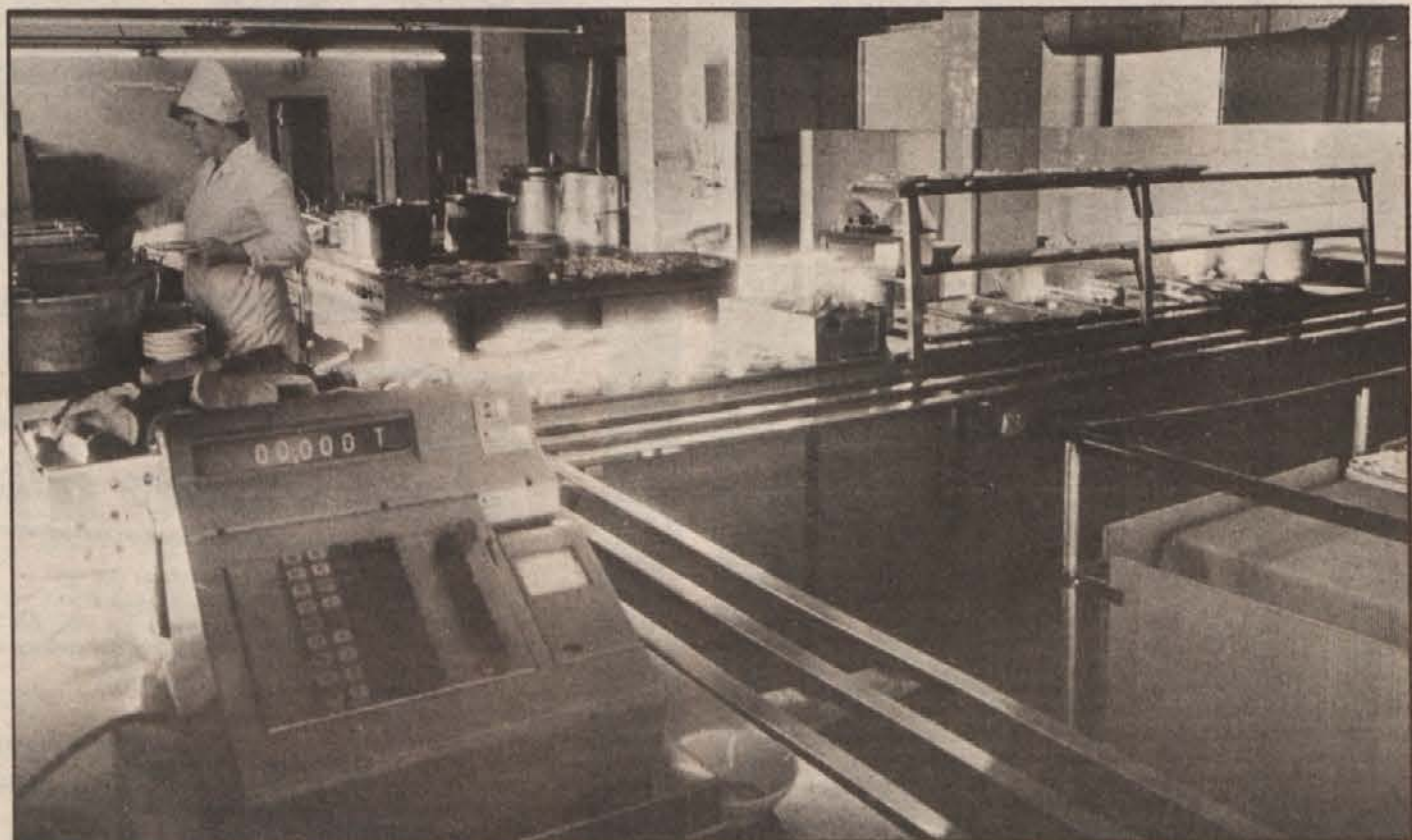
»Maribor, kot že dalj časa zainteresiran za to funkcijo, evidentira RAFAELA RAZPETA (ki, informiran o tem, s tem soglašajo) za predsednika (prof. funkcija) SIS za ceste Slovenije.« Tako stoji v zapisu s 4. seje Koordinacijskega odbora za kadrovska vprašanja pri P MK SZDL, ki je bila 21. 1. 1988. Obravnavali so tudi kandidature tov. NACHBARJA za ravnatelja

dijaškega doma »J. Hribar« v Mariboru, za katerega je Mestni komite za družbene dejavnosti oblikoval odklonilno mnenje predvsem iz razloga, »ker že dvanajst let ni delal v tej stroki«. Če sodimo samo po cestah, potem o bogatih izkušnjah dipl. inž. metalurgije R. Razpeta na področju izgradnje in vzdrževanja slovenskih cest res ne kaže dvomiti.

KATEDRA PRESS

Mariborska tržnica in študentska menza v času bojkota. Posnetka: Bogo Čerin

Študentski časopis KATEDRA, Tyrševa 23, Maribor, tel (062) 22-004
Številka žiro računa: 51800-678-81846
Ustanovitelj in izdajatelj: UK ZSMS Maribor

Uredništvo: Igor Mekina (odgovorni urednik), Dejan Pušenjak (glavni urednik)
Samo Resnik, Peter Tomaž Dobrila, Silvo Zapečnik, Andreja Čurin

Tehnični urednik: Marjan Hani
Lektor: Boris Svetel
Vodja prodaje: Danilo Vezjak
Urednik priloge: Svetlana Vasovič

Predsednica časopisnega sveta: Dragica Korade

Katedra izhaja ob podpori družbenega dogovora o financiranju mladinske periodike v Sloveniji
Tisk: ČGP VEČER, Tržaška 14, 62000 Maribor, naklada 9000 izvodov

Naročnina za celo leto: 4500 din, 8000 din za pravne osebe, 100 ASč, 10 US \$, 15 DM, 10 kLit za tujino
Oproščeno temeljnega prometnega davka po sklepu št. 421-1/70, z dne 11. 1. 19
Uradne ure: vsak petek popoldan

LOTMERŠKE ZDRAHE

Skupina Ljutomerčanov, kandidatov za predsedstvo Občinske konference ZSMS, je sredi decembra pripravila javni shod, na katerem so se predstavili s programom. Program dela so zahtevali tudi od svojih protikandidatov, ki pa ga niso želeli predstaviti. Devet dni kasneje je bila volilna konferenca. Nihče ni dobil potrebne večine za izvolitev, razšli so le staro vodstvo z Borisom Pavšnerjem na čelu, človekom, ki je porabil precej časa, da je prepričeval volivce, koga naj volijo.

29. januarja se je vse skupaj ponovilo, rezultati so enaki: volilna agonija se nadaljuje. Mlade Ljutomerčane sedaj »vodi« delovno predsedstvo konference. To so dejstva.

V večini slovenskih občin, razen v večjih in »pomembnejših«, imajo zaposlenega po enega mladinskega funkcionarja, običajno sekretarja. Običajno ima ta prostora poleg prostorov ostalih struktur. Zelo običajno je tudi, da »skupaj« mislijo. Vsak zase in vsi skupaj so na poziciji. Čim enotnejši so, bolj se jim zdi tista zastarela, da so oni vox populi, prava. Prav tako je, oziroma je vsaj

bilo v Ljutomeru. Čeprav ima slovenska mladinska organizacija že marsikje zapisano, da se zavzema za neposredne volitve z odprtimi listami, v Ljutomeru ni bilo poziciji nič kaj všeč, da sta se pojavili dve skupini (pa čeprav z zaprtimi listami). Prava, na listini in druga, ducat svobodno mislečih mladih intelektualcev. Označili so jih za alternativce. Ne gre za enakovredni zamenjavi, gre za pozicijo in opozicijo.

Da ta trditev drži, se je videlo ob štrajku v Tehnostroju. Prav v času, ko Ravnik in njegovi dajejo legitimno pravico štrajku kot obliki političnega dela, uveljavljajo načelo, da nekoga zaradi tega, ker je štrajkal, ne smejo vreči iz službe, je štrajkačje nadirala predsednica občinskega sindikata, 20-letnega delavca pa so suspendirali, češ da je bil vodja štrajka. Pozicija je molčala, opozicija pa stopila v konkretno akcijo, se zavzela za delavce, opozarjala javnost in pristojne na višjih inštancah, da ni vse v redu. Močni občinski možje poskušajo

vse, da bi predstavniki mladih Ljutomerčanov izvolili zase vodstvo, ki bi bilo na listini. Gre do tako daleč, da zahtevajo (Franjo Štehič, šef borcev) od mladih, da jim programi (ki jih pišejo zase, ne za borce!) zagotovijo socialno varnost. Pa čeprav so sami na položajih in se s takšnim zagotavljanjem ukvarjajo domala vse svoje življenje. Izid volitev pa je bil že drugič neodločen. Tudi močni možje nimajo več toliko sapa kot nekoč.

Ljutomer z okolico je kraj, kjer so se začele ali nastajale pomembne reči. V prejšnjem stoletju je bil tam prvi slovenski tabor (ideja Zedinjene Slovenije!), v začetku tega stoletja so tam posneli prvi jugoslovanski film. Prvi, v stari Jugoslaviji tudi edini slovenski prime minister, dr. Anton »Korošec« je bil Prlek. Pa Edvard Kocbek, bratje Kreft.

Tudi tokrat se v Ljutomeru nekaj pomembnega dogaja. Ne gre za to, kdo bo izvoljen, prej za to, kako se voli, koga in kam. Do-

gre tako boleče, komplicirano in dolgotrajno na tako nizkem nivoju, kot je občina, se mi dozdeva, da na nivoju države sploh ne more iti.

Če se ne bodo (bomo) na hitro dogovorili, kako se takšne stvari res delajo, kako se dejansko nekoga nekam voli, kadar je za to mesto več kandidatov z različnimi mnenji, bo že samo v zvezi z volitvami nastal tak kaos, kot ga nikjer ne pominjajo. V Sloveniji je nekaj čez 60 občin, vsaka ima svoje DPO, pa še cel kup ostalih forumov, kamor se ljudi voli. Predstavljajte si, da pride povsod do takšnih zapletov kot v Ljutomeru.

Kaj pa bomo potem še sploh delali, če se bomo šli volitve?

Sašo Dravinec

Po 40 letih visoke stopnje »demokracije« se je v zadnjih letih smelo povedati tudi drugačna mnenja. Poskusi, da se te drugačne ideje vpejo v obstoječi sistem, so skoraj Sifzovo delo. Če

EJIRASABOLK

Če se v kakšnem zasteklenem prostoru ozrete okoli sebe in preberete poljuben napis, recimo ZNU, in če hkrati veste, da se nahajate v stavbi Uprave za notranje zadeve, potem ste lahko prepričani vsaj o dveh. Prvič, da je sporočilo namenjeno tistim na drugi strani šipe, in drugič, da ste prav gotovo na napačni strani. Dialektika šipe je nenavadno pomembna zadeva, ki ne odloča samo o sporočilni vrednosti in razumljivosti informacij, pač pa pogosto tudi o našem položaju.

Da je vprašanje šipe resnično pomembno vprašanje, smo se lahko prepričali pred manj kot mesecem dni, ko je bila na sporedu ljubljanske televizije oddaja Aktualno. Glavni igralec te monodrame je bil tovariš Soršak, član CK ZKS, in tema, o kateri se je pogovarjal s posnetimi in cenzuriranimi sogovorniki, je bila nadvse poučna — demokratizacija Partije. Oddaja je bila po svoje tudi skrivnostna, saj so tisti, ki jih je intervjuvala televizija, lahko opazili vsaj dvojce — prvič, da je na vprašanja po enomesečnem premoru od takrat, ko je bila posneta (tudi po tako dolgem premisleku?!), in drugič, da so iz programa »izginile« nekatere bolj neprijetne izjave predstavnikov mladinske in novinarske »alternativne«. Zakaj se to. Ključan ne more pojaviti na programu ljubljanske televizije, seveda ni jasno, bolj razumljiva je le že klasična cenzura s pomočjo rezanja in montiranja izjav. Pa tudi ta je bila zelo neprofesionalno izvedena in tako je bil končni efekt oddaje vzpostavitev šipe, znotraj katere so ostale le prazne šablone in partijsko klobasanje, ki ga je odgovorov žejni publiki umetelno in ob vsakem vprašanju znova serviral tovariš Soršak. Problem, ki se sedaj odpira pred nami in ki terjaja korenit in poglobljen odgo-

vor, pa seveda ni v tem, da odgovorimo na vprašanje, zakaj je tovariš Soršak klobasal. To vemo vsi. Vprašanje je, zakaj se njemu samemu to, kar je govoril, ni zdelo klobasanje. Odgovor je seveda jasen. Zato, ker je bil tovariš Soršak na pravi strani šipe, medtem ko smo bili ostali na napačni.

Prav zato so se vsem, ki so bili na pravi strani, zdeli izmikajoči se odgovori, ki so zmerom nihali med DA in NE, in dialektično začinjene fraze o tem, kako se Zveza komunistov »mora demokratizirati«, popolnoma razumljive. Besedičenje o »demokratizaciji partije« je za tiste na pravi strani ekrana očitno imelo svojo podlago v sami volji partije, da se demokratizira. Z druge strani šipe pa je pogled na to monodramo z namišljenimi nasprotniki nekoliko manj razumljiv. Kje so vendar realni pogoji za takšno demokratizacijo? Kaj sploh pomeni izraz demokratizacija? Ali je mogoče demokratizirati partijo, ne da bi se demokratizirala tudi družba? Odgovori na vsa ta vprašanja pa niso ležali tam, kjer jih je našel tovariš Soršak (»v potrebi«, v »procesih«), pač pa vsaj osemdeset let nazaj, v kritiki zgrešene boljševiške prakse, ki je ukinila politični pluralizem in s tem, ne da bi se

sploh zavedala, ukinila tudi lastno svobodo.

Vse dokler so boljševiki dopuščali svobodne razprave in konkurenco v političnem življenju, je bilo tudi notranje življenje pod njihovim vplivom. Ko so uničevali večpartijski sistem, se boljševiki niso niti zavedali, kakšne posledice lahko ima to za njih same. Isac Deucher je v »Razoroženem prekoru« lepo opisal takratno situacijo. O boljševiki piše, da so »smatrali kot samo po sebi razumljivo, da se bo kolektivni duh partije še dalje oblikoval s svobodno izmenjavo mišljenj ter z medsebojnim spoštovanjem v teoretični in politični razpravi. Niso razumeli, da ne morejo ukiniti vsake razlike v mišljenju in razpravi zunaj svojih vrst, hkrati pa jo obdržati v svojih vrstah: niso mogli ukiniti demokratičnih pravic družbe v celoti, a obdržati te pravice samo zase.« Ali kot zapiše Deutscher nekoliko dalje: »Nobena država ne more biti v devetih desetih letih eno desetino glasna. Potem ko je Leninova partija vsilila molk najboljševiški Rusiji, je morala pristati tudi na lasten molk.«

Odgovor na vprašanje o demokratizaciji partije je bil tako že v

začetku izgubljen. Partijo je mogoče demokratizirati samo tako, da dopustimo partijski pluralizem, da torej demokratiziramo družbo. Tovariš Soršak se je več kot eno uro uspeval zaletavati v odprta vrata, namesto da bi pozornost usmeril na vprašanje zaprtosti in nedemokratičnosti jugoslovanske in slovenske družbe. Če bi razen njegove organizacije v političnem življenju obstajala še kakšna, z vsaj približno enakim statusom in možnostjo legalnega obstoja, z možnostjo zbiranja članarin in članstva, z možnostjo izdajanja časopisov in nastopanja na televiziji, potem vprašanje demokratizacije prav gotovo ne bi bila posvečena tema partijskih teoretikov, pač pa vsakodnevna zahteva političnega dela in preživetja. Seveda pa ostaja odprto vprašanje, če bi takšen položaj ustrezal tistim članom predsedstva, ki se najraje pogovarjajo s filmarji in premontiranimi sogovorniki... Tako se lahko znova vrnemo na pričetek in na priliko s šipo. Priznati je namreč treba, da klobasanje pred partijskimi istomišljeniki, ki imajo v posesti televizijo, nikakor ne more biti to, kar se zdi gledalcem. In če se je gledalcem vse skupaj zdelo kot latovščina izmikanj in nerazumljivosti, je to vse samo zaradi tega, ker smo — na napačni strani...

Da bi se torej dobro razumeli s tovarišem Soršakom in podobnimi, je potemtakem mogoče napraviti predvsem tri stvari. Lahko čakamo, da nam to. Soršak pride naproti in se nam pridruži v naših razmišljanjih, toda to je tako malo verjetno, kot tista za lase potegnjena ideja o demokratizaciji partije. Lahko se seveda tudi sami pridružimo kolegom na drugi strani, toda to je v deželi, kjer tisti del šipe, ki ga imajo v posesti partijski posestniki televizije in ki postaja vsak dan bolj podoben akvariju zaradi tonečega gospodarskega in političnega sistema, sila tvegano početje...

Lahko pa ne nazadnje, v času, ki nam je še preostal do trenutka, ko bomo na televiziji gledali prave sogovornike in žive debate namesto filmarji, kolegom na drugi strani povemo, kaj si mislimo o njihovih idejah. Ker pa to. Soršak in kolegi prav gotovo ne bodo razumeli naših besed (saj jih nikoli niso), bomo naslov članka na šipo njihovega političnega akvarija napisali — obratno...

Igor Mekina

KDO JE JUGOSLOVANSKI MURDOCK?

Po »prisilni upravi«, ki so jo politični mogotci vzpostavili v skoraj vseh oficijelnih srbskih časopisih, se proces destabilizacije širi tudi na nekatera jugoslovanska sredstva informiranja. Ni še dolgo od tega, ko je propadel poskus spodkopavanja vse bolj uglednega zveznega dnevnika, »Borbe«.

Moči »pete kolone« v tem listu, ki so jim strukture zunaj redakcije veliko obljubljale, so ostale kratkih rokavov v svojih zlih namerah, da ogrozijo uredniško perestrojko v antidogmatski smeri. Vendar pa je tukaj vsaka antidogmatska orientacija signal za hajko in lov na novinarske »čarovnice«, kot »ljubkavalno« imenujejo nenaklonjene urednike.

Od zveznih časopisov je trenutno na udaru »Mladost«, ki je bila izbrana za časopis leta, predvsem zaradi svojega odprtega in brezkompromisnega pisanja. Napad je prišel, kot se je tudi lahko pričakovalo, iz struktur srbske partije: mladinci, ki so člani Konference ali Predsedstva ZSMJ iz Srbije,

so se postavili kot odvetniki svoje stranke.

Torej so z uporabo raznih prevar, z lastnimi psihološkimi projekcijami in z zamenjavami tez, kjer sta prednjačila Goran Miličević (istočasno zaposlen v CK ZK Srbije) in Zoran Andjelković-Baki (sekretar predsedstva ZSMJ in član predsedstva CK ZK Srbije!), z naklonjenostjo predsednika Organa, Milana Janjića, ki ima zaradi svoje oškodovane nečimrnosti na straneh »Mladosti« konstantno diskriminirajoče stališče do sedanega v.d. glavnega urednika Vlastimirja Mijovića, uspevajo mladinci iz Srbije vzvzemnu forumu vsiljevati vprašanje »statutarnosti« in »zakonitosti« kot realno in bistveno.

Namesto, da bi ta vprašanja rešili v svoji republiki in njeni avantgardi (zaradi dogodkov, ki jih jugoslovanska javnost že dovolj dobro pozna), so ti mladinci na pomoč poklicali Republiški komite za informacije Srbije. Mogoče zato, ker je sedež ZSMJ na teritoriju te republike, mogoče pa tudi zato, ker lahko edino srbski komite »željeno« interpretira zakon (kot že mnogokrat prej); toda obšli so Zvezni komite!? Že omejnjeni srbski komite za informacije je dal svoj čas obrazložitev, kako bi morali formirati izdajateljski svet časopisa »Student«. Danes imajo svet, napravljen na edinstven način, v Jugoslaviji — tretjnjo članov predstavljajo obvezno člani redakcije! In tako so sedaj domnevali, da so poklicani ukvarjati se tudi z vprašanji zveznega

pomena, s čimer so prekršili veljavne zakone in se vmešali v notranje zadeve ne samo federacije, temveč tudi drugih republik in pokrajin.

Ko se je začela operacija nad časopisom ZSMJ, so nepristranski komentatorji in dopisniki časopisov, ki izhajajo zunaj Beograda, v teh karakterističnih potezah videli prste šefa srbske partije.

Novinarka »Teleksa« je postavila celo paradigmo za spremljanje tega primera: na primeru »Mladosti« se bo videlo, do kod sega roka Slobodana Miloševića!

Razvoj dogodkov je dal polno profesionalno zadoščenje kolegici iz »Teleksa«. Zdej je jasno, da ne gre več za roko S. Miloševića, temveč za njegovo veliko ljubezno in nenaravno skrb za tisk.

Februarja lani je Milošević kritiziral nekatere časopise in poudaril, »da smo v »Dugo« pripeljali človeka«, »ampak zdej iščemo urednika za »NIN«! V marcu je Milošević vprašal »kdo pa bo urednik »Studenta«?!« Sicer pa Slobodan Milošević ni niti član Izdajateljskega sveta »NIN-a« niti »Studenta«, donedavno pa ni bil niti lastnik teh časopisov!

Agresijo na »Mladost«, so kot je znano, režirali nekateri militantni mladinci iz Srbije na Komisiji za informiranje ZK te republike.

Tako se je nižji organ ponovno ukvarjal z višjim! Ko gre za partijo, je nestatutarno, vsaj za tiste,

ki se še držijo Statuta, da se nižji organ ukvarja z delovanjem višjega. V želji, da se znebijo nepodkupljivega in brezkompromisnega Vlasta Mijovića, so srbski novinarski šefi iz »Politike« tudi širše nekočkrat demantirali sami sebe tako, da so poskušali nekako izpolniti pogoje konkurence za »Mladost« in delegirati svojega človeka, ki ima kot uredniško izkušnjo samo pripravniško delo v nočni redakciji!

Ne glede na rezultat tega najnovejšega ZSMJ-evskega nepričakovane napada na redakcijo »Mladost« in na njenega urednika, ostaja poduk, da se da s sinhronizirano akcijo in somočno ideoloških »blade runnerjev« tudi v samoupravnem socializmu okupirati časopise in redakcije, ne glede na njihov položaj v politični hierarhiji, z namenom, da bi služili neki skupini.

Drugi mladinski časopis v Beogradu, »NON«, doživlja svoje žalostne in težke dneve. Njihovi redakciji pretijo s Čičkom (o njem bomo še slišali), tri urednike pa so odslovili. Brez zaposlitve so ostali Milan Bečević (oče štirih malih otrok), Slaviša Lekić in Gradimir Aleksić. O usodi Miroslava Kosa se za sedaj še nič ne ve. Ti posamezniki so obtoženi (in obsojeni po kratkem postopku), da so pripravili eno (antologijsko!) številko, v kateri se iskreno in objektivno govori o moralni podobnosti kontrolorjev srbskega tiska: Vojislavu Mičoviću, Savi Kržavcu (oba iz SZDL

Srbije), Živoradu Minoviću in Dušanu Miteviću (iz MK ZK Beograd) (takoiimenovana skupina MI-TE-VIDIMO). V isti številki se objektivno govori tudi o političnih metodah beogradske Elene in o njenih šifriranih sporočilih (z direktivami), koga je potrebno odstraniti iz političnega življenja (in zakaj). V tej številki se govori tudi o drugih pripadnikih elitnih enot srbske komunistične pravoverne elite. Zaradi tega ljudje iz »NON-A« letijo z dela. Le življenje so jim ohranili, zato naj bodo hvaležni.

To jim bo velika šola, da bodo, ko nekoga dne postanejo uredniki »Politike« ali njeni direktorji, šefa partije imenovali »gazda«!

Podobna situacija je tudi s teoretičnimi časopisi. Vsi bolj ugledni so dobili takoiimenovane delovne skupine, ki jim bodo dokazale »krivdo«. V »Vidikih« so ponovno (po »Studentu«) demonstirali »trivanizacijo« (os UK ZSM — UK ZK + CK ZK Srbije), da bi postavili urednika! Željko Simić, o čigar strokovnih kvalitetah lahko izrazimo samo komplimente in ki je že bil urednik »Vidikov«, poleg te funkcije piše še govore S. Miloševiću in dela stalno v CK ZK Srbije, hkrati pa je urednik v redakciji časopisa

»Marksistična misel«... Tudi za sposobnega — malo preveč: človek je še sekretar Komisije za informiranje CK ZK Srbije. V Srbiji sicer vlada trend pomlajevanja vodstva in dekulacije funkcij...

Hkrati je razglašena ugledna redakcija »Marksistične misli«. Za njenega glavnega urednika so postavili nekoga sociologa, Vlasta Petkovića. Ko bi poznavelec razmer delal rang listo 500-tih jugoslovanskih sociologov, njega gotovo ne bi bilo na njej. Mogoče tudi zaradi tega ne, ker mu njegovi študenti v zadnjem času masovno vračajo že vzete teme za diplomatska dela. Redakciji »Marksistične misli« pošiljajo odgovore za naročila.

Vendar to ni pomembno. Za razliko od svojega avstralskega kolega, Rupertha Murdocka, največji jugoslovanski novinarski magnat nima cilja, da bi ustvaril dobiček: on osvaja časopise samo zato, da o njem ne bi pisali — resnice!

Miroslav Višić

Pripis Uredništva: V tem času so na zadovoljstvo in neizmerno srečo jugoslovanskega Murdocka že odstavili v.d. glavnega urednika »MLADOSTI«, Vlastimirja Mijovića, za čigar usodo se še sprašuje in (očitno neuspešno) bori Miroslav Višić. Slava mu!

Janeza Janšo skorajda ni potrebno predstavljati. Trenutno je zaposlen kot vodja organizacije in prodaje na Mikro Adi, v preteklosti pa je zablestel s svojimi kritično usmerjenimi razmišljanji. Zaradi svojih idej o konceptu splošne ljudske obrambe je na Republiški konferenci ZSMS, kjer se je ukvarjal s to problematiko, doživel tudi marsikaj neprijetnega. Kot komentatorja, ki se v sedanjem času oglašava predvsem s strani Mladine, pa smo ga povprašali še o marsičem, kar pozna in kar mi vsi še premalo poznamo...

možna in to zato, ker že obstaja zgodovinska izkušnja in do napake prav gotovo ne bo več prišlo...

KATEDRA: Napake!?
JANŠA: Da, mislim da je bila Dolomitska izjava napaka, napaka tistih, ki so jo takrat pod pritiskom partije podpisali. Seveda pa je danes težko ocenjevati takratne okoliščine, razmerje sil in pritisk. V politiki je pač tako, da se vse to na koncu formulira v take ali drugačne resolucije ali izjave. O priljubljenosti slovenskih politikov pa bi bilo seveda treba reči, da ima ta priljubljenost tudi neko

preprosto zato, ker je ta mogoče že v vsaki republiki, občini, krajevni skupnosti in tovarni in posebej ker cel sistem bazira na tem. Mogoče je seveda tudi v pokrajini, na Kosovu recimo in lahko nastopi v primerem trenutku in za obdobje, ki je potrebno, da se oblast utrdi. Vsi pravni akti za to so praktično že tukaj, vse to je že predvideno in ni potrebno, da bi se zjutraj zbudil, slišal koračnice in govor ter ugotovil, da se je pripetil državni udar.

KATEDRA: Janez, v zadnjem času smo bili priča nekaterim precej žalostnim dogodkom, tako

imamo federacijo, ki ji vlada ena stranka, vsaj formalno. Če bi imeli konfederacijo, potem bi bile republike samostojne tudi v političnih rešitvah in prav gotovo ne bi imeli te farse ob koncu leta, kot smo jo lahko opazovali v zvezi skupščini. Konfederacija bi omogočila, da bi vsaka republika sama urejala svoje notranje odnose. Tako bi lahko v eni republiki imeli večpartijski sistem, v drugi pa ne, odvisno od okoliščin. To seveda velja samo načeloma in teoretično. Praktično pa seveda velikih razlik v političnem sistemu ne bi moglo biti, v tem primeru bi

sicer nekoliko zaostriji, še vedno pa ostajajo številke v višini 10 % nabornikov, kar prav gotovo ne ogroža nacionalne varnosti ZRN. Obenem pa drži dejstvo, da je tudi sedaj pri nas iz različnih razlogov oproščeno vojaške službe veliko več nabornikov in po mojem mnenju vsaj polovica čisto neupravičeno, na osnovi zvez in raznih poznanstev in nihče zaradi tega ne govori o ogrožanju nacionalne varnosti. Pa tudi v večini drugih držav, kjer CS obstaja, se številno oporečnikov giblje v višini enega do dveh procentov, kar je zanemarljivo. Država pa si zme-

JANEZ JANŠA — INTERVJU

1. Janez, ti si bil včasih učitelj SLO-ja in kakor sem lahko razbral iz izjav tvojih nekdanjih kolegov tudi precej strog. Očitno si takrat še verjel v koncept SLO-ja in tudi v določene partijske dogme. Kako in kdaj se je potem v tebi izvršil ta nenavadni preobrat, ki te je umestil med ostre kritike tega koncepta in političnega sistema v celoti?

JANŠA: Res sem bil učitelj obrambe in zaščite, to je bilo v zadnjem letniku študija, ne bi pa rekel, da sem bil strog. Če bi po-

jan, pač pa da je tudi v teoretičnih predpostavkah zgrešen?

JANŠA: Misliš na celoten koncept?

KATEDRA: Da.
JANŠA: Temu konceptu bi kot prvo lahko očitali predvsem to, da v bistvu ni celovit, da obstajajo samo fragmenti koncepta. V ta koncept se je že od začetka metalo vse, kar je pač obstajalo na področju obrambe, govorilo pa se je v glavnem o »podružbljanju obrambe«, oziroma o podružbljanju splošne ljudske obrambe in

konkretno osnovo. Sedanji politični vrh v nekaterih točkah prav gotovo zastopa interese slovenskega naroda veliko bolj, kot pa katerikoli vrh v preteklosti. Razlogov za to pa je več. Eden izmed njih je ta, da sedaj ni več Kardelja.

KATEDRA: Lahko to utemeljiš?

JANŠA: Seveda. Kardelj je bil vsaj od konca vojne dalje, pa tudi že prej, razen neke okoli leta 1962, ko je bil v nemilosti pri Titu, kreator vse naše politike. On pa

v mladinski organizaciji nasploh kot tudi v Univerzitetni konferenci še posebej. Ali se ti ne zdi, da se je »pohod skozi institucije«, kakršne so sedaj, že izčrpal?

JANŠA: Že dolgo časa sem prepričan, da potrebujemo nove institucije, to pa bi lahko argumentiral z naslednjim: cel naš politični sistem, vso samoupravljajočo, kakor je zapisano v amandmajih iz leta 1971 in kasneje v Ustavi iz leta 1974, temelji na Kardeljevi viziji brezkonfliktne in brezrazredne družbe, oziroma toliko razredne, kolikor je to še pač potrebno in kjer še obstaja neko nasprotje med posamičnim in splošnim interesom. Vendar pa je to razmerje statično in nikakršne možnosti ni, da bi ta posamični interes, pa če ima še tako močno podporo za seboj, nekoč postal splošni. Saj je že v ustavi zapisano, kaj je to splošni interes, oziroma kdo je tisti subjekt, ki opredeljuje ta splošni interes. To je pri nas partija. Preko nje se torej ne more. Za normalen sistem pa velja, da ima v njem vsak, pa naj bo še tako obrobni interes možnost, da se oblikuje in če dobi podporo, izkaže kot splošen interes. To pa pomeni, da se lahko oblikuje tudi kot politični interes kot ustrezna institucija, torej gre za priznavanje političnega pluralizma. Ali bo ta politični pluralizem temeljil na večstrankarskem sistemu, je seveda še vprašanje, vendar pa izkušnje kažejo, da v svetu še ni demokratičnega sistema, ki bi šel dalje od tega in ki ne bi temeljil na strankah. Ali bo to kdaj preseženo, je odprto vprašanje, trenutno pa seveda lahko samo opazujemo tiste, ki imajo to srečo, da politične probleme lahko rešujejo v demokratičnem sporazumevanju ali konfliktu.

KATEDRA: Določena mnenja o tem, da bi tak sistem že danes ustrezal Sloveniji, so bila že podana. Ali pa se ti tak, večstrankarski sistem zdel primeren za celotno Jugoslavijo?

JANŠA: Prav gotovo, vendar pa je pogoj, da bi bila ta Jugoslavija drugače organizirana, kajti večstrankarskega sistema prav gotovo v sedanji federalni strukturi ni mogoče vpeljati...
KATEDRA: Morda zaradi nacionalne strukture in bojznosti, da bi se stranke cepile po nacionalnem ključu. Vemo, kako je bilo v stari Jugoslaviji.

JANŠA: Prav gotovo, čeprav si sedaj to malo čudno formuliral. Ne vem, kaj naj bi pomenilo to, da vemo »kako je bilo v stari Jugoslaviji«. O tem tudi jaz prav malo vem, ker pravzaprav ni dovolj dostopnih virov in ni možnosti, da bi to proučevali, o tem nas tudi v šolah niso veliko naučili. Vse, kar vemo, je to, da je bila stara Jugoslavija gnala in slaba in da je zato tudi propadla. To vemo vsi. Kaj več od tega pa vedo samo še tisti, ki so vse to tudi doživeli in ki so imeli srečo, da so o tem tudi kaj več prebrali.

KATEDRA: Kot protiangument uvedbi večpartijskega sistema se navaja prav to, da bi se namreč partije delile po nacionalnem ključu. Ali se tudi »naša partija« ne deli po ključu?

JANŠA: Seveda in to je zanjo slabo, za nas pa dobro.
KATEDRA: Rešitev je torej konfederacija?

JANŠA: Točno.
KATEDRA: Toda ali nimamo to že sedaj?

JANŠA: Ne, te prav gotovo nimamo. Današnji sistem je federa-

3. Kardelj je bil vsaj od konca vojne dalje, pa tudi že prej, razen okoli leta 1962, ko je bil v nemilosti pri Titu, kreator vse naše politike. On pa je vse te reformne in antireformne poskuse začenjal prav tukaj, v Sloveniji. Tako je tudi skrbel za to, da so bili politiki v Sloveniji zmerom poslušni. Edina izjema je bil Kavčič, ki pa so ga odstavili, prezgodaj, da bi postal resnično nosilec preobrata.

se ta sistem v naših razmerah prehitro sesul. Vendar pa menim, da je dopuščanje tudi sistemskih razlik edina rešitev in da če do konfederacije v kratkem času ne glede na tveganje ne bo prišlo, bo šla Jugoslavija narazen.

KATEDRA: Ali se ti ne zdi, da ob vsem zavzemanju za svobodo besede in prepričanja še zmerom ostajamo preveč na površini? Ali se ni potrebno prav tako zavzemati za svobodo politične akcije — ali bi ti morda bil predsednik take nove politične organizacije?

JANŠA: Morda bi bil, če bi ta delovala po programu, ki bi bil tudi moj program. Vendar pa sam pri sebi še nisem razčistil, če se bom še aktivno ali pa kolikor toliko profesionalno ukvarjal s politiko.

KATEDRA: Si razočaran?

JANŠA: Razočaran sem, prav gotovo, in to nad možnostmi, ki jih imajo v tem sistemu. Ko si mlajši in ko se še učiš o določenih vsebinah in vrednotah, takrat še verjameš v nekatere stvari, potem pa spoznaš, da ni tako in da so stvari drugačne. Mislim da nisem edini, ki je v takšni poziciji, ker drugače ne bi bili v situaciji,

rom pušča možnost vpliva na to vprašanje, neko zapornico, ki jo lahko po svoji volji mirno dviga ali spušča ter tako skrbi za reden dotok novih kadrov v armado. Dovolj je že nekaj mesecev daljše civilno služenje vojaškega roka, pa takoj upade zanimanje za takšno služenje med tistimi, ki se za civilno služenje ne odločajo popolnoma iskreno ter na osnovi svojega lastnega prepričanja.

Mislim, da je med tistimi, ki se odločajo za civilno služenje vojaškega roka, veliko manj špekulacij, kakor pa med tistimi, ki se temu služenju že sedaj izognejo na druge načine.

KATEDRA: V časopisih smo pravkar lahko brali izredno zanimive povzetke s sojenja domnevnim pomočnikom Kelmendija, Albanca, ki je v Paračinu streljal na kolege-vojake. Kaj meniš o tem sojenju?

JANŠA: Mislim, da iz te tragedije nekdo poskuša potegniti politični kapital. Pravi vzroki prav zaradi tega na procesu ne bodo pojasnjeni. Teško je trenutno reči karkoli, ne da bi bil obtožen za to, da je preudiraš sodbo oziroma da izvajaš pritisk na sodišče. Prav

gledal v svojo redovalnico iz tistega obdobja, bi verjetno prej lahko trdil obratno. Vsekakor pa sem takrat še verjel v določene stvari. Nikoli pa nisem imel ambicije, da bi postal profesor na tem področ-

družbene samozaščite, kar je navadna tautologija. Kako namreč podružbljati nekaj, kar je že splošno?

KATEDRA: Kako pa ocenjuješ predmet SLO in DS na Univerzi?

je vse te svoje reformne in antireformne poskuse začenjal prav tukaj, v Sloveniji. Tako je tudi skrbel za to, da so bili politiki v Sloveniji zmerom poslušni. Edina izjema je bil Kavčič, ki pa so ga odstavili, prezgodaj, da bi postal resnično nosilec preobrata. Tako je Kardelj tudi skrbel, da je imel zmerom na svoji strani večino politične elite. Za to »elito« je Kavčič rekel, da ni znala niti razmišljati, niti se prepričati, znala je samo ubogati in izvajati. Ko je Kardelj nato odšel in Kardelj je bil vsekakor človek, ki je imel sposobnost razvijanja konceptov, je vsa ta struktura nekaj časa ostala precej bosa... Nekaj podobnega se je zgodilo tudi na Hrvaškem, potem ko je iz zmogovite funkcije odšel Bakarič.

KATEDRA: Če že govorimo o »podpori ljudstva« potem je očitno, da se posamezni partijski vrhovi v »nacionalnih državicah« borijo za to podporo in jo tudi dosega — tako Milošević v Srbiji, kot Kučan v Sloveniji. Bati pa se je, da tudi takšna podpora ne rešuje situacije. Kje vidiš rešitev ti?

JANŠA: Teško je sicer v enopartijskem sistemu govoriti o podpori ljudstva, jasno pa je, da sta trenutno v Jugoslaviji samo dva vodnjaka iz katerih je mogoče vleči močno politično podporo. To sta nacija in vojska. Drugega trenutno ni. Nekateri vlečejo podporo samo iz enega, nekateri pa kar iz obeh.

KATEDRA: Ali se ti zdi mogoče, da bi bila naša prihodnost tudi sivo-zeleno obarvana?

JANŠA: Res je generalov v naših organih čedalje več, sedaj je zasedel pomembno mesto tudi nekdanji načelnik GS JLA Gračanin, vendar pa mislim, da je pričakovanje, ki ga nekateri gojijo in se ga drugi bojijo, češ da bo v Jugoslaviji prišlo do vojaškega udara preko noči, nestvarno. In to

kot smo danes, da namreč ni nikjer več motivacije za to, da bi se karkoli spremenilo.

KATEDRA: To že, ampak malo prej si sam omenil, da si postal time — ali ne čutiš odgovornosti do tistih, ki verjamejo v tvoje delo? Kdaj imaš pravico reči NE politiki?

JANŠA: Mislim, da je to stvar osebne odločitve, ker tudi sam na koncu koncev nosiš odgovornost za to svojo odločitev. Vsekakor pa je težko reči, kaj je ta ne, oziroma, kaj pravzaprav pomeni. Nikoli nisem rekel, da se bom nehal ukvarjati s politiko v celoti in tudi to, kar delam sedaj, to da pišem, je na nek način politika. Vendar pa to ni moja eksistenca, le-to si zagotavljam drugače. Ko sem bil brezposeln, sem se moral naučiti še drugih koristnih reči. Profesionalna politika pa me ne privlači več.

KATEDRA: Če se povrneva nekoliko nazaj, na tisto famozno civilno služenje vojnega roka. — Ali se ti ne zdi, da bi legalizacija te zahteve privedla do tega, da nihče več ne bi hotel v vojsko?

JANŠA: Vprašanje je, koliko je takšno razmišljanje realno. Mislim, da do tega ne bi prišlo, ker se kaj podobnega tudi drugje v svetu ni zgodilo. Največji procent tistih, ki so se odločili za civilno služenje vojnega roka je trenutno, vsaj po zadnjih podatkih, v Nemčiji, ta procent pa ni nikoli presegal več kot 12 % kontingenta. Tudi v času, ko je bila CS najbolj liberalna. Potem so kriterije

gotovo pa je mogoče ocenjevati same postopke in način, kako se proces vrši. In moram reči, da me vse skupaj zelo spominja na tiste politične procese po vojni, ko so obtoženci prav tako preklevali svoje lastne izjave, obtoževali drug drugega ter sami sebe, vse to pa zato, ker so te izjave dali pod pritiskom. Mislim da se bomo morda čez nekaj let, če ne prej, prav tako spraševali, kako so take napake bile sploh možne.

KATEDRA: Ali je morda v tej luči edina dobra rešitev slabih mednacionalnih odnosov morda v tem, da vzpostavimo nacionalne vojske?

JANŠA: Vemo, da smo Slovenci imeli v narodnoosvobodilni vojni vsaj nekaj časa pravzaprav svojo vojsko, vojsko z lastnim poveljstvom, z lastnimi kadri in vojsko, ki so ji poveljevali v slovenskem jeziku, pa ni zaradi tega prav nič trpela bojna pripravljenost partizanskih enot. Prej obratno. Takšno nacionalno vojsko je bila pravzaprav pridobitev, ki jo je potrdil tudi Tito, vendar so bile po vojni nacionalne homogene enote razformirane.

1. Do zasuka, če lahko temu tako rečemo, je prišlo šele po študiju na fakulteti. Prej o teh vprašanjih nisem ravno veliko razmišljal. Mislim, da tudi študij obramboslovja oziroma študij na FSPN v celoti ni ravno veliko vreden. Vsaj v mojem času ni bil. Morda bo kdo to vzel za žalitev, toda dejstva so takšna.

ju, to delo sem sprejel veliko bolj zaradi materialnih razlogov...

KATEDRA: In kako je potem prišlo do zasuka?

Janez: Do »zasuka«, če lahko temu tako rečemo, je prišlo šele po študiju na fakulteti. Prej o teh vprašanjih nisem veliko razmišljal. Mislim, da tudi študij obramboslovja oziroma študij na FSPN v celoti ni ravno veliko vreden, vsaj v mojem času ni bil. Morda bo kdo to vzel za žalitev, toda dejstva so takšna. V okviru študija si dobil zgolj izhodišča in če si razmišljal dalje z lastno glavo, so dejstva so takšna. V okviru študija si dobil zgolj izhodišča in če si razmišljal dalje z lastno glavo, so dejstva so takšna. V okviru študija si dobil zgolj izhodišča in če si razmišljal dalje z lastno glavo, so dejstva so takšna. V okviru študija si dobil zgolj izhodišča in če si razmišljal dalje z lastno glavo, so dejstva so takšna.

KATEDRA: Takrat tudi nisi dobil soglasja koordinacije in si izgubil funkcijo...

JANŠA: No, to je bilo že čisto na koncu, še preden pa sem postal »ime« v negativnem smislu. Najprej pa smo poskušali s takšnimi zadevami, ki se danes zdijo skorajda smešne. Prizadevali smo si npr., da se javno objavijo procenti o slovenskih oficirjih v JLA. Hoteli smo spregovoriti tudi o odnosih v vojski, napravili smo anketo s tistimi, ki so služili vojni rok, pa je bilo vse to v trenutku ustavljeno, čeprav so bili rezultati objektivni, niti ne preveč kritični.

KATEDRA: Ali bi se lahko strinjal z oceno, da je naš koncept SLO v bistvu ne samo slabo izva-

2. Nekatera splošna znanja s tega področja so gotovo potrebna, saj se tudi za mir težko zavzemaš, če ne poznaš problema, vendar je koncentriranje teh znanj v okviru enega predmeta nepotrebno. Do te koncentracije prihaja pri nas iz popolnoma drugačnih razlogov, predvsem pa zato, ker je cilj tega predmeta predvsem ideološka indoktrinacija, ki je v spregi z vojaškimi znanji najbolj učinkovita in to že od Rimskega imperija naprej...

4. ... jasno pa je, da sta trenutno v Jugoslaviji samo dva vodnjaka, iz katerih je mogoče vleči močno politično podporo. To sta nacija in vojska. Drugih trenutno ni. Nekateri vlečejo podporo samo iz enega, nekateri pa kar iz obeh.

pa so zunaj (Evropa), pa osvobodilni boj in ga bodo podpirali, tako kot mi podpiramo druge osvobodilne boje po svetu. In tega se bojim.

KATEDRA: Kako pravzaprav ocenjuješ situacijo na Kosovu oziroma odnose med Albanci in Srbi na tem področju. Kje vidiš ti trajno rešitev?

JANŠA: Trajna rešitev v sedanjih situaciji ni mogoča. Do trajne rešitve bi morda lahko prišlo, če bi obe strani, predvsem pa Srbi, nekoliko bolj umirjeno pogledali na situacijo, kakršna je sedaj, konec dvajsetega stoletja. Je pa seveda tudi res, da je sedanje ravnanje srbskih političnih krogov, ki nima samo podpore med politiki, pač pa prav tako deloma tudi med ljudstvom, na nek način treba razumeti. Treba je vedeti, da so se meje Srbije sprejemale tako, da ni imel noben predstavnik Srbije vpliva na to, morda lahko izvajamo le Rankoviča. Te meje so po vojni pravzaprav določili štirje ljudje in meje so se enostavno potegnile po zemljevidu. Srbija je bila s tem dejansko oškodovana, saj ni tega potrdil noben njen legitimen organ, vse pa v duhu tistega gesla »Slaba Srbija-močna Jugoslavija«. Po vojni je bil prisoten duh unitarizma, kraljeve dinastije in velikosrbstva, zato so stare krivice želeli popra-

vi na način, ki se še nikoli v zgodovini ni posrečil — z novimi krivicami. S tem pa so samo še vsaj zapletli probleme. Srbija je bila oškodovana ozemeljsko in sedanja situacija ni tako preprosta in racionalna. Ta kompleks pa se danes sprošča v odnosu do Kosova. Rešitev prav gotovo ni hitra in enostavna. Edino srbsko vodstvo, ki je imelo zmerna stališča ob tem vprašanju je bilo odstranjeno leta 1972. To so bili Nikežič, Latinka Perović itd. Takratni vrh je do Kosova vodil neko realno politiko, precej umirjeno, z njihovim odhodom pa je znova prevladala voluntaristična struja, ki je v sebi skrivala vse te frustracije, o katerih sem prej govoril.

KATEDRA: Pri tej čistki naj bi sodelovalo tudi slovensko vodstvo?

JANŠA: Ne slovensko vodstvo, pač pa Kardelj. V srbskem vodstvu ni bilo prave opozicije proti takratni strukturi in tako se je šlo v akcijo z vrha. Glavno besedo pri vsej stvari pa je imel seveda Tito. Nabrali so tudi ljudi z obrobja, iz katerih so kasneje formirali novo vodstvo. To so bili Marković, Minič, Stambolič... Tito je stvari praktično izpeljal, Kardelj pa jih je nekoliko »teoretično« utemeljil. Slovenska politika s tem ni imela neposredne zveze, razen če vza-

govorjati z njima o čemerkoli, vendar pa sta ostajala neomajna pri bistvenih stvareh, predvsem pa pri vodilni vlogi partije. Tito je kasneje veliko govoril o napakah, ki so bile storjene na šestem kongresu KPJ, kjer naj bi se govorilo o zmanjševanju te vloge. Kasneje je bila teza o »odmiranju partije« popravljena in v začetku 70-ih let je Kardelj to tudi teoretično utemeljil ter ugotovil, da bo ta partija pač še dolgo potrebna, tako danes kakor v prihodnosti, to pa je bilo nato zapisano v Ustavu. S tem pa so stvari seveda blokirane in ob takih stališčih, ki zagotavljajo vodilno vlogo partije v nedogled, se vse zalomi. Dokler trdiš, da si samo ti tisti, ki lahko odloča in ki je vodilen, tako dolgo tudi ne dopuščaš konkurence, in čeprav popustiš na drugih obrobjih točkah, si v bistvu še zmerom avtokrat...

KATEDRA: Vsekakor pa smo lahko slišali tudi drugačna mnenja. Nekateri so prepričani, da je naš sistem sicer v marsičem slab, da pa je globalno gledano, če ga primerjamo s tistimi na zahodu, boljši, ker omogoča življenje z manj stresi, ker nudi neko stabilnost. Nekaj podobnega je dejal kandidat za rektorja s Pravne fakultete, tovariš Zupančič. Ali bi se strinjal s tako oceno?

KATEDRA: Če se nekoliko vrneva na področje politike — kandidacijske liste z več kandidati očitno vse bolj postajajo moda, hkrati pa so vse številnejše kritike, da v bistvu sploh ne gre za velike razlike med listami. Ali se ti te liste zdijo smiselne na nivoju osnovnih organizacij?

JANŠA: Pri teh listah velja nek preprost in logičen princip — čim višji je nivo, tem bolj so liste z več kandidati in več programi smiselne, saj višji nivo nenazadnje zajame tudi širši sklop interesov. Veliko bolj bi bilo smiselno, če bi te programe in liste uvedli na najvišjih, ne pa na najnižjih ni-

dohodka in lestvice zadolževanja, pa se lepo vidi, od kod smo črpali to stabilnost. Ko je bil zadušen poskus reforme iz leta 65, je bil to tudi konec pozitivnih zametkov tržnega gospodarstva in tisto, kar je prišlo za tem, torej združeno delo, enostavno ni bilo več sposobno vztrajati in uspevati na nekakšnih ekonomskih osnovah in v modernih pogojih. To združeno delo ni bilo sposobno zadostiti pogojem svetovnega trga in kakor hitro so usahnile finančne injekcije, je pokazalo svojo pravo barvo. Vsa naša politika temelji na vzdrževanju tega stanja, pravzaprav je ključna točka naše sedanjice vlade prav to vprašanje — vprašanje reprogramiranja dol-

6. Mislim, da je med tistimi, ki se odločajo za civilno služenje vojaškega roka veliko manj špekulacij, kakor pa med tistimi, ki se temu služenju že sedaj izognejo na druge načine.

KATEDRA: Vrniva se za trenutek nekoliko nazaj, na področje obrambe. Pred leti se je govorilo o nekakšni aferi z orožjem za našo teritorijalce. Ali veš kaj več o tem, oziroma, ali lahko pojasniš ozadje takratnih dogodkov?

JANŠA: To je seveda dolga zgodba, mogoče bi jo bilo povezati s tistimi, o čemer sva že govorila, z vprašanjem nacionalnih vojsk. Ne samo to, da je bila slovenska nacionalna vojska v času vojne slovenskemu političnemu vodstvu zagotovljena, ta vojska je takrat tudi realno obstajala s svojim lastnim operativnim vojaškim kadrom, ki je bil skorajda neodvisen od centralnih komandnih organov. Zaradi unitarističnega koncepta razvoja je bila taka vojska po vojni ukinjena in morda so se prav zaradi tega v armadi pojavili številni mednacionalni problemi, ki jih lahko spremljamo še danes. Kakor koli že, v povojnem obdobju je prišlo do centralizacije, ki tudi na področju SLO in DS ni pustila velike svobode. Vojaški vrh je takoj pokrtil vsa ta področja in ko je bila ustanovljena druga komponenta oboroženih sil v sklopu teritorialne obrambe, je armadni vrh prevzel vso kontrolo tudi nad tem področjem. Armada je kontrolirala vso preskrbo, tehniko, zveze in bilo je nekaj neza-

vojih političnega organiziranja. Stvar pa je pri nas obrnjena popolnoma na glavo. Ni nujno, da imajo v neki osnovni organizaciji več kandidatov, veliko bolj nujno pa je to na nekem republiškem nivoju.

KATEDRA: Ali se ni morda bati, da bi neuspehe na tem področju uporabili kot argument proti listam in programom nasploh?

JANŠA: Seveda, saj to poskušajo in to nikakor ni slučajno. To se s pridom izkorišča. Dejstvo je, da brez političnih svoboščin ne more biti prave svobode in brez neposrednih volitev, kjer lahko sam voliš programe in ljudi, ki jih zastopajo, tudi ne more biti demokracije. In tako dolgo, dokler

partija ne bo dopustila takšnih sprememb, bodo izjave o demokratizaciji dejansko ostajale samo fraze. V trenutku, ko bi dejansko šli v neposredne volitve in bi dopustili predvolilno kampanjo, sem tudi jaz pripravljen podpisati izjavo, da se je ta dežela resnično demokratizirala. Če si resničen demokrat, potem se moraš tudi sprijazniti z dejstvom, da si zamenljiv in dopustiti, da te zamenjajo, pa čeprav se ti bo to osebno zdelo morda krivično. In da seveda ne zamenjaš svojega mesta z enim izmed tistih petih ljudi, s katerimi si se dogovoril, da bo on sekretar, ti pa boš predsednik...

VPR. Prav gotovo je v naši družbi prišlo do nekakšne demokratizacije. Izraz tega je tudi večja svoboda govora in tiska, tipičen primer pa časopis Mladina. Toda zdli se, da vse to ostaja na nivoju, kjer časopis postaja uradni kritik režima. Kako ocenjuješ situacijo, ko je časopis ali nekaj časopisov skoraj edina opozicijska vladajoči stranki?

ODG. Rekel bi, da ne gre za demokratizacijo, temveč kvečjemu za liberalizacijo, ki je v Sloveniji vsekakor dejstvo. Med njima pa je bistvena razlika. Ravno za-

7. V srbskem vodstvu ni bilo prave opozicije proti takratni strukturi in tako se je šlo v akcijo z vrha. Glavno besedo pri vsej stvari pa je imel seveda Tito. Nabrali so tudi ljudi z obrobja, iz katerih so kasneje formirali novo vodstvo. To so bili Marković, Minič, Stambolič...

ki izide. O demokratizaciji pa bomo lahko govorili, ko se bo začela v pozitivnem smislu spreminjati tudi zakonodaja od ustave navzdol, ko bo dopuščena svoboda posameznika vključno s svobodo političnega organiziranja. Kljub vsemu pa je v javnih medijih koncentrirana velika količina družbene moči in potencialnih iniciativ za sproščanje politične energije. dlje trajajo ti (recimo liberalistični) procesi, težje jih je zatreči. Pa tudi če jih zatrejo, beseda na papirju ostane. Zato je tudi liberalizacija izredno pomembna. Ni nujno, da se obdobje liberalizacije v socializmu konča s protitudarom dogmatskih sil in rezanjem vsega, kar štrli nad povprečjem. Upam vsaj, da je možna tudi rešitev, ko liberalizacija brez prelivanja krvi in na miren način omogoči prehod v demokratičen sistem.

VPR. Kaj meniš o uvajanju srbohrvaške »priloge« (Katedra). Ali se ti tako povezovanje demokratičnih sil zdi smiselno?

ODG. Vsekakor. Vprašanje pa je, kaj je za to Jugoslavijo demo-

kratnična platforma. Bojim se, da je najmanjši skupni imenovalac interesov v Jugoslaviji danes tako neobgledano majhen, da so nacionalna nasprotja tako izražena in od nacionalnih političnih elit tako potencirana, da to ne ogroža samo sedanje ureditve, ampak tudi možno skupno demokratično platformo. To pa ne pomeni, da ni vredno poskusiti, čeprav je oblast ravno na take kontakte najbolj alergična, akterji v njih pa niso pripravljeni ravno veliko tvegati. Izkušnje s Fondom solidarnosti so prav poučne.

čun vojske od znotraj, iz lastnega aparata, kakorkoli je to za vsak organizem, ki se hoče razvijati, objektivna nujnost. Seveda pa me je računalništvo tudi privlačilo in sicer predvsem zaradi možnosti kreacije, ki so v tej panogi mnogo večje kot pa v tradicionalnih industrijah.

Spreminjanje sveta je bila nekoč res moja življenjska filozofija, če ni to prevelika beseda. Danes si prizadevam svet predvsem poznati in razumeti. Vendar je sprememba delovnega mesta prej posledica spremenjene življenjske filozofije kot pa obratno. Res pa je, da tudi sedaj nisem nikoli popolnoma zadovoljen niti s sabo niti s svojim okoljem. Takšen odnos do življenja prinaša več vsega drugega kot pa sreče, vendar vsaj dolgočasno ni nikoli. Se pa sedaj v gospodarstvu oziroma Mikro ADI, ki je sicer majhen, a propulziven tržni subjekt, počutim bolj koristnega zase in za druge kot pa npr. pred petimi leti, ko sem delal kot profesionalni politik. Poleg tega je človek lahko subjekt v politiki tudi, če mu le-ta

8. Veliko bolj bi bilo smiselno, če bi te programe in liste uvedli na najvišjih, ne pa na najnižjih nivojih političnega organiziranja. Stvar pa je pri nas obrnjena popolnoma na glavo.

kratnična platforma. Bojim se, da je najmanjši skupni imenovalac interesov v Jugoslaviji danes tako neobgledano majhen, da so nacionalna nasprotja tako izražena in od nacionalnih političnih elit tako potencirana, da to ne ogroža samo sedanje ureditve, ampak tudi možno skupno demokratično platformo. To pa ne pomeni, da ni vredno poskusiti, čeprav je oblast ravno na take kontakte najbolj alergična, akterji v njih pa niso pripravljeni ravno veliko tvegati. Izkušnje s Fondom solidarnosti so prav poučne.

ni služba. Kot odgovor na zadnji del tvojega vprašanja pa bi rekel, da se odpovedujem velikim besedam in ostajam pri majhnih dejanjih. Največ težav v življenju sem imel ravno zaradi tega, ker sem velike besede skušal povezovati v smiselno celoto z dejanji.

VPR. Kot verjetno veš, bo tvoje besede prvi prebral javni tožilec. Zmeraj je tudi mogoče, da je to naš prvi in zadnji bralec. Kaj bi v tem primeru zaželel našim bralcem ob koncu?

slišanega, če se je kdorkoli hotel mimo centralnih organov sam oskrbeti s tehniko ali orožjem. No, tu je prišlo do nesporazuma in naša teritorialna obramba si je baje želela nabaviti tuje orožje brez vednosti oziroma dovoljenja iz Beograda. Šlo je menda za avtomatske pištole tipa Ingram in ko je prišlo vse to na dan, sta morala odstopiti komandant in komisar štaba za SLO.

KATEDRA: Če se nekoliko vrneva na področje politike — kandidacijske liste z več kandidati očitno vse bolj postajajo moda, hkrati pa so vse številnejše kritike, da v bistvu sploh ne gre za velike razlike med listami. Ali se ti te liste zdijo smiselne na nivoju osnovnih organizacij?

JANŠA: Pri teh listah velja nek preprost in logičen princip — čim višji je nivo, tem bolj so liste z več kandidati in več programi smiselne, saj višji nivo nenazadnje zajame tudi širši sklop interesov. Veliko bolj bi bilo smiselno, če bi te programe in liste uvedli na najvišjih, ne pa na najnižjih ni-

to, ker ne gre za demokratizacijo, vse skupaj ostaja na tem nivoju, ki si ga opredelil. Vsaj formalno so vsi omembe vredni časopisi pod kontrolo režima. Zakon o javnem obveščanju jih pač ne dopušča drugačnih. Politična garnitura, ki trenutno vlada, lahko svobodno ocenjuje, koliko »opozicije« ji trenutno ustreza. V skladu s to oceno je bolj ali manj liberalna, nikakor pa ni demokratična, saj niti slučajno ni odvisna od mnenja večine. Ko ali če oceni, da je šla stvar čez rob, ima v rokah vsa politična, administrativna in represivna orodja, s katerimi gre lahko v ofenzivo in sanira situacijo. Taktika je že stokrat preizkušena. Zamenjave urednikov, sodni postopki proti ključnim sodelavcem, ukinitve dotacij, lahko celo »štrajk« v tiskarni, ko se razredno zavedni delavci »samoiniciativno« uprejo in nočejo tiskati »protirežimskega« časopisa. Samo liberalizacija ne nudi nobene garancije, da bo stvar trajala. Zato se je treba veseliti vsake številke Mladine (takšne, kot je sedaj),

9. Kot odgovor na zadnji del tvojega vprašanja pa bi rekel, da se odpovedujem velikim besedam in ostajam pri majhnih dejanjih. Največ težav v življenju sem imel zaradi tega, ker sem velike besede skušal povezovati v smiselno celoto z dejanji.

VPR. Trenutno si zaposlen na MIKRO ADI kot vodja organizacije in razvoja. Kaj je tisto, kar te pri tem delu privlači? Ali bi spremembo svojega delovnega mesta lahko opredelil kot spremembo svoje življenjske filozofije, se torej odpoveduješ spreminjanju sveta in ostajaš raje pri besedah?

ODG. Če sem iskren, potem moram reči, da si sedanjega poklica oziroma dela nisem izbral povsem prostovoljno, vsaj na začetku ne. Mojo poklicno preusmeritev je bolj kot interes narekovala eksistenčna nuja, kajti delodajalec za poklice mojega osnovnega profila je država neposredno, ki pa zaenkrat še ne prenese kritike na ra-

ODG. Če bi bil prvi in mogoče tudi zadnji bralec teh besed res javni tožilec, potem bi si upal trditi, da živimo v pravni državi. Vendar na žalost ne verjamem, da pri nas o zaplembah oz. cenzuri odloča javni tožilec samostojno, niti da je on prvi uradnik, ki bo to prebral. O tem odloča Partija. Če bo vaš list zaplenjen, potem je vsako sporočilo brezpredmetno. Ker pa verjamem, da ne bo, bi ob koncu zaželel vašim bralcem, da bi vsi skupaj čimprej dočakali čas, ko bomo v Katedri lahko brali bolj vesele stvari.

FOTO: DREVENŠEK GORAZD INTERVJU: IGOR MEKINA

KATEDRA KATEDRA

Skrivnost straši po tehnični fakulteti, skrivnost vzhodnonemške laboratorijske opreme.

Vsa zgodba, ki se na tehnični fakulteti med študentje že vsaj štiri leta prenaša iz roda v rod, se je pričela junija leta 1984. Takrat je tehnična fakulteta najela kredit ter potem s sredstvi enega (!) milijona dolarjev kupila vzhodnonemško laboratorijsko opremo. Ta oprema naj bi se uporabljala za raziskovalno delo, namenjena pa je bila tudi študentom. Da je bila odločitev za nakup te opreme zgrešena in ne zgolj ekonomski, pač pa tudi profesionalni strel v prazno, tega danes seveda noče nihče priznati. Tudi **Dali Donla-**

gič ne, nekdanji rektor Univerze v Mariboru, ki še danes trdi, da je vzhodnonemška oprema popolnoma v redu. Da tako mislijo tudi njegovi študentje bi le težko zadržali. Pritožujejo se, da je oprema bila zastarela že takrat, ko so jo kupili, da je neuporabna in preplačana. In nenazadnje — da se celotna sploh ne uporablja, ampak lepo zapakirana leži v kleti, kjer se počasi a gotovo na njej nabira le — prah. Da bi vse to preverili, smo se napotili na tehnično fakulteto ter odšli hkrati navzgor in navzdol. Navzgor, vse do pisarne Dalija Donlagiča (njegov študentje ga ljubkovalno kličejo kar Đoni) in v klet, kjer leži mili-

jonček dolarjev v kartonastih škatlah. Presenečeni smo se vrnili samo od Đonija — bivši rektor nas ni presenetil samo z nenavadno življenjsko filozofijo o tem, kako se je bolje voziti v fičkih kot pa čakati na mercedesa in hoditi peš, pač pa tudi s svojo skorajda popolno amnezijo. Očitno je milijon dolarjev tako majhna zadeva, da se bivši rektor in raziskovalec na tehnični fakulteti ne more spomniti niti tega, koliko kosov opreme so takrat kupili, kaj šele, da bi mu bil vsaj približno jasen ekonomski učinek nakupa. Ob vsem tem pa trdi, da je oprema popolnoma v redu ter da se uporablja popolnoma VSA!

Tovariša Donlagiča smo povprašali več stvari. Vendar pa ne objavljamo tistega dela pogovora, ki se je dotikal problema odnosa med znanostjo in družbo, pač pa tisti del pogovora, ki govori o nesrečni vzhodnonemški opremi. Pa ne zato, ker prvi del pogovora ne bi bil zanimiv, pač pa bolj zaradi tega, ker se bo šele skozi razjasnitev travmatične točke, ki jo prikričuje odgovori, dalo govoriti o vsem drugem. Ob koncu pogo-

toplega 26. januarja. Na moja začetna vprašanja je odgovarjal zbrano in brez zadrege in imel sem občutek, da tudi precej gostobesedno. Po uvodnih, maskiranih vprašanjih sva se približala najini temi in odgovori so postajali vse krajši ...

KATEDRA: Tov. Donlagič, pred leti ste bili tudi rektor Univerze?

Donlagič: Da, na žalost ... (smeh)

KATEDRA: Ali so bile v času, ko ste bili rektor vi, kakšne večje investicije v tehnični fakulteti?

Donlagič: Da, bile so, vsekakor. S tem sem se tudi nekoliko ukvarjal, v času, ko sem bil rektor sicer nisem bil član investicijske komisije, zato pa sem zdaj in že več kot triindvajset let zasledujem to področje ...

KATEDRA: Katere so bile te investicije?

Donlagič: Zgradili smo ta objekt, v katerem sedaj sediva, to je financirala Republiška izobraževalna skupnost Slovenije, zgradili smo tudi objekt A, nato smo šli še v akcijo ter s sredstvi združene dela in objekt E2 smo zgradili tako s sredstvi PIS-a kakor s

mamo od družbe na tem področju.

KATEDRA: Ko ste opremo kupili, je bila situacija verjetno drugačna? So takrat plačevali več?

Donlagič: Da, takrat so plačevali sto procentov, sedaj pa mogoče dvajset.

KATEDRA: In to se verjetno pozna tudi pri dohodku fakultete?

Donlagič: Seveda, ostalo moramo kriti sami, če želimo stoprocentno amortizacijo. Trudimo se doseči tako raven, da bi kasneje lahko kupili novo opremo. Pri nas je pač tako, da zmeraj pije dobro vino tisti, ki ima dobre kozarce. Če pa kozarcev nimaš, pa tudi vina ne moreš piti ... (smeh)

KATEDRA: Pa se to, ta nenadna sprememba amortizacije ni poznala tudi na dohodku delavcev, saj ste morali plačevati večji del ...

Donlagič: Ne, ni se poznalo ...

KATEDRA: No, to je potem v redu, če se res ni ...

Donlagič: Veste, mi smo s to opremo samo pridobili. Če te opreme ne bi imeli, ne bi mogli realizirati vzgojnoizobraževalnih

Donlagič: To ne, lahko jih uporabljamo za meritve, lahko izdamo dokument o opravljenih meritvah. To je razlika. A-test je predpisan z zakonom ...

KATEDRA: No, dobro ...

Pogovor sva zaključila s problemom stažistov-raziskovalcev. Tovariš Donlagič mi je na koncu tudi razložil, kako je do nakupa pravzaprav prišlo. Če si pred leti najel kredit, je amortizacijo plačevala družba na osnovi tvoje kupljene opreme. Ta je bila dovolj velika, da si mirno lahko poravnal obresti za najete kredite. Ko se je situacija spremenila, je seveda vse padlo na pleča tistih, ki so kredite najeli ... Da se je bolje voziti v fiču, kot pa se sploh ne voziti, je kmalu postalo nevarno geslo, sploh če nisi imel denarja niti za fičo, ali pa si za fičo dal toliko kot za mercedesa in se na koncu z njim nisi mogel niti voziti. Morda se v tej točki kaže vprašljivost tistega financiranja, ki se ne sprašuje po finančnih uspehih, kaže pa se prav gotovo tudi ob vseh špekulacijah s krediti, ki jih je družba dopuščala, vprašljivost investicij, za katere ni jasno, kaj

VOZIJO PEŠ

SKRIVNOST IZ VZHODNE NEMČIJE STRAŠI PO TEHNIČNI FAKULTETI V MARIBORU

voja, ko nam je tovariš Donlagič orisal poti nadaljnjega razvoja fakultete, nam je namreč zadržal, da je položaj znanstvenoraziskovalnega dela še dokaj ugoden in da je tendenca zadnjih nekaj let, vsaj kar se financiranja tiče, precej pozitivna. Prav mogoče je, da tako mislijo tisti, ki so nabavili zastarelo opremo in jim za ta spodrsrlaj nikoli ni bilo treba položiti računov. Bati pa se je, da bodo take "pozitivne tendence" v skrajnem primeru pripeljale do bankrota ne samo tehnično fakulteto, pač pa tudi vse uporabnike njihovega znanja ...

Z Dalijem Donlagičem sva se srečala v njegovih pisarni tistega

sredstvi mariborskega združene dela. Gradnja na Koroški cesti pa smo žal morali prekiniti.

KATEDRA: Kdo pa je financiral tisto opremo, ki je bila kupljena v Vzhodni Nemčiji?

Donlagič: Mi sami smo to financirali. Najeli smo kredit v višini enega milijona dolarjev ...

KATEDRA: En milijon dolarjev?!

Donlagič: Da, toda ni bilo vse to za nas. Mi smo takrat lahko dobili zelo ugoden kredit, če smo imeli milijon dolarjev. Tako smo sami kupili opremo za visokopetostni laboratorij, ostalo pa je šlo za Elektrokovino in še za nekoga ...

KATEDRA: Kdo je dal soglasje za ta nakup?

Donlagič: Strojni in elektro oddelek.

KATEDRA: Odločitev je potrdil tudi svet?

Donlagič: Da, svet.

KATEDRA: In kaj je sedaj s to opremo. Ali se uporablja?

Donlagič: Se, uporablja se ...

KATEDRA: Vsa oprema se uporablja?

Donlagič: Vsa ... Probleme imamo samo s TSN-om, oni so kupili razširitev svojega laboratorija. In tisto oni ... ne vem če veste, oni imajo velike probleme.

KATEDRA: Od vaših študentov sem slišal, da se ta oprema v glavnem ne uporablja ter da leži v skladiščih in da se na njej nabira prah. Da sploh ni uporabna za raziskovalno dejavnost? Kako bi vi ocenili to opremo, ali se vam zdi v redu?

Donlagič: Čujte, en del je čisto v redu. Imamo dve hladilni komori, ki jih uporabljamo, dinamo tehnične, strojni oddelek ima v glavnem rezkalni stroj. Veste kaj, res pa je, da vse te opreme ni mogoče uporabiti za znanstvenoraziskovalno dejavnost. Ampak mi smo takrat izhajali iz ene filozofije, da se je bolje voziti v fiču kot pa se sploh ne voziti. Za študentsko delo, zato, da se študentje naučijo delati, pa tudi ni treba imeti najboljših opreme. Te je celo škoda. Ker precizna oprema stane desetkrat več kot navadna ...

KATEDRA: Če vseeno ostanemo pri tej vzhodnonemški opremi — po podatkih, ki jih imam gre za približno petsto kosov opreme?

Donlagič: Veste kaj, to je težko reči, kaj štejete kot instrument — ali je to en ali pa sestavljen iz dvajsetih kosov. Tega ne vem ...

KATEDRA: Bile so tudi kritike, da je bila ta oprema zastarela že takrat, ko je bila kupljena?

Donlagič: Ne, to ni res. Mislim da je bila v redu in da je celo še danes v redu.

KATEDRA: In uporablja se vsa oprema?

Donlagič: Vsa ... kot v vsakem drugem laboratoriju.

KATEDRA: Kdo pa plačuje amortizacijo na tem področju?

Donlagič: Plačuje se kot vsa amortizacija.

KATEDRA: Ali so bile tudi na tem področju spremembe?

Donlagič: So velike ...

KATEDRA: Kakšne pa?

Donlagič: Znižan, zelo znižan je delež amortizacije, ki ga preje-

načrtov. Saj sem že rekel, kakšna je bila naša filozofija — bolje se v fiču voziti, kakor pa peš hoditi.

KATEDRA: Ali se ne dajo napraviti izračuni uspešnosti te opreme? Če bi recimo primerjali delež amortizacije z deležem profita, ki se ustvarja z opremo?

Donlagič: Veste, to bi bilo predrago. Razen tega pri naši laboratorijski opremi tudi ne gre za enostaven izračun, opremo uporabljamo zato, da študentom pokažemo, kako se dela na njej.

KATEDRA: Kaj pa testne komore, zakaj ne uporabljate teh?

Donlagič: Uporabljamo jih, če je dela.

KATEDRA: Prosim?!

Donlagič: Uporabljamo jih, če je dela.

KATEDRA: Ah da. Toda za A-teste jih ne morete uporabljati?

Donlagič: Ne, ker nismo pooblaščen in se niti ne želimo pooblastiti.

KATEDRA: Torej so komore neuporabne?

sploh prinašajo. Kdo je nenazadnje tisti, ki bo ocenil kvaliteto velikanskih kosov robustno napravljene vzhodnonemške opreme, ki vsaj po ocenah študentov ni ravno cvet elektronike? Če bi bila univerza samostojen subjekt, potem bi bila izbira opreme prav gotovo pazljivejša, ekonomski učinek pa jasen. Tako pa je mogoče mirno investirati, ne da bi te bolela glava in ne da bi razmišljal o učinkih ... Le kako razumeti dejstvo, da nekdanjemu rektorju Univerze ni jasno niti to, koliko opreme je bilo kupljeno, kaj šele, da bi bil jasen finančni učinek ...

Pri tem ne gre niti toliko za zgrešene osebne odločitve, ampak za zgrešene osebne odločitve, ki so sistemsko programirane. In dokler Univerza ne bo samostojen subjekt, tako dolgo se bomo vsi skupaj v fičkih — vozili peš.

Igor Mekina

INOVACIJE TAJNE SLUŽBE

UGRABI ME NEŽNO

Za ogromno denarja je pesnik Oskar Davičo nekoč napisal odo Službi državne varnosti. »Ozna sve dozna« je verz in v bistvu kratki tudi najboljša ilustracija sposobnosti naših agentov.

Od osvoboditve pa do danes je naša tajna policija dosegla pomembne rezultate. Na Golem otoku je končalo svoje življenje stotine ljudi, ki so na ta otok strahu in groze prišli niti krivi niti dolžni; veliko nedolžnih je tolklo kamen po več let, zaradi svojih domnevnih grehov, ki so jih morali obžalovati.

Jugoslovanska tajna policija je v zadnjih dveh desetletjih dosegla pomembne rezultate tudi pri likvidaciji svojih nasprotnikov, oziroma sovražnikov Nove Jugoslavije, ki delujejo v tujini. Malo katera tajna služba se lahko pohvali s takšno učinkovitostjo, kot jo ima naša tajna policija.

Mnogo članov organizacij, ki v tujini delajo z namenom rušenja ustavne ureditve SFRJ, je dobilo metek od naših agentov.

Delovanje jugoslovanske tajne policije se v svetu različno tolmači, včasih pa se Jugoslaviji očita surovost do političnih sovražnikov.

Vse tajne službe na svetu želijo ohraniti tajnost svojih operacij iz popolnoma praktičnih razlogov, ampak naša tajna služba pogosto ne vzdržuje niti tega osnovnega kriterija. Mogoče tudi zaradi tega, ker ni odgovorna javnemu mnenju, saj javno mnenje ne more niti sankcionirati niti kontrolirati njenega delovanja, za svoje delo pa je odgovorna izključno vladajočim strukturam.

Nekatera javna sojenja so pokazala, da se tudi naša tajna služba, poleg velike stopnje učinkovitosti, zateka h kriminalnim postopkom.

Znani Bata Todorović ali jugoslovanski Ostap Bender je bil nekoč obsojen na 20 let zapora, ker je kot lastnik firme v tujini, ki je poslovala z našimi proizvajalci, domnevno škodoval naše gospodarstvo za desetine milijonov dinarjev.

Bata Todorovića so pred kazenski senat beogradskega Okrožnega sodišča privedli iz Rima. Todorović je bil po 15. letih zapora izpuščen, da umre na svobodi. Istega dne, ko je bila objavljena odločba Predsedstva SFRJ o Todorovićevo pomilostitvi, je bilo tudi objavljeno, da je Todorović umrl. Svojemu advokatu Savu Anđelkoviću je Todorović razložil, da je bil nekega dne sredi Rima ugrabljen, da je prišel k zavesti šele čez nekaj mesecev, ko je dojel, da je v beogradske Okrožnem zaporu. V Ljubljani je Todorovića tri mesece zasliševala tajna služba, nato pa so ga »ekspeditirali« v Beograd, kjer so ga odstopili preiskovalnemu sodniku. Italijanske oblasti iz popolnoma razumljivih razlogov niso protestirale: Todorović je Jugoslovian in zato je bil primer zanje irelevanten.

Vlado Dapčević, brat narodnega heroja Peka Dapčevića, je že petnajst let v zaporu v Zabeli. Kazenski senat beogradskega Okrožnega sodišča ga je najprej obsodil na smrt, nakar so mu kazen zamenjali za dvajset let zapora, Predsedstvo SFRJ pa mu jo je zmanjšalo za pet let. Dapčević je sicer državljan Belgi-

je, kjer je kot stari INFORM-BIROJEVEC poskušal ustanoviti Novo komunistično partijo Jugoslavije. Naša tajna policija ga je ugrabila v Romuniji in odvedla v Beograd. Ob tem je umrl tudi Đorđe Stojanović, naše gore list, to je človek, ki je bil blizu Dapčevićevim prepričanjem, drugače pa je bil član Komunistične partije Francije. Vlado Dapčević je na sojenju natančno razložil, da je bil ugrabljen v Romuniji, toča sodniški senat je zamolčal to žalostno dejstvo.

Dolg bi bil spisek ljudi, ki so končali pod streli naše tajne službe. Svoje politične nasprotnike, ki so nevarni za državo, »umirijo« mnoge tajne službe. Kljub vsemu pa tako brutalno ubijanje in ugrabljanje naših političnih sovražnikov na tujem ozemlju meče sum na demokratsko osnovo našega političnega sistema in nas negativno legitimira v očeh javnega mnenja drugih držav.

Če tako brutalno deluje na ozemlju tujih držav, potem je tajna policija lahko bolj »sproščena« do svojih državljanov v Jugoslaviji, kjer lahko končajo življenje »pod neobičajnimi okoliščinami«, ki jih nobeden ne razkrije.

Svoj čas je tovariš Tito odločno insistiral, da se kontrolira delo tajne službe, ki na žalost, namesto da bi štiti državo pred ljudmi, ki so jo legalno oropali in družbeni denar odnesli iz države, likvidira osamljene skrunitelje naše demokratske družbe, »najbolj demokratske na svetu«.

Če ima tajna služba že namen, da nas likvidira, naj to dela nežno. Prosim, kot žrtev. MILOVAN BRKIČ

GLOBOKAR TOP SECRET

V torek, 26. 1. je bila na Brniku tiskovna konferenca ob prihodu slovenskega modernističnega skladatelja in pozavnista VINKA GLOBOKARJA, ki živi in dela v Parizu. Po njegovih besedah gre za delovni in prijateljski obisk. Skladatelj in vesoljsko gibalno (beri kozmokinetično) gledališče RDEČI PILOT pripravljajo postavitev Globokarjeve opere MIGRANTI (LES EMIGRES), široko zastavljen in predvsem skrivnosten (!) projekt.

Vinko Globokar je danes ena od vodilnih osebnosti evropske in svetovne avantgarde, nekonformističen glasbeni ustvarjalec, čigar glasba je vedno na nek način angažirana, v povezavi z družbenim okoljem, torej nikdar larpurartistična. »Iščem nekaj, kar je pomembnejše od glasbe«. Privlačijo ga improvizacija, nove glasbene poti in sredstva, pri tem pa razširja izvajalske sposobnosti instrumentov do nesluhtnih možnosti.

S svojim delom in nastopi v javnosti je Globokar precej samosvoja, brezkompromisna glasbena osebnost, ki vedno išče nove izzive (Rdeči pilot). Leta '79 je izstopil iz oddelka za glasbeno zvočna raziskovanja IRCAM pri kulturnem centru Georges Pompidou, ker se ni strinjal s konceptom njihovega delovanja.

Na konferenci smo izvedeli veliko in nič. Veliko o tem, da se bo dogajalo, in nič, kaj se bo dogajalo. Zelo skrivnostno torej in vse skupaj retrogardistično. Diši in spominja na Krst pod Triglavom ali vsaj na zakulisna dogajanja okrog Krsta—vsaj zaenkrat. »Doživel sem že skrivnostne tiskovne konference, ampak ta je najbolj hecna« je bil edini Globokarjev komentar.

Govori se (predvsem se okrog predstave veliko govori in malo ve), da naj bi se dete rodilo 1. aprila, po današnji tiskovni konferenci zveni ta datum zelo simbolično. Simbolika in skrivnostnost ... pa saj gre vendar za gledališče in občutek imam, da se je predstava že začela.

Erika Repovž

U Srbiji je godišnjica Šestojanuarske diktature obeležena svečano i radno!

Nezvanično saznajemo da će **Njegova svetost patrijarh German** biti razrešen funkcije patrijarha Srpske pravoslavne crkve. **Patrijarh German** je čestitao Božić većem broju vernika okupljenih u Sabornoj crkvi u Beogradu, ali pri tom nije pomenuo Osmu sednicu CK SK Srbije. Ovakvo ponašanje je nespojivo sa praksom i odnosima.

Za novog patrijarha biće predložen drug **Dušan Čkrebić**, jer je to jedina funkcija u SR Srbiji, umornoj od lidera, koju Čkrebić do sada nije obavljao!

Slobodan Milošević trenutno Srbima pravi društvo. To mu je za sada najznačajniji projekat.

Na listi popularnosti koju je objavila «Osmica» **Slobodan Milošević** zauzima visoko drugo mesto. Odmah iza **Lepe Brene**, a ispred **Vesne Zmijjenac**. Njegov uspon je bio veličanstven. Svi su izgledi da će i pad biti na istom nivou.

Deviza druga **Slobodana Miloševića** glasi: Naš čovek u svako doba može da se osloni na moje ljude!

Kao što se iz priloženog dá videti, u Srbiji je postignuto nedviđeno jedinstvo.

Nedavno su čak i dve automobilske gume zauzele jedinstven stav. Pukle su istovremeno i to je odjeknulo u štampi. Kao ustanička puška.

Ovoga puta nećemo pominjati glogov kolac, iz obzira prema **Dušanu Miteviću**, članu počasne straže. Glogov kolac je na jednom uznemirio duhove tamo gde duha nema.

Jedan pesnik je nedavno zapretio da će sa dva—tri liriska zapisa srušiti sve postojeće. Iz poverljivih izvora saznajemo da je u GK SK Beograda vanredno stanje!

«A šta se tek sve može pročitati u **Mladini** i **Katedri**! Za ta dva lista je Srbija »dežurna tema«. Iz njih se iz broja u broj širi uvrede, uz obilat saradnju jednonišljenika iz Beograda. («**Politika**», 14. januar o. g.)

Zahvaljujući angažmanu bivšeg »Ježevca« **B. Jovanovića**, **Politika** je postala naš najtraženiji humoristički list.

Gnev **B. Jovanovića** je opravdan. Oni koji kritikuju **S. Miloševića** ne pokazuju dovoljno oduševljenja!

Srpski šaljivi list **Politika** izlazi svakodnevno, a 19. broj jugoslovenskog humorističko-satiričnog lista **Berekin** nikako da ugleda svetlost dana. Jedan od razloga je i taj što je većina tekstova pisana ekavicom!!! Izgleda da su i tu prste umešali »nedobronamerni ljudi iz Beograda«.

U državi dva generala parola glasi: »Živelo Titovo, dole Užiće!«

Sve je prolazno, samo su zabrane trajne.

Naši su nas uzeli pod svoje! Slobodarskom narodu je zbog grupašenja izrečena vaspitna mera pojačanog nadzora.

Iz beskrajno neoficijelnih izvora mrskih vladi saznajemo da u nekoliko opštinskih komiteta SK najuže Srbije, što znači oko Požarevca, znamenite spiskove već neko vreme nazivaju spiskovima za streljanje. Iz istih izvora saznajemo da se izvor samo šalio.

Žali nam se jedan savremeni pisac: »Kad god sam pisao o **Staljinu**, zamerali su mi što vredjam šefa države.«

Da bi se videlo kakav je to neprijatelj, dovoljno je citirati deo njegovog aforizma. Ako bude trebalo, citiraće **Dara Janeković** lično!

Milutinu Stanisavcu, ljubitelju aforizama: »Prvo si čovek u senci, zatim si čovek sa senkom, najzad si senka od čoveka.«

Poštene i pametne ne možemo da pustimo napred. Ko zna odakle dolaze!

Uoči referenduma jedan naš visoki funkcionar je postavio suštinsko pitanje: »Kako stojimo s masama?«

Rektor Beogradskog univerziteta, izvesni **Slobodan Unković**, s. vremena na vreme drži **Katedru**. I, verovali ili ne, čita!

Glavni i odgovorni urednik **Studenta**, **Šimo Čičković**, otišao je korak dalje: postao je dopisni član mariborske **Katedre**. Šteta, samo što je **Čičkovića** zaista teško razumeti jer piše kao što govori.

ZA SREĆU SU POTREBNE — MASE

Narod traži! Narod zahteva jedinstvo! Narod je protiv! On je energično ZA, samo ako se suprotno ne dokaže! Narod je ogorčen situacijom, narod imperativno hoće! Narod mora da odlučuje, a ne privilegovani pojedinci! Narod je naše najveće bogastvo!

Ne pamtim da se ikad, kao poslednjih meseci, narod toliko tetaši i mazi. Narodu se uvlači ko stigne: mali, veliki, sitni, krupni, glupi i još gluplji funkcioneri, uvereni da su potekli iz naroda i da s njim dele koru bajatog hleba i njegov bes. Sve što čine — čine u ime naroda, ili bar tako kažu. Sve što govore — govore kao predstavnici naroda, obećavaju mu kule i gradove, svetlu budućnost i prekid s dosadašnjom praksom. U novoj praksi, taj izmučeni narod hrani se parolama, velikim i ljutim rečima, narodu se stalno daje za pravu jer »mi ne smemo da zamenimo zahteve širokih masa« koje zahtevaju, traže, prete, opominju.

U uzbuni zbog promene republičkog Ustava narod se pali na referendum, diže se buka zbog prava naroda da se sâm izjasni, jasno se govori da mi nećemo da priznamo **veto**, on nije nikakva prepreka komunistima koji vode narod pod crvenom zastavom naše velike partije. Oni drugi, narodni predstavnici, koji govore u ime drugog naroda i na-

rodnosti, tvrde, pak, da njihova baza neće referendum, jer je zakonski sve to zacrtano, zna se šta se može i kako se može.

Život u ovoj samoupravnoj pat-poziciji nije bez šarma. Narod je uveren da je najveći, najbolji, najangažovaniji, on misli da sve može i da to hoće sad, preko noći, jer »mi nemamo prava da stvari odlažemo.« Sećam se. Sve smo mi učinili preko noći. Brzo. Efikasno. Preko kolena. **Sjebali smo inflaciju, rešili Kosovo, promenili Ustav, pustili »Vojka i Savla« na slobodu, isključili, diferencirali se...**

Zato je narod neizmerno srećan. On u novinama piše pisma protestujući protiv tuđih pisama, on se bori, žilavo, seljački, napumpan idejom da je samo on u pravu i da samo on odlučuje, izbacuje i prima. **Narod veruje u bolje sutra, jer mu je već danas bolje nego prekosutra. Narod voli svoje predstavnike jer oni unapred znaju šta narod misli.** U stvari, narod i ne mora da misli. Ima ih koji su plaćeni da misle u ime naroda. Zato je naš narod najbolji i najstrpljiviji.

Nema takvog naroda nigde u SR Srbiji.

S takvim narodom — i narodnostima je laknulo.

Narod plače, narod se smeje, narod pije.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

RATKO RODIĆ, s. r.

PUT PUTUJEM

... KAMIONOM, UZ TV KAMERE, U MOJU MATIČNU SRBIJU!

Sasvim nezapaženo u srpskoj javnosti (izvode je prenela samo »Borba«, 4. 12. 87.) prošla je izjava **Miroslava Šolevića**, jednog od inicijatora okupljanja Srba i Crnogoraca na Kosovu, a povodom predloga da se on **Boško Budimirović** i **Bogdan Kecman** isključe iz SK zbog »destruktivnog delovanja sa pozicija srpskog nacionalizma«.

— **Upozoravam sve članove SK** — pripreto je Šolević — **da će se Srbi i Crnogorci iz ove i drugih kosovskih sredina ponovo okupiti ukoliko mene, Boška Budimirovića ili Bogdana Kecmana, isključe iz članstva SK. Narod će se okupiti pred našim kućama, a mi ćemo sa svojim porodicama u kamione, praćeni TV kamerama, krenuti prema Srbiji. Ovo upozorenje se mora shvatiti krajnje ozbiljno, jer takva svest vlada u narodu!**

Od Šolevića se ovako nešto moglo i očekivati, jer čovek već godinama strogo profesionalno radi na organizovanju protestnih skupova, zborova, mitinga i demonstracija srpskog življa, sve po principima modernog marketinga: »**Parola u svaki srpski dom!**« Njegovo delovanje, poslednjih meseci, hrabri i »**energičniji zahtev za rešavanje problema na Kosovu**«, pa se — u tom kontekstu — i može shvatiti zašto Šolevićev ispad nijedan od izvikanih političkih dnevnika u užoj Srbiji nije ni zabeležio. Ovo svesno prećutkivanje **nacionalističkih ekscesa Šo-**

levića & družine — isti politički dnevnici nadoknadili su histeričnom pomamom o tobožnjoj odgovornosti onih rukovodilaca koji su, navodno, kočili »**energičnije zahteve naroda za rešavanje problema o Kosovu**«. Tako se dogodilo da je zahtev za isključenje Kecmana, Budimirovića i Šolevića praktično odbijen, uz pretnje da je to još jedan **atak »albanskih nacionalista«** i »**iredente**« kojima smetaju pravi borci za slobodu!

Ublažavanje opasnosti od Šolevića i njemu sličnih, uz preneglašavanje opasnosti od Albanaca — koji su, čitajući neke dnevne novine, krivi za sve: od inflacije do širenja narkomanije — nikako ne vodi srednjavnu prilika na Kosovu. Ali, mnogima se čini da je to baš pravo rešenje.

Takvima, koji za »ljutu ranu« imaju lek u obliku još »**ljuce trave**«, ili antibiotike traže u odbrani »**kućnog praga**«, oružjem, naravno — Šolević je isturen pešak u igri u kojoj nema ni remija, ni pata.

Njegov ostanak u redovima SK Srbije, toj organizaciji ne čini na čast. Ili je, možda, reč o nekakvim višim ciljevima, koji su nedostupni običnim smrtnicima?!

Svejedno je: M. Šolević je još u SK, narod ne mora da se tovari u kamione, a ni televizija ne mora da snima. Još. Dok Miroslav ne naredi! PETAR LUKOVIĆ

»STUDENT« POSLE »STUDENTA«

ŠI(M)O MU GA LUKA

Stari slogan »**sa STUDENTOM se nikad ne zna**« od skora, izgleda, prestaje da važi. Na sastanku izdavačkog saveta održanom 5. januara ove godine, **Šime Čičković, dosadašnji v. d. GLODUR, novinar-amater i profesionalni aktivista definitivno je** izabran za glavnog i odgovornog urednika lista beogradskih studenata. Sada se, dakle, sve zna, pa nema sumnje da će red, rad i disciplina kičme zameniti nezvesnost u vremenu koje je pred nama, te da će »**STUDENT**« još dugo ostati vErno glasilo svog izdavača — predsedništva UKSSO, čiji bivši predsednik, **Goran Trivan**, upravo uživa plodove svog majskog »**pravednog gneva**« na turneji po severnoameričkom kontinentu.

Istini za volju, mnogo nezvesnosti oko izbora novog glodura nije ni bilo. **Čičkovići** protivkandidati bili su **Zoran Čičak**, čovek poznat po tome što se javno odrekao sopstvene majke novinarka Ranke Čičak, kada se ona našla u političkoj nemilosti, i izvesni **Nenad Kebara** koji se, po svemu sudeći, slučajno našao u konkurenciji. U takvoj situaciji, **Čičkoviću** nije bilo teško da stekne podršku čak i onih ljudi kojima nije nimalo prirastao za srce, a koji su, suočeni sa alternativom, bili prinudjeni da ga prihvate kao manje (nužno) zlo. Interesantno je da je Šimo, od trenutka kada je stupio na dužnost, septembra prošle godine, pa sve do praktično pre neki dan, neprestano insistirao na tome da on uopšte nema nikakvih novinarskih ambicija. Poslat od strane **svih i crnih eminencija** poznatih redovnim čitaocima »**KATEDRE**«, da raščisti situaciju i obračuna se sa »**napadačima** na Lik i Delo,« poznatog druga, on je sve vreme pokušavao da održi imidž čoveka koji je spreman da se povuče čim se za to steknu uslovi, to jest, čim obavi povereni mu (neprijatni) partijski zadatak. Očigledno je da se pomenuti uslovi još dugo neće steći a na njih je, možda, uticala i plata glavnog urednika (minimum 320.000 din) koju Šime redovno prima. Čudno je kako novinarske ambicije za kratko vreme mogu da se stvore, a uz to ne bi bilo loše podsetiti da je kao jedan od glavnih argumenata u majskom obračunu sa bivšom redakcijom bilo navodjeno da se Višić & co. »**sviše čvrsto drže udobnih fotelja i visokih uredničkih plata**«. U ono vreme, pomenute plate bile su zaista bedne, pa je jedna od prvih Čičkovićevih mera bila da ih znatno poveća, sebi i ostalima.

Prostorije redakcije su posle mnogo, mnogo godina najzad renovirane (od sada nikako »**nije bilo para**«) a poluraspadnute stolice zamenjene su pravim foteljama. Sada je, dakle, mnogo jasnije za šta se ko borio. Uzgred, cela nova redakcija nagrađena je za svoju poslušnost nedavnim kolektivnim odlaskom na Zlatibor na zimski raspust, a po ceni od svega dva stara miliona, računajući i put! Da tokom odmora urednici ne bi bili usamljeni oporavak je pod istim uslovima ponudjen saradnicima i naročito — saradnicama! Svima treba poželeti miran san na čistom planinskom vazduhu, i da nam se vrate preplanuli.

Redakcijska podrška Čičkoviću za promociju iz v. d. stanja u »**čisto**« stanje ipak nije bila sasvim jednoglasna. Jedini koji je bio protiv je **Luka Mičeta, sadašnji v. d. zamenik glavnog i odgovornog urednika**. Radi se o čoveku čiji je glas već jednom ranije bio usamljen: **Mičeta** je zajedno sa svojom devojkom **Tanjom Garotić Alek-**

sandrom bio jedini član bivše redakcije »**STUDENTA**« koji je u vreme velikog spremanja podržao **Gorana Trivana** u njegovom obračunu sa »**antilitoistima**«. Verovatno je pri tome računao da će postati kalif umešto kalifa, to jest da će zauzeti **Višićevo** mesto, ali ga je **Čičkoviće** dolazak omeo. Tamo je Mičeta u čaršiji umesto kao iznugud ostao poznat kao **judas**. Ipak, da ne bi ostao bez zaslužnog priznanja, funkcija zamenika koja ranije nije postojala, izmišljena je od strane predsedništva UKSSO isključivo za njega, sa platom samo nešto ispod Čičkovićeve! Osim toga, glavnom uredniku je, s obzirom da je bio apsolutno nedonošče u novinarstvu, bila potrebna profesionalna pomoć — i kompromis je stvoren. Izgleda da se **Luka** time ipak nije zadovoljio pa je na **Čičkoviću** pokušao da primeni sličan manevar kao i na **Višiću**: na prvom sastanku izdavačkog saveta iznenada ga je napao zbog nesposobnosti i »**političkih promašaja**«!

Kad to nije uspeo, otišao je za manipulaciju dalje — uoči samog izbora pokušao je da preko svoje, ovog puta **bivše devojke Snežane Aleksić**, izvršnog sekretara za kulturu i informisanje u Gradskom komitetu SK Beograda, isprovocira novi »**Slučaj STUDENT**«: okrivljena je (inače idejno bleđa a politički sasvim bezazlena) naslovna strana novogodišnjeg broja. Međutim, ni taj manevar u sinhronoj akciji dve Lukine devojke nije uspeo, ne samo zato što je Čičković svakako imao bolje političke veze, već i zato što takva repriza više nikome ni bi odgovarala. To bi, uostalom, bio prvi put da »**kvisling**« zbaci »**okupatora**« njegovim sopstvenim oružjem. Najzad, uvođenjem uslova konkursa da budući glavni urednik »**Studenta**« mora biti redovan student Beogradskog univerziteta Luka je potučen, jer već desetak godina ne uspeva ni da vanredno završi prvu godinu Ekonomskog fakulteta. Na poslednjem sastanku Izdavačkog saveta **Tanja Garotić Aleksandra** je ponovila (ipak) napad na pomenutu naslovnu stranu, ali je na kraju pak dala i svoj glas Čičkoviću. Ona će na taj način možda uspeti da još malo produži svoj boravak u redakciji, ali će Luka svakako uskoro morati da ode!

Sve što je već rečeno ne bi bilo ništa više od običnog redakcijskog trača kada sudbina Luke Mičete ne bi bila tako poučna za svakog ko želi da se bavi političkim (čitaj — instruiranim) novinarstvom. U jednom trenutku svoje karijere Mičeta se našao pred dilemom koja se tako često pojavljuje u njegovom pozivu: okrenuti leđa prijateljima, ili se sa njima naći na ulici. **Ubrzo je shvatio da niko ne voli kvislinge, pa ni oni kojima on služi.** Dilema se iskazala kao lažna, jer, kada se sve sabere i odzume, osim nešto vremena nije dobio više ništa. Da stvar bude još gora po njega, oni članovi bivše redakcije »**Studenta**« koji su zaista imali novinarskih kvaliteta brzo su našli uključjenje u drugim redakcijama. Sa reputacijom koju sada ima, Mičeta se neće lako zaposeliti ni u jednom novinama, bile one »**režimske**« ili »**disidentske**«. **Teza da svako ima sudbinu kakvu zaslužuje u mnogim slučajevima se može dovesti u pitanje, ali se ovog puta bez sumnje pokazala tačnom.**

U međuvremenu »**Student**« i dalje izlazi. Šime Čičković se polako ali uporno vežba u pisanju — uvodnika! Teško mu je, jer se nijedan zatat, pogotovu novinarski, ne može naučiti od kraja. **U najnovijem broju, u kome se obračunava sa listom »Mladost«, koji već mesecima svojom glasnošću smeta političkom rukovodstvu Srbije, Čičković u istom tekstu citira Mešu Selimovića, Getea, Cicerona, Sokrata i narodnog pesnika, ali pri tome pokazuje da ima izvesne teškoće sa gramatikom (»uzeti za argument«) te poznavanje stranih reči i izraza (»u ekstazi besa«). Ipak, čovek je mlad, i očigledno voljan da uči, pa mu se mora dati vremena i hartije. A sem toga, možda će jednog dana i njemu nići neki vampirski zubi. Ko zna?**

Radna grupa za »**STUDENT**«

STRANI DOPISNICI O GLASNOSTI ČUTANJA U JUGOSLAVIJI

Kako su Britanci videli pad gospodina Pavlovića, bivšeg predsednika Gradskog komiteta SK Beograda, odnosno — šta su to 'hot heads' a šta 'cool heads'?!
U kom kontekstu se na pres-konferencijama za strane novinare sme pomenuti ime predsednika Tita?

Šta je to srpski novi staljinizam sa dogmatizmom ili — zašto gospodin Trifunović (predsednik Soc. saveza Srbije) govori isto kao gospodin Milošević (predsednik srpskog CK SK)?

Dopisnici AFP-a, ADP-a, «Tajmsa» i TASS-a govore i o sumnji u jugoslovensku štampu, hajkama u novinarstvu, mediokretizaciji jugoslovenskih političara, manama jednopartijskog sistema... Svi jednoglasno kažu da nikada nisu imali nikakvih problema, niti doživeli pritiske tokom svog rada u Jugoslaviji... Zameraju nam što nemamo neku vrstu jugoslovenskog Galupa, koji bi zaista odražavao mišljenje domaćeg javnog mnjenja...

Najzad, dobiti intervju od stranog dopisnika nije nikakav problem, izuzev kada su u pitanju ROJTER i Asošijeted pres kojima je davanje izjava — zabranjeno!?

CLAUDE JUVÉNAL je šef Agencije Frans Pres sa sedištem u Beogradu. Novinarstvom se bavi već 18 godina, a profesionalna slika svih tih godina vrlo je interesantna i burna — dve godine u Južnoj Africi, tri u Pakistanu i Avganistanu, dve i po godine u Obali Slonovače i, konačno, nešto više od četiri godine u Jugoslaviji... Na osnovu iskustva tvrdi da nikada nije mogao da dobije pravu informaciju o Jugoslaviji, mada nam odaje dvosmislen kompliment da je — Jugoslavija izuzetno područje za praćenje!

JUVÉNAL: «Mi nismo ovde da bismo pisali šta ide dobro nego uglavnom šta ne ide dobro, kao i da damo kritički sud o svemu tome. Zbog takve orijentacije do sada uglavnom nismo imali problema od strane jugoslovenskih vlasti. Izuzev... kada smo pisali o stopama inflacije uvek bismo prvo naznačili zvanične informacije, pa bismo rekli — ali to nije tačno, prave stope su ove — i nikad se zbog toga niko nije žalio što ne koristimo samo zvanične cifre. Ali, kada smo izveštavali o broju od 930 hiljada nezaposlenih Jugoslavena, zvali su me da mi kažu «kako ja nisam ništa razumeo», te sam povodom toga pozvan i na sastanak sa nekim podsekretarom za socijalne sfere, koji na kraju, posve svega, uopšte nije demantovao naš podatki!»

KATEDRA: Da li je to jedini problem koji ste kao strani dopisnik pretrpeli u ovoj zemlji?

JUVÉNAL: Najveći problem je nemogućnost slobodnog, direktnog kontakta sa političkim ličnostima. Verujem da je to iz dva razloga — političari nisu spremni da se suočavaju sa štampom ali, postoji i ogromna birokratija Sekretarijata za informisanje preko koje je jako teško prodrati do bilo koje ličnosti... Osim toga, politička klasa u Jugoslaviji teško pristaje na komunikaciju sa stranim štampom verovatno zato što je se — plaši. Možda je to više strah od zameranja, kao i to što nema nijednog političara koji je pravi gazda u kući — svaki mora da polaže račune ostalima, pa se plaši da ne kaže više nego što bi neko pomislio da bi trebalo.

U Francuskoj nisu novinari ti koji traže da se susretnu sa političarima, nego političari traže novinara. Na primer, kada je Branko Mikulić doneo ne-znam-koliko-hiljaditi program stabilizacije, da je u Francuskoj susreo bli se sa ministrom i pitao: «To nije loše što hoćete da uradite, ali — biće otpora, problema, možete li da kažete kakvi su ti otpori, od koga ih očekujete, da se vidi onaj skriveni deo odlučivanja?» Međutim, ovde se obično vidi tek završni, zaključni deo nečega, ali ne i kako se stigli do nekakvog dogovora, ko je s kim razgovarao, itd. Zato ovde politika liči na ezoteriju.

KATEDRA: Ako je ovde politika čista ezoterija, kako se snalazite kao strani izveštač?

JUVÉNAL: Ono što je začudujuće za

da imamo neku jako lepu jugoslovensku priču — a to je obično neka apsurdna priča. Na primer, Agrokomerc je bio baš jedna lepa priča. Štos u toj priči nije bio toliko sâm Agrokomerc već to što cela jugoslovenska privreda funkcioniše na tom principu — sva preduzeća prave menice bez pokrića...

Potom — priča o Štafeti. To jeste kompletna idiotija, ali za naše čitaoce takođe jedna smešna priča... Da bismo mi dobijali takve priče pomaže nam i veliki jaz koji postoji između ekonomskih i društvenih problema u Jugoslaviji i ozbiljnosti kojom se jugoslovenska politička struktura bavi apsolutno nebitnim, neozbiljnim temama...

Na primer, reforma vašeg Ustava uopšte ne zanima naše čitaoce. Uglavnom, kod vas svi kažu: «Menjajmo Ustav», a u stvari misle: «Svoj nećemo menjati». Zato, ako se analizira evolucija te reforme Ustava SFRJ, uočava se da «tresla se gora, rodio se miš!» pošto se ne radi o onim bitnim reformama koje ljudi očekuju — recimo, da se izabere jedan predsednik Republike... Konačno, već sada je uočljivo da će ta reforma biti jedna — reformeta.

Istina, bilo je momenata kada je malo falilo da se francusko javno mnjenje zainteresuje za Jugoslaviju — u vreme početka onog velikog talasa štrajkova. Onda su ljudi mislili: eto, nova Poljska! Onda smo objasnili da to nije nova Poljska — izgubili čitaoce. Najzad, nemojte imati puno iluzija oko francuskog javnog mnjenja — ono je orijentisano na sport, vreme, nešto malo na izbornu kampanju koja je u toku. Ono čime bi Jugoslavija možda jako privukla pažnju francuske javnosti jeste kad bi se ovde desio jedan dobar zemljotres — bilo politički, bilo pravi.

KATEDRA: Kakav je odnos francuske javnosti prema Jugoslaviji?

JUVÉNAL: Francusko javno mnjenje se uopšte ne zanima za Jugoslaviju — mnogi čak ne znaju ni gde je, niti kako funkcioniše... Sve što znaju jeste: Jugoslavija jednako Tito i možda još dve — tri ideje, ali za većinu Francuza Jugoslavija je samo jedna od Istočnih zemalja — premda to nije baš tačno.

Osim toga, ugled Jugoslavije se sve više gubi na međunarodnoj sceni: više nema države a ni spoljne politike. Ranije je postojala Titova ličnost sa vanlokovskom politikom, dok sada nema ni jedne takve ličnosti, ne zauzimaju se stavovi na međunarodnom planu ili čak i kada se saopšti nešto, to učini nekakav treći podsekretar za koga niko ne zan, niti za koga je iko čuo... Ono što je paradoksalno jeste da je jedini Jugosloven koji je poznat u inostranstvu — Džilas!

Uz to, možda tek svaki sto hiljaditi Francuz može da citira ime nekog političara iz Jugoslavije. Eto, i ja sam ovde već četiri i po godine a već sam sasvim zaboravio ko je bio predsednik Predsedništva pre tri godine...

KATEDRA: Već drugi put pominjete JEDNOG predsednika Republike namesto kolektivnog predsedničkog tela. Mislite da je konačno biranje jednog Predsednika, što je nedavno bila i slovenačka inicijativa, nužnost za Jugoslaviju?

JUVÉNAL: Postoje dve solucije — ili će Jugoslavija konačno prihvatiti da bude Jugoslavija i onda će onih šest republika i dve pokrajine prihvatiti da smanje svoje nadležnosti u korist jedne federalne države, ili će se Jugoslavija potpuno dezintegrirati, svako će otići na svoju stranu i onda neka svako ponovo otkriva svoj identitet. Jugoslavija danas liči na konglomerat ljudi koji su osuđeni da žive zajedno a kojima se to baš in ne sviđa i nisu najsrećniji u tome...

KATEDRA: Kako vi vidite slobodu štampe u Jugoslaviji?

JUVÉNAL: To što je vaša štampa danas slobodnija nego ikad samo je izraz procesa dezintegracije države. Pri tom, nisu rukovodioci bili ti koji su odlučili da daju slobodu štampi, nego je štampa uzela slobodu! Mislim da, kada bi vaši rukovodioci mogli ponovo da zatvore usta štampi — oni bi to vrlo rado uradili. Posle bi baš sve svoje «poslove» radili u tajnosti i ne bi bilo ni Agrokomerca, niti ičeg sličnog. Njima bi to svakako odgovaralo. Ali, desilo se da se štampa u Jugoslaviji menjala i zato što su vištvorci morali da popuste.

Indikator da nema prave slobode jeste da nema opozicije. Sad, kad se štampa malo oslobodila moglo se očekivati da se iskristalizuju neke ličnosti opozicije, da izlaze javno sa svojim programima... Ali, ne! Izgleda da je opozicija ovde — štampa!

U nekim novinama ima jako liberalnih i zanimljivih članaka, a onda se desi da u istim novinama posle 15 dana možete naći naušastiji staljinistički članak! Tu je još jedan fenomen — ima novinara koji poseduju press-karticu a ne bi smeli jer se uistinu bave propagandom...

KATEDRA: Jeste li zadovoljni slobodom štampe u Francuskoj?

JUVÉNAL: Ne bi trebalo imati iluzije, da je Francuska zemlja svih sloboda, ali u njoj ipak ima više slobode nego u nekim drugim zemljama. Možemo da pišemo šta god hoćemo a da ne idemo u zat-

ČEKAJU

vor i da ne budemo zabranjeni. Teoretski, štampa može biti optužena za uvredu šefa države, ali to je nešto što se sve manje praktikuje. Uglavnom su šefovi država dovoljno pametni da se ne bave time i ne žale svaki put kad ih neko naziva «bevezveznjacima». Međutim, ako pišem uvredljivo o gospodinu ministru tom i tom on može lično, privatno, da me tuži zbog klevete...

KATEDRA: Za kraj, hoćete li da prokomentarišete situaciju u Jugoslaviji, onako kako to činite kada izveštavate za svoju Agenciju?

JUVÉNAL: Šta je Jugoslavija sada? Postoji sloj od dve do deset hiljada malih birokrata koji imaju malo vlasti, tu-i-tamo, i ne žele da se to ikako dovodi u pitanje. S druge strane, ogromna je masa ljudi kojima to stanje kada niko nema više vlasti, autoriteta, odgovara jer mogu da rade sve što hoće. Najzad, tu je i jako siromašan sloj koji obuhvata ne samo penzionere nego i onaj pravi proletarijat.

Jugoslavija kao balkanska zemlja ima naročito izražen problem jedinstvenosti — možda postoji jedinstvo unutar Slovenije ili unutar Hrvatske ili Srbije — ali tek treba praviti jednu jedinstvenu Jugoslaviju. Velika drama Jugoslavije je da je ona tek sada u traganju za pravljem jedinstva u vreme kada se svuda razvija državno jedinstvo u smislu pravljenja još većih asambleja...

Svojevremeno je Žak Delor, ministar finansija, prilikom jednog svog boravka u Jugoslaviji rekao da je ona između Istoka i Zapada i Severa i Juga. Ja ipak mislim da Jugoslavija pripada (nerazvijenom) Jugu.

Možda ću vas šokirati — četiri godine sam živeo u Južnoj Africi, u Obali Slonovače i mislim da vrlo lako mogu da povučem paralelu između situacije u Africi i ove u Jugoslaviji. Prva zajednička tačka je nerazvijenost. Potom, ni tamo ne postoji nešto što bi se zvalo slonovačkom nacijom, kao što ovde ne postoji jugoslovenska. Njihovi tribalizmi su jugoslovenski nacionalizmi. Kad se posmatra problem nezaposlenosti — i tu je ista stvar — nema sistema osiguravanja nezaposlenih kao što postoji u razvijenim zemljama, pa tu ulogu preuzima klan, porodica... Isto je u Africi. **Možda je jedina razlika u tome što u Africi dok jedan čovek radi deset ga gleda, a ovde možda jedan radi a pet ga gleda.**

Najzad, hteti biti i Jugosloven i nesvrstan, toliko to potencirati — na kraju nećete biti nigde! Na primer, Grčka koja mnogo liči na Jugoslaviju, čak se i ona uključuje u nešto veće što se zove Evropa, a to je ono što preostaje u Jugoslaviji — njeno prirodno mesto je u Evropi! A ne u Africi!

DESA TREVISAN je dopisnica londonskog «Tajmsa» i prva dama inostranog žurnalističkog kora u Beogradu. Za svoje novine je radila u Londonu, Beču, i većini zemalja Istočne Evrope. Kad god je bio neki izuzetan događaj, ona je bila na licu mesta od '68. u Čehoslovačkoj do Poljskih previranja... Poznaje političku transferzalnu od Albanije do Moskve. Promenila je dosta vlasnika i glavnih urednika u «Tajmsu», ali je uvek ostala verna svojoj novini. Glavni aksiom u životu joj je da se bez slobodne štampe, bez te vrste kontrole — svaka vlast vrlo brzo pokvari. Bez toga ni jedno društvo ne može ići napred. Istina, jugoslovenskim novinarima koji slede pomenuti aksiom nije lako. Ali, novinarstvo je profesija i to je sve. Nema novinarske hrabrosti. Postoji samo istina.

TREVISAN: Nama, stranim novinarima, ovde nije ni bolje ni gore nego u drugim zemljama. Mi uvek teško dolazimo do istih

ne! i činjenica, pogotovo onih neprijateljih... Sigurno je da ni jedna vlada neće doći k nama i pričati ružno o sebi.

Svuda je teško doći do prave informacije — ne postoji zemlja, ma koliko bila otvorena, da to nije slučaj. Svuda nailazimo na razne blokade, opstrukciju — bilo da se radi o najslobodnijoj zemlji, što se informacija tiče, kao što je Amerika, bilo da su u pitanju najzatvorenije zemlje, komunističke, gde se aprioristički zauzima stav da je novinar nekakav neprijatelj, pogotovo — strani, i da je njegov jedini interes da piše negativno ili da ruši tu zemlju. To je razlog zašto sam postala vrlo alergična i na to da novinar intervjuje novinara...

Pogotovo sam alergična na to što se u poslednje vreme ovde intenziviraju napadi na strane novinare. To je načuvano. Konsternirana sam bila kada sam videla da je čitava strana u «Politici» utrošena za napad na jednog mog kolegu, **dr Viktora Majera**, zbog njegovog teksta u «Frankfurter algemajne cajtungu» o političkim prilukama u Srbiji... Autor tog napisa u «Politici», **gospodin Aleksandar Prlja** optužio je svog kolegu, dr Majera za nacizam u Nemačkoj, malte ne ko da je on kriv da Nemačka 50 godina vodi nekakvu neprijateljsku politiku prema Srbiji... Pri tom taj isti gospodin Prlja nije proverio svoje činjenice. Da jeste, došao bi do zaključka da dr Majer ne mora da ima nikakve komplekse oko nemačke okupacije Jugoslavije, ili nemačkog stava prema Jugoslaviji ili Hitlerovog stava prema Jugoslaviji — jer je dr Majer Švajcarac! **I sad, kako ja da verujem tim jugoslovenskim novinarima koji pišu u velikim listovima, kako da verujem njihovim činjenicama?!**

Uz to, «Frankfurter algemajne cajtung» je optužen da vodi antisrpsku kampanju a istovremeno proslavenaču?! Sve to zajedno je nešto najsravnije što sam do sada videla, mada imam vrlo mnogo iskustva sa Istočnom Evropom i komunističkim sistemima u raznim periodima, raznim situacijama, ali ovako nešto ružno i odvratno — nisam nigde pročitala! **To je bio jedan nasilnički pokušaj diskreditovanja nas novinara u očima jugoslovenske javnosti.** Jer, kada tako nešto izadje u jednom takvom listu kao što je «Politika», koji se dosta čita, onda to neminovno ima za reakciju jednu masovnu sumnju, podizrenje ljudi prema nama novinarima... Od tada me je mnogo običnih, jednostavnih ljudi pitalo: «Šta je to da strani novinari vode antisrpsku kampanju?» I kako vi njima da objasnite da se tu ne radi ni o kakvoj antisrpskoj politici i da je sve to jednostavno jedna odvratna propaganda, koja momentalno služi interesima unutrašnje politike u Srbiji.

KATEDRA: Po jugoslovenskoj definiciji novinar je društveno-politički radnik...

TREVISAN: Ne znam šta je to društvo-politički radnik! Sam taj termin je gadan kao što je to uopšte i čitava politička terminologija... Novinar je profesija. U njoj više ili manje neki služe: političkim sistemima, političarima ili nekim filmskim ili estradnim zvezdama... Vrlo je teško ostati svoj, ostati pošten.

Na primer — ako ja danas odem u Sloveniju i vidim da se tamo pokušava doći do pravne države i pokušava uvesti pluralizam interesa (o čemu se strahovito dugo GOVORI u Jugoslaviji) sigurno je da ja na to gledam sa interesom, odnosno — to mi je interesantno i istovremeno u tome vidim nadu nekakvog izlaska iz krize jer se ne može totalnom monopolizacijom Partije izaći iz krize.

A onda nas novinare optužuju kako želimo Sloveniju da priključimo Srednjoj Evropi ili Evropskoj zajednici — što je opet absurd. Tada shvatim da je ovde zaista čitava srpska štampa stavljena u položaj služenja toj sadašnjoj politici — novinar je prestao biti samostalnan i služi jednom momentu. **Najodvratnije su te užasne hajke** (u tom kontekstu vidim i hajku na gospodina Majera), **hajke na ostale novinare, hajke na ljude, to je užasno, tako nešto se ne dešava više nigde, čak ni u Rumuniji.**

KATEDRA: Kako onda objašnjavate da takve pojave sada vaskrsavaju na ovom podneblju?

TREVISAN: To je potreba jednog političkog trenutka, ne verujem da je to deo nekog političkog programa. Verujem da je to momentalna potreba da bi se novo srpsko rukovodstvo učvrstilo na vlasti. Ipak, ostavljam to pitanje otvorenim, vreme će već pokazati svoje — znači, ako je sve ovo što se u Srbiji dešavalo bilo potrebno da bi se situacija raščistila i otvorile neke mogućnosti za demokratizaciju — što zaista zvuči apsurdno (smeh) — ali, možda ipak jeste (?) ostavljam vremenu da pokaže...

KATEDRA: Da li su vam jugoslovenski izvori informisanja dovoljno dostupni i dovoljno otvoreni?

TREVISAN: Ne mogu da kažem da je to toliko zatvoreno kao što je nekad bilo... Većinu informacija crpem, naravno, iz jugoslovenske štampe. Mada — to je interesantno — ne mogu reći da, ako čitam samo beogradsku, konkretno — srpsku

ČI ZEMLJOTRES . . .

SKALPE!

ŠTAMPA POD PRITISKOM

TROJANSKI KONJ SE JAŠE IZNUTRA

Osnovni problem štampe u savremenom jugoslovenskom društvu odslikava dublju dilemu koja važi za države realnog socijalizma: kako da se relativno autonomni delovi društvenog sistema (u ovom slučaju — štampa, odnosno ideološki aparati industrije svesti) «unesu» i «uklope» u boljševički model partijske države, koja po definiciji pretpostavlja monopol nad svim javnim poslovima? Danas se ovaj problem rešava u dubokoj političkoj krizi, ali i kao posledica te krize. U situaciji, kada je regulativna sposobnost vladajuće elite redukovana na minimum i kada je njena homogenost (na saveznom nivou) samo programska fikcija i ideološka parola, došlo je do «jačanja» ostalih podistema u odnosu na politički podsystem.

«Našim su nacikratijama i politokratijama javna glasila nerijetko probni balon, trojanski konj i dalekometna artiljerija čije su nišanske sprave podešene tako da gađaju, «one tamo», kaže dr Jovan Mirić. Drugačije i nije moguće jer novinari su po novogovoru «društveno-politički radnici» koji učestvuju u društvenom dogovoru o tome šta je istina i informacija. A istina je ono što se dogovorimo da je istina. Još jednom je potvrđena teza da svako korišćenje medija pretpostavlja manipulaciju. (Ova teza je verovatno u osnovi platforme današnje redakcije «Mladine» koja svakoga hoće da pretvori u manipulatora, jer pitanje nije da li ili ne postoji manipulacija već je pitanje ko je manipulator.)

Za mnoge je današnji položaj štampe posledica «demokratizacije» političkog sistema. Međutim, problem i jeste u tome što nije reč o «demokratizaciji» već o liberalizaciji, a ova je posledica raspada koalicije političkih elita i njihove regionalizacije. To znači da ne postoji stabilne i čvrste, zakonski garantovane pretpostavke za samostalno novinarstvo već da je sloboda štampe određena odnosom snaga unutar političke elite i zavisna od političke (samo)volje vodećih garnitura. **Ukoliko štampa odgovara interesima moćnika utoliko je slobodna, i samo dotle dok služi njihovim interesima.** Zar o tome ne govori, dovoljno slikovito, priprema slovenačkih struktura za mogućnost da doseže izdavački potez — novine na srpskohrvatskom jeziku, kako bi se probila jezička blokada i jugoslovenska javnost upozнала sa stavovima pomenute sredine!? Implicitna pretpostavka ove ideje jeste da u dosadašnjem informativnom sistemu nema istinite informacije o drugim sredinama. U tom kontekstu mogu se posmatrati i «novinski ratovi» koji se vode između novinara iz pojedinih republika (Srbija nasuprot Hrvatskoj i Sloveniji, odnosno «Politika» protiv «Danasa» i «Mladine»).

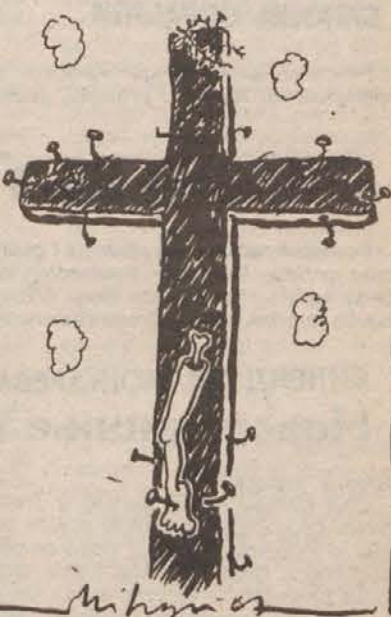
Još pre deset godina jedan strani teoretičar je zapisao da se disciplinovanje jugoslovenske štampe ostvaruje preko dva kanala: jedan je jačanje kontrolne funkcije soc. saveza radnog naroda nad štampom, a drugi je partijska kontrola nad kadrovskom politikom. U sistemima realnog socijalizma industrija svesti se razvija brže nego bilo koja druga oblast, istovremeno, kako je to primetio Enzenberger, ta industrija se mora i sve intenzivnije obuzdavati! U tu svrhu u ideološkim aparatima stvara se razgranata mreža uloga koja se materijalizuje u «ideokratiji».

Ideokratija je socijalni sloj, čvrsto srastao uz politokratiju, čija utemeljenost počiva na «pravu na vlasništvo ideja levice». Ovaj sloj čine: **egzogene** — tumači svetih tekstova, zatim, **normalizatori situacija**, koji ne veruju u ono što govore i pišu, ali zahtevaju od drugih da im veruju; **najrašireniji pod-sloj ideokratije su mentalni higijeničari**, koji deluju na svim sektorima i pripremaju ljude na poželjan način mišljenja; sledeći su **dijaci**, prepisivači partijskih i političkih tekstova, čiji je zadatak uzvikivanje parola, ritualiziranje pa čak i laganje — u ime određene ideologije. Najniži sloj ideokratije čine **ideološke ukoljice** (vidi prethodni broj «Katedre» — tekst **Bog ubiva aždahu**) ubice u ime određene ideologije, čija je funkcija odstrebljivanje onih koji nisu na Liniji. Njihova moć nije mala, naročito u društvima u kojima je ograničena ideološka raznovrsnost». (S. INDJIĆ)

Kontrola štampe odnosno medija ostvaruje se preko «odgozno» postavljenih glavnih i ostalih urednika (mentalni higijeničari), za šta su najbolja ilustracija događaji u Srbiji (posle Osmeske sednice) od «Studenta» preko NIN-a do beogradske televizije (skraćeno — od Čičkovića do Minovića). Zbog toga je zagoravanje ideje o zakonskom potkrepljivanju prakse da se pri izboru glavnih i odgovornih urednika mora voditi računa o mišljenju redakcije, danas osnovni oblik borbe za autonomiju novinarske profesije. Da je ovo zahtev koji odgovara potrebama vremena govori o to što se pri svakom izboru novog i odgovornog urednika otvara «slučaj».

A dok se vodi borba za prevlast nad novinama — stradaju novine!

DRAGOSLAV GRUJIĆ

KATEDRA
KATEDRA

Dr THOMAS BREJ je već četiri godine dopisnik ADP (Novinska agencija SR Nemačke) iz Beograda. Jugoslavija je višestruko opredelila njegov život — tokom pripreme magisterijuma na temu unutrašnje politike Jugoslavije 50-tih godina, a onda i tokom pripreme doktorata na temu unutrašnja politika Jugoslavije 70-tih godina.

BREJ: Mi, strani novinari već duže vreme tražimo da dobijemo pristup na sve pres-konferencije koje se održavaju za jugoslovenske kolege, jer je za nas jako loše što se to uvek obavlja odvojeno. Tako mi obično dobijamo informaciju tek iz drugog ili trećeg izvora.

Za nas je najkorisnije kada između jugoslovenskih medija ili novina postoje neki sukobi, jer je to način da dobijemo bitne detalje nekog problema. Na primer, sukob između «Duge» i «Danasa» — posmatraču onda nije teško da razluči istinu. Ja kao strani dopisnik osnovne informacije dobijam čitajući vašu štampu, ali nije do-

sta ako čitam, na primer, samo «Politiku». To bi bilo katastrofalno. Da bi sve saznao, moram da čitam još «Vjesnik», «Delo»...

KATEDRA: Da li je to jedini problem na koji ste, kao strani izveštač, nailazili u Jugoslaviji?

BREJ: Najviše mi smetaju članici u jugoslovenskoj štampi koji protestuju da «izvesni Zapadni novinari lažu o zbivanjima u Jugoslaviji». Na primer, pre nekoliko nedelja «Vjesnik» je pisao da ja objavljujem priče iz čaršije što se tiče političke situacije u Srbiji... A onda se, na kraju krajeva, sve to što sam tada pisao, u međuvremenu pokazalo istinitim.

S druge strane — jugoslovenski političari se boje da se pojave pred stranim novinarima. Mi ovde imamo Udruženje stranih novinara koje se dosta često žalilo što se u Međunarodnom press-centru u Beogradu najčešće organizuju promocije knjiga — što nikoga ne interesuje! Retko kada se desi da pres-konferencija bude sazvana zato da bi se tu pojavio neko od čelnih ljudi jugoslovenske politike. Zbog toga je naše Udruženje organizovalo tzv. Međunarodnu tribinu sa namerom da mi pozovemo jugoslovenske političare (pošto je nama zabranjeno da sami organizujemo pres-konferenciju) pa da oni održu neku vrstu predavanja o onome što nas zanima — a da mi ne pitamo NIŠTA, da samo kažemo: interesuje nas to i to, pa vi pričajte šta mislite o tim problemima.

Ali... Na primer, pozvali smo Kiru Gligorova, pošto je on bio koautor Dugorodnog programa ekonomske stabilizacije i iskusan je političar, prava osoba za temu «ekonomska situacija u Jugoslaviji». Lično sam bio kod njega sa još dvojicom kolega. Gligorov je prihvatio naš poziv, samo — «Da dogovorimo termin». Verujte mi, ja sam ga od tada zvao sigurno već 40 ili 50 puta i — nikako da uklopimo taj termin!

Sličan problem imamo i sa Jože Smo-

leom, koga smo pozvali da priča o alternativnim pokretima u Jugoslaviji. Smole je isto prihvatio «u principu», čak smo kontaktirali Socijalistički savez u Beogradu i tamo je čovek, zadužen za informacije, obećao da će sve biti u redu. Međutim... Smole nikako nema vremena, zauzet je, «ako i dođe u Beograd, dođe ujutro, ode uveče...», itd. Čuli smo da je u međuvremenu imao susret (uveče — mada to nije bitno, jer je nama svejedno doba dana) u Studentskom kulturnom centru, što znači da su sve to samo izgovori da ne dođe do susreta.

Ja to ne razumem — oba političara nisu rekla da neće prihvatiti naš poziv, naprotiv, pristali su, sa zadovoljstvom — ali, bez izgleda da se načelno obećanje i realizuje!

Političari u drugim zemljama znaju kako se svira na klaviru inostranih medija. Jugoslovenski političari ne znaju da iskoriste tu priliku. Tu je još jedan primer: pre dva-tri meseca pokušavao sam da dobijem sagovornika na temu «Inostrane investicije u Jugoslaviji», povodom Zakona o inostranim ulaganjima koji je sada u modifikaciji... Sekretarijat za informacije nije bio u stanju da nabavi takvog sagovornika! A to je bila izvanredna mogućnost za Jugoslaviju da propagira što planira. Na kraju krajeva, nije važno hoće li to biti realizovano ili ne — ali, ako već postoje određene lepe želje i ciljevi, a ja sam raspoložen da pišem o njima, nije mi jasno zar ovde ne postoji interes da se to iskoristi?

A onda, na drugoj strani, zvanični ljudi iz politike imaju često običaj da kažu: «To je sramota što strani novinari pišu o Jugoslaviji!». Sećam se jednog neformalnog susreta u Saveznom sekretarijatu za inostrane poslove, gde je trebalo da razmenimo mišljenja... Pitali su nas što mi tražimo od njih, itd. itd. I sve bi bilo dobro izuzev što su oni tu dobru priliku iskoristili da nas opet optuže — «zašto strani novinari pišu samo loše o Jugoslaviji?» (Smeh...)

KONSTANTIN VOROBYOV je dopisnik Agencije TASS u SFRJ, Beograd. U našoj zemlji je od 1973. godine, ali primjećuje da je Jugoslavija danas naročito interesantna za strane novinare jer se «svaki dan nešto dešava».

VOROBYOV: Danas su jugoslovenska štampa i izvori informisanja mnogo otvoreniji nego ikad... Kako to objasniti? Tako što vreme trči (smeh) dalje i menja se način rada sredstava informisanja koja ne mogu da zaostanu za opštim tokom razvoja u svetu i u svojoj zemlji... Eto, kod nas je sada GLASNOST — tako i kod vas ima sada i toga, budući da i vaši listovi i agencije takođe sada razmišljaju da budu bliži svojim čitaocima. Tako doživljavam GLASNOST ovde... Uostalom, to je već postao međunarodni izraz i svako danas želi da napreduje u tom smislu.

KATEDRA: Kako izgledaju perestrojka i glasnost u Sovjetskom modelu masovnog informisanja? (Nadamo se da vam ne smeta to pitanje?)

VOROBYOV: (Ni u kom slučaju.) Kod nas je u tom smislu veliki napredak!

KATEDRA: Možete li da napravite paralelu (u tom smislu) SSSR — Jugoslavija?

VOROBYOV: ... hm... Znače šta bih zamerio jugoslovenskoj štampi? Malo piše o radnim uspesima. Malo!

KATEDRA: Mislite da ih ima?!

VOROBYOV: Naravno — a kako Jugoslavija onda živi? Kad ne bi bilo radnih uspeha, kako biste opstali?! Zato vaše novine mnogo preteruju kada kažu da je ovde «goli krizis», totalna kriza. To je preterivanje — radnička klasa radi, proizvodi, imate i izvoz i sve, sve... Istina, možda to nije u obimu kako bi trebalo, ali, pošto radnička klasa radi — trebalo bi u tom smislu u novinama i na TV (i svuda) pisati i govoriti o tome.

KATEDRA: Mislite da je prevelika doza pesimizma (u vezi sa domaćom ekonomskom i političkom situacijom) koja se plasira putem medija?

VOROBYOV: Ima preterivanja. Ja, naravno, ne mogu da kažem da je ovde sve u redu — i mi, strani novinari, vidimo da ima određenih, ne baš lakih problema, ali to ne daje za pravo novinaru da zanemari rad radnika, trudenika...

KATEDRA: Nedostaje «udarničke propagande»?

VOROBYOV: To bi sigurno bila dobra moralna motivacija, ako već nema materijalne. Uz to, trebalo bi više pisati o onima koji su dobili nagrade kao što su Oktobarska, Četvrtojulska, Novembarska... Jer, i to je nekakva motivacija. Najzad, svuda ima sličnih problema — ni perestrojka nije počela od nule...

Zato bi vaša štampa morala da smanji pritisak na čitaoce. Kriza, kriza, kriza — bolje bi bilo da u novinama ima i nekih pozitivnih informacija. Čoveka sigurno ne interesuje da čita samo o krizi interesantnije bi mu bilo da može da pročita kako u ovim poteškoćama, na primer, radi neki dobar kolektiv, u čemu je njegovo iskustvo, itd.

KATEDRA: Koje jugoslovenske novine najradije čitate?

VOROBYOV: Mislite kao novinar ili običan čitalac?

KATEDRA: Običan čitalac... VOROBYOV: Kao običan čitalac ja mogu da verujem samo sportskim novinama. (Smeh) Toliko što se tiče jugoslovenske štampe.

Inače, ono što mi u vašim novinama najčešće zasmeta su — psovke. One nisu za čitaoce. Psovke su samo za — autore!

razgovore vodila:
SVETLANA VASOVIĆ
fotografije:
Radovan Vujanović

do previranja, konfliktnih situacija za koje se zna na koji se način zaustavlja.

Što se tiče situacije u zemlji... interesantno je, na primer, ono što je jedan političar izjavio (ako je to tačno) da jugoslovenski Centralni komitet i rukovodstvo nisu imali informacija o ovim zbivanjima u CK SK Srbije, čak dosta dugo posle Osmes sednice... Onda se pitam kako se takvi sukobi danas uopšte mogu rešavati u kontekstu Jugoslavije. Nekad se znalo — kad postoji neki veliki problem takve vrste, kada se neka partija suviše osamostalila, onda je taj Gordijev čvor sekao predsednik Tito na najbrži način...

Postavlja se pitanje da li sada svaka partija može da ide svojim putem i koliko je Komunistička partija Jugoslavije još uvek nekakva «koheziona snaga». Sigurno da se pomenuti politički lom događa u doba jedne duboke nacionalne frustracije. Takve frustracije su uvek vrlo opasne. Za mene je interesantno u svemu tome da te partije postaju nacionalne, sve nezavisnije, razlikuje među njima su sve veće i po svojoj prilici to je nekakva budućnost Jugoslavije. E sad, kako će oni da zadrže tu centralnu ili federalnu partiju — Savez komunista Jugoslavije, to će se videti. Konkretno — danas je takva situacija u Srbiji da se sve vezuje za partijsko rukovodstvo: tu neku ulogu nema ni Socijalistički savez, ni... Eto, gospodin Trifunović (predsednik srpskog Soc. saveza — prim. S. V.) govori isto kao gospodin Milošević. Dok slovenačka partija sve više liči na neke koncepcije ideja i nada Evro-komunizma, u Srbiji se ide ka monolitizmu, koji mnogo liči na onu klasičnu komunističku partiju koja uzima sve pod KONTROLU!

KATEDRA: Šta je za vas i vaše čitaoce događaj u Jugoslaviji?

TREVISAN: Štrajkovi, nepogode i politički zemljotresi kakva su bila politička obračunavanja u Srbiji, iako je to napravljeno na takav način da je bilo vrlo teško uopšte pisati mnogo o tome — jer, izvinite, za moj list da ja napišem da je predsednik Gradskog komiteta Beograda, gospodin Dragiša Pavlović, bio optužen i smenjen zato što je imao hladnu glavu a svi su tražili vruće glave... Moji čitaoci bi se pitali — «Šta je ovo 'hot heads' — 'cool heads'?!» Razumete?! Pa onda ispada sprdnja od svega toga. Izgleda mi da bih vrlo često mogla da pišem prosto nekakve beketovske, apsurdne članke o ovoj zemlji — šta se dešava. A da pišem o pozadini toga?! Onda jednostavno kažete: borba za vlast — i dalje čekate kakva će biti koncepcija i kakvu će politiku nekakvi novi ljudi doneti...

Događaj je i kada se gospodin Mikulić razboli. Onda kažete: predsednik vlade se razboleo usred debate oko Rezolucije koja nije prošla. Potom možete spekulirati na temelju tog događaja — da li je on stvarno bolestan ili je to nekakav politički manevar. Mi onda pokušavamo da dobijemo informaciju o tome. Dobiti poste informaciju od čega on boluje, šta je u pitanju

— to je najteže. Vrlo je interesantno kod jugoslovenskih političara da nikada sa njima ne možete da razgovarate o njihovim privatnim životima, čime se bave, ko su im deca... A tek onda ne možete doznati od čega boluju. Obično to saznate tek kada — umru.

KATEDRA: Rekli ste da vam je najveća teškoća u Jugoslaviji, u obavljanju vašeg posla — prisustvovanje pres-konferencijama...?

TREVISAN: Dosta davno sam odlučila da tamo više ne postavljam pitanja, jednostavno zato što su ti odgovori toliko uopšteni... Novinar postavlja direktno pitanje na koje traži direktan odgovor. S obzirom da uvek uoči tih konferencija mi dobijemo **introduction** koji traje nekad i po sat vremena — (u koje ja zevam), i u kojem nam govore sve one stvari koje mi već vrlo dobro znamo... to je toliko kontraproduktivno. Jugoslovenski političari nisu uopšte naučili, za toliko dugo vremena, na koji način bi trebalo da vode jednu pres-konferenciju sa novinarima, bilo svojim (mislili se na domaće — prim. S. V.) bilo sa nama (mislili se na strane — prim. S. V.). Oni tada nama drže lekcije, govore kao da su na nekom simpozijumu. E, onda sam rekla sebi «ovo je besmisleno — pa mi ne možemo isterati nekad čak ni najjednostavniji odgovor na najjednostavnije pitanje koje je direktno postavljeno». **A pri tom se jugoslovenski novinari uvek žale: kao da jugoslovenski funkcioneri uvek više kažu stranim novinarima nego što kažu njima... E onda (smeh) mora da jako malo kažu jugoslovenskim novinarima kada nama ne kažu ništa!**

Sećam se jedne od poslednjih pres-konferencija kojoj sam prisustvovala — to je bilo posle zadnjeg Plenuma CK SKJ — a koju su vodili gospodin Dušan Krebić i gospodin Ivan Brigić (oboje članovi predsedništva CK SKJ). Jednog momenta se većina nas osetila isprovociranim jer je naš kolega iz Rojtera dva puta postavljao isto pitanje: «Da li se gospodin Fadilj Hodža pozivao na predsednika Tita i ostale uglednike u svojoj nekoj odbrani na Plenumu?». Kada mu nije odgovoreno pa je ponovio isto pitanje, više nisam mogla da izdržim i tada sam reagovala postavljajući pitanje: «Da li je nemoguće izustiti ime predsednika Tita i šta to ima da znači da se mi toliko mučimo kada treba da dodjemo do najjednostavnijeg odgovora — da ili ne?!» Tada sam se jako naljutila ali se i gospodin Krebić isto naljutio na mene jer sam tako reagovala.

Na kraju, na pres-konferencijama svaki će vam političar reći ono što želi da vam kaže, ne postoji tu razlika između jednog američkog ili jugoslovenskog ili britanskog funkcionera... Na nama je da nastojimo da dobijemo prave odgovore. Ipak, meni kod jugoslovenskih političara najviše smeta što oni toliko puno pričaju, a da ništa ne kažu. Kad bi bilo malo više racionalnosti, možda bi i jugoslovenska ekonomija bila bolja.

ПОЛИТИЧКИ КОМЕСАР

NIKOLA LJUBIČIĆ, OSNIVAČ
SLOBODAN MILOŠEVIĆ, DIREKTOR
ŽIVORAD MINOVIĆ, DIREKTOR

ПРИМЕРАК 150 ДИНАРА

DOSTAVE PRIMAMO SVAKOG DANA — PRIJAVE SE NE VRAĆAJU — PRETPLATA ZA JEDAN MESEC — ZA NAŠU ZEMLJU 8.078, ZA STRANE ZEMLJE 16.156 DINARA

БЕОГРАД, СРЕДА 6. ЈАНУАР 1988. ГОДИНЕ
Број 26670 — Година LXXXV

Централа: 323-301, 325-761, 324-191. Делури уредни: 321-784, 322-614, Београдска хроника: 322-493. Огласно: 325-007. Претплата: 328-776. Продајно: 322-655, 321-409. Теленси: 11-416, 11-419

ПРИМЕРАК
300 ДИНАРА

За ли знајте?

Grad, 6. januara
Pošto je ispunio svoje državničke oba-

veze, Predsednik je rešio da se malo odmori od državnih obaveza, o čemu smo ranije izvestili. Danas je u deset sati i petnaest minuta, po povratku iz kupatila, rekao jednom prijatelju koji se tu našao: „Ja sam sada pljunuo.“

Непоновљив историјски догађај

Grad, 6. januara

Predsednik kućnog saveta zgrade iz bloka 88, Drug Čeda, proveo je jučerašnje poslepodne u šetnji Kalemegdanom. U toku šetnje Drug Čeda je, između ostalog, posetio i Zoološki vrt u kome je s vidnim interesovanjem posmatrao životinje u kavezima. Potom je pred nekolicinom penzionera, koji su ga srdačno pozdravili, odr-

žao kraći govor u kome se osvrnuo na neke aktuelne zadatke tekuće ekonomske politike. Penzioneri su Druga Čedu upoznali sa mestom i ulogom sportske prognoze i ostalih igara na sreću u rešavanju brojnih teškoća, pri čemu je izraženo uverenje da će ovaj razgovor dati značajan doprinos daljem unapređenju odnosa dveju strana. Kasno sinoć Drug Čeda se vratio kući.

Ванредно стање због појаве беснила

Grad, 6. januara

Juče je obavljen Idejni plenum na kome je doneseno više značajnih zaključaka. Među ostalim zaključcima donesen je i za-

ključak da je moral kočnica našeg progressa. Taj zaključak da je moral kočnica našeg progressa učiniće da se i ostali zaključci više poštuju.

Хулигани, силеџије и остали

Grad, 6. januara

Pojedinci idu čak dotle da izjednačavaju nas sa nama samima, što je najobičniji apsurd. Sve analize ukupnog razvoja zbivanja pokazuju da se radi u prvom redu o političkoj pozadini takvog ponašanja. Sa posebnim ogorčenjem radni ljudi i građani

doživeli su zalaganja poznatih stvaralaca i njima sličnih. Organizovane snage moraju se još energičnije suprotstavljati drugim organizovanim snagama, kako iste ne bi remetile javni red i mir. Protiv nosilaca negativnih pojava se preduzimati najstrože idejno-političke i zakonske mere.

Наговештај смене на врху

Grad, 6. januara

Kod svih lovaca, građani i radnih ljudi Osamdeset osma sednica lovačke organizacije „Šumska manipulacija“ smatra se rekreativnom u delovanju društva i kao putokaz u borbi protiv oportunitizma, kolebljivosti, nepotrebnog istrčavanja i bežanja. Rasprava je pokazala da u lovačkoj

organizaciji nema mesta sporim, malodušnim i svima onima koji nisu za promene. Ono što se danas radi u lovačkom društvu nije hajka niti dogmatsko razračunavanje, već proces idejno-političke diferencijacije. Neaktivni, pasivni i oni koji su izgubili poverenje i ne pokazuju spremnost da se menjaju u pozitivnom smislu, moraju biti odstreljeni i zamenjeni novim kadrovima.

ОБАВЕШТЕЊЕ БОРЦИМА

Могли бисмо гајити и тридесет милиона оваца

Обавештење борцима:

Grad, 6. januara

I pored velike želje lovaca, oštrog oka i sigurne ruke, kao i činjenice da ovde već četiri meseca veje sneg — što stvara mogućnost da zverka pokaže svoj trag — čitava armija lovaca bezuspešno je u prote-

klom periodu pokušavala da dođe glave kurjaku, za koga organizator lova zdušno tvrdi da stvarno postoji, nudeći korpus delikti — desetine zaklanih ovaca. Čast lovaca spasio je Drug Rumenko. On je odstrelio zeca teškog brat-bratu 80 kilograma.

БРИОНИ СПРЕМНИ

Povodom izbora Druga Rumenka za najpopularniju ličnost u protekloj godini,

predsednik Kućnog saveta zgrade iz Požarevačke ulice uputio je u ime predsedništva i u svoje lično ime srdačne čestitke i najbolje želje za uspešno obavljanje ove odgovorne dužnosti.

Објашњење Танјуга

Povodom nacionalnog praznika i godišnjice pobeде Revolucije predsednik kućnog saveta Prve zgrade Drug Sionjva uputio je svom komšiji Drugu Rudonji sr-

dačne čestitke sa najboljim željama za dalji prosperitet prijateljskog komšije. A ne kako je ranije javljeno.

ВИКЕНД НА ПОЖАРЕВАЧКИ НАЧИН Новогодишње шенлучење

Grad, 1. januara

Član Kućnog saveza zgrade iz Trulog bloka, Drug Dragoslav primio je juče dva pisma od novoimenovanog i opunomoćenog kurira, Druga Živorada. Posle toga, Drug Dragoslav je zadržao kurira Druga Živorada u prijateljskom razgovoru. Raz-

menjena su mišljenja od obostranog interesa, kao i ona u vezi sa mogućnostima proširenja saradnje. Drug Živorad je u toku srdačnog razgovora izručio najtoplije pozdrave svoje supruge upućene supruzi Druga Dragoslava. Drug Dragoslav je u ime svoje supruge i u svoje lično ime za-

Вундеркинд са Звездаре

Тамо где расту крила

ART: MILENKO MIHAJLOVIĆ

BELI ANĐEO NA HRISTOVOM GROBU, MILEŠEVA, sl. I

hvalio na pozdravima, ističući značaj žena za dalji, nesmetani razvoj raznovrsnih oblika saradnje.

Na kraju iscrpnog dijaloga Drug Dragoslav je pozvao Druga Živorada na flašu piva. Poziv je sa zadovoljstvom prihvaćen.

ЗБЛИЖАВАТИ ПОГРАНИЧНА ПОДРУЧЈА

Grad, 6. januara

Povodom nacionalnog praznika Sr Crne Gore, predsednik Kućnog saveta zgrade iz Južnog bloka, Drug Veselin uputio je svom tasta pismo sa srdačnim čestitkama i najboljim željama za prosperitet njegove familije. U pismu je takođe naglašena spremnost da se, u skladu sa obostranim interesima, ulažu dalji napori za unapređenje stabilnosti i uspešnosti ukupne saradnje. I najzad, Drug Veselin je posebno razmotrio sve aspekte prijateljskih odnosa i ukazao na glavne pravce njihovog daljeg unapređenja. Drug Veselin je na kraju pisma pozvao svog tasta da ga poseti, izražavajući nadu da će poziv sa zadovoljstvom biti prihvaćen.

РАЗГОВОР О ТЕШЊОЈ САРАДЊИ

Поједена џиновска мортадела

Grad, 6. januara

Juče je u poslepodnevnu, zvaničnu i prijateljsku posetu Drugu Janezu stigao izvršni sekretar Kućnog saveta zgrade iz Olimpijskog bloka, Drug Fikret. U toku dvočasnog, vrlo srdačnog razgovora, dve komšije su razmotrile aktuelnu situaciju u vezi sa cenama mesa i mleka. Posebno je izražena zabrinutost zbog nagomilanih teškoća u domenu snabdevanja stanovništva vitalnim proizvodima. Takođe, u razgovorima je ocenjeno da su ovim susretom otvorene nove mogućnosti daljeg razvoja saradnje i bilateralnih odnosa Druga Janeza i Druga Fikreta.

Posle uspešno završenog razgovora, Drug Janez je zadržao Druga Fikreta na intimnoj večeri.

МАЛИ ОБАВЕШТАЈАЦ

У НОВОМ БРОЈУ ДОНОСИ:

U novom broju donosi!
— Juče janičari, danas pioniri
— Kako je Jaša Grobarov video Tita
— Kako su Ivica i Marica lovili veštice
— Svest embriona nije na zadovoljavajućem nivou
— Marksizam u zabavištu
— Ideološki rad osloboda
— «Mali obaveštajac» raspisuje konkurs za «Kratku prijavu».
— Da li je Crvekapra prva otišla u šumu?
— Feljton: Kako smo se borili i dva svedoka
Najnoviji broj «Malog obaveštajca» već su tra U PRODAJI

за децу

Univerzitetna konferenca ZSMS Maribora in Univerza Maribor
še dalj časa zahtevata sistemsko ureditev študentskega prehranjevanja.

LOVENSKI IZVRŠNI SVET IN IZOBRAŽEVALNA SKUPNOST NOČETA SLIŠATI NAŠIH ZAHTEV.

1. Zahtevamo regresiranje študentske prehrane v višini 50 odstotkov od ekonomske cene od 11.1988 dalje.
2. Zahtevamo in pooblašamo IZVRŠNI SVET SR SLOVENIJE, da zagotovi sredstva za regresiranje študentske prehrane.
3. Financiranje študentske prehrane ne sme bremeniti študentskih sredstev.
4. Zahtevamo izračun študentske kuharice po veljavnih cenah. Na podlagi tega naj se ugotovi ekonomski položaj študentov.
5. Dolgoročno se mora ekonomski položaj študentov rešiti s štipendijo, ki mora omogočiti bogato socialno identiteto študenta.

BOJKOT ?

O bojkotu se bomo odločali na
SKUPŠČINI ŠTUDENTOV, ki bo
5. januarja 1988 ob 16. uri v dvorani ŠTUK-a,
Gospodarska 83

Vsi na skupščini študentov!

Hodite pred časom, bodite z nami
UK ZSMS Maribor

KRONOLOGIJA REGRESIRANJA ŠTUDENTSKE PREHRANE

1983/84 — Uvedba bonov za prehrano, ki se financirajo iz štipendijskega sklada. Zaradi neredne revalorizacije štipendij bi naj tako ostajala sredstva v štipendijskem skladu. Po dveletni uporabi bonov se izvrši prehod na nov način regresiranja — direktno preko izvajalcev. Razlogi za to naj bi bili nenamenska uporaba bonov (pijaca, cigarete, ...), visoki stroški tiskanja bonov, nesmotrno razdeljena sredstva (bone dobi tisti, ki jih potrebuje in tisti, «ki jih ne»), vrednost bonov je bila tako nizka, da ni predstavljala rešitve za prehrano posameznega študenta.

Koordinacijski odbor za vprašanja študentskega študentov (ustanovljen leta 1985) je določil višino regresa za obrok: 30 % od ekonomske cene malice in 35 % od ekonomske cene kosila. Sprejel je tudi «pobudo», da se hkrati z višanjem štipendij povišuje tudi regres na dijaka oziroma študenta.

1986 — Štipendijski sklad opozarja, da zaradi rednega povišanja štipendij ne more nositi še bremena regresiranja. Kljub «vztrajnim» naporom Koordinacijskega odbora, da bi v dveh letih iznašil kakšen uspešnejši sistem, ni bilo storjeno takorekoč nič.

Junij 1987 — Koordinacijski odbor da nalogo Študentskim domovom v Ljubljani in Mariboru, da pripravita možno rešitev po vzoru na domski sektor (pokrivanje fiksnih stroškov — amortizacija, OD, ...). To so študentski domovi sicer pripravili, vendar jih je KO na svoji seji v začetku tega šolskega leta pod vodstvom novega predsednika Topovška (bivši član P UK ZSMS Ljubljana) brez razprave zavrnil. Ker se je regres na posameznega študenta zadnjič povišal marca 1987 na 55 din za vsakega in to za 25 dni v mesecu (za mariborsko Univerzo znaša to 7.455.250.— din) in ob upoštevanju izračuna, da se hrani v študentskih menzah približno 24 % od 5500 mariborskih študentov, je jasno, da je denarja zmanjkalo. Cene kosil so neprestano rasle, procent regresa pa ne. Ekonomska cena kosil znaša 2200 din (povišana 15. 12. 1987), regresirana 1430, ob predložitvi študentske izkaznice. Jé lahko vsak, ki želi, oziroma vsak, ki potrebuje topli obrok.

1987/88 — Že na prvih sejah KO smo opozarjali, da bo prišlo do pomanjkanja denarja v Mariboru in hkrati zahtevali, da se nekaj ukrene. Z enako ignoranco so preslišali tudi opozorila, da lahko v Kranju pride do zavrnitve bonov, v Mariboru pa do bojkota.

V decembru 1987 je ožji sestav KO oblikoval pobudo, da se vprašanje prehrane obravnava na skupščini Izobraževalne skupnosti. Sprožili bi ga naj pod zadnjo, 13. točko (vprašanja in pobude delegatov), pa do nje sploh niso prišli.

8. 12. 1987 — Skupni kolegij prodekanov in predstavnikov OO ZSMS ter UK ZSMS sprejme 5 zahtev za rešitev problema prehrane. Ti sklepi so bili posredovani KO, Izvršnemu svetu (D. Sinigoju), Izobraževalni skupnosti Slovenije, Štipendijskemu skladu, Univerzi v Ljubljani in Mariboru, UK ZSMS Ljubljana, ... Odgovorila je le mariborska Univerza, ki je te sklepe podprla na seji sveta Univerze v decembru. Pred njo je isto storil tudi rektorat mariborske Univerze in v svojem dopisu o tem obvestil republiški izvršni svet. UK ZSMS je sprejela program s sklicom študentske skupščine in tridnevno akcijo zbiranja hrane, kosila s politiki in bojkot. Na dan «kosila s politiki» je bil na IS Slovenije razgovor z Borisom Frlecom. Na podlagi tega sestanka je koordinacija obeh Univerz sklenila, da se prelivajo sredstva iz Ljubljane v Maribor po novi razdelitvi: 10 milijonov Mariboru (prej 7) in 22 milijonov Ljubljani (prej 25).

Po sklepu študentske skupščine morajo cene kosil ostati nespremenjene do konca šolskega leta.

KAKO SO LETA 1985 SISTEMSKO UNIČEVALI ŠTUDENTE

Boris Frlec, zdajšnji podpredsednik slovenskega izvršnega sveta, je 20. marca 1985 na seji delegatske konference študentov stanovačev ljubljanskega študentskega centra tedajno študentsko zahtevo po sistemski rešitvi ekonomskega položaja študentov in profesorjev zavrnil z argumentom, da «širša družbena skupnost nima denarja» in vztrajal pri tem, da mora biti rast stanarin v študentskih domovih za pet odstotkov višja od rasti štipendij. (glej informativni bilten FSPN, april 1985). 24. aprila pa je na razširjeni seji Sveta za vzgojo in izobraževanje pri RK ZSMS povedal, da je Odbor za usmerjeno izobraževanje sklenil, da «je potrebno za študentske probleme najti sistemsko rešitev in jo vgraditi v naslednje srednjeročno obdobje». Vendar 23. maja oblasti na zbor študentov v Rožni dolini niso prinesle nobene vesti o sistemski rešitvi. Študente so raje zmerjale. Po treh letih z neko posebno upravičenostjo sprašujemo dr. Borisa Frleca kakšno sistemsko rešitev študentskih problemov je vgradil v srednjeročno obdobje?

Sprašujemo tudi Jožeta Smoleta, zdajšnjega predsednika RK SZDL, ki je 23. maja 1985 na zboru ljubljanskih študentov katego-

rično povedal, da so «stvari, o katerih danes govorimo (govorili pa so o študentski bedi), vendarle razrešene». In kako je Jože te «stvari» razrešil? Tako, da je 28. maja 1985 v intervjuju za zagrebški tednik Danas študente, ki so zahtevali sistemsko rešitev ekonomskega položaja študentov, označil za «podaljšano roko nekoga drugega». V tem intervjuju je bil zelo kategoričen tudi glede (ne)plačevanja stanarin: kdor ne bo plačal, je sporočil hrvaški in ne slovenski javnosti, bo letel iz doma. «Tu ni popuščanja», je še dodal, «kajti če popustimo na tej točki, potem bodo lahko rekli jutri tudi delavci: zaradi previsoke inflacije ne moremo več plačati stanarin, vode, elektrike...». In do današnjega dne za res niso popustili. (glej Katedra, št. 3/4, maj 1986)

Sprašujemo tudi Dušana Sinigoja, takratnega in zdajšnjega predsednika slovenskega izvršnega sveta, ki je 2. decembra 1985 na skupnem sestanku z delegacijo ljubljanskih študentov rekel, da ni res, da je bilo za izboljšanje študentskega standarda storjeno zelo malo. Dušan Sinigoj je na tem sestanku obsodil tudi bojkot kot metodo političnega boja in izgubil živce, ko mu je član študentske delegacije Milan Kalin odgovoril na vprašanje,

KAJ JE SISTEMSKA REŠITEV

Mariborski študenti, ki so po mnogih letih zatišja s ponovno letnimi protestnimi akcijami demokracijo javnost opozorili bolj na svoj obstoj kot na družbeni razkor, so s svojo bežno pojavnostjo na politični sceni vsekakor bili pozornosti vredno trikratno presenečenje. Najprej in predvsem zaradi tega, ker so iz mrke, zmeraj se pripovedujoče (mariborske) pripovedke o lastni nemoči sploh sestopili z jasno zavestjo, da bodo protestirali proti svoji nemoči pri odločanju o lastnem življenju in lastni prihodnosti, čeprav so potem protestirali samo proti predragi hrani v študentskih menzah. S tem so presenetili drugič. Tretjič pa so vsaj mene presenetili zaradi vsega tistega, proti čemur bi morali protestirati, pa niso.

Njihova akcija je vsekakor imela kristalno jasno središče: sistemsko rešitev financiranja študentske in srednješolske prehrane, čeprav niso imeli toliko pojma o našem sistemu, da bi lahko sistemsko rešitev tudi definirali. Zato so od oblasti zahtevali še več tistega (bonov namreč), zaradi česar je danes tretjina slovenskih študentov občasno lačnih. Vprašanje o tem, kaj vse bi ta famozna sistemsko rešitev študentskega standarda lahko bila, je samo na prvi pogled enostavno, ne glede na dejstvo, da to zahtevo, ki prav zaradi svojega stalnega ponavljanja tvori bit študentskega protestnega obredja, ponavljajo zrevoltirani študenti že od leta 1954 naprej. To pa z drugimi besedami pomeni, da sistem, takšen kot je, že dobrih 30 let ni sposoben sproducirati nobene sistemsko rešitve za nobeno deprivilegirano družbeno skupino, ker bi sicer nujno dregnil v privilegije tiste, ki je na oblasti.

Kaj bi torej sistemsko rešitev sploh lahko bila v razmerah, ko sistem zaradi svoje vnovične stabilizacije neusmiljeno pritiska na množice vse bolj obubožanih ljudi, ki štejejo v državnem planu le še kot delovne živali? In kje bi sistemsko rešitev lahko nastala? Na izobraževalni skupnosti? Franci Pivec je že pred dobrima dvema letoma bojkotirajočim ljubljanskim študentom, ki so zahtevali sistemsko rešitev študentskega standarda, povedal,

da mi nismo Švedska. Na slovenskem izvršnem svetu? Boris Frlec je taistem študentom povedal, da bodo stanarine v študentskih domovih plačali tudi, če nimajo denarja niti za hrano; pri tem je seveda priznal, da so stanarine za študentski žep morebiti zares visoke, ampak vse je drago od elektrike in kurjave naprej. Samo študenti so tako poceni. Na SZDL? Jože Smole je zbrani študentski množici v ljubljanskem študentskem naselju istega leta grozil z besedami: «poslušate, ne se igrati!», nato pa je s še zmeraj žugajočim prstom tamkajšnjemu študentskemu parlamentu dal vedeti, da je družba za študente storila veliko in da morajo študenti ta plemenita družbena prizadevanja ceniti.

Opombo, da gre za cenena družbena prizadevanja, so tedaj vpišali v moralni kodeks pod rubriko žalitev, komaj po dveh letih pa so ji podarili status nespornih socialnih dejstev.

Ampak to dejanskosti v ničemer ne spremeni: sistemsko rešitve so v okviru obstoječega sistema le lepe iluzije. Navkljub močnim meznim gibanjem, v kateri so se sredi 80. let vključili tudi tipični predstavniki srednjega sloja (učitelji, profesorji, zdravniki, bančniki) in navkljub troštevilični inflaciji, si vladajoča vojaško-politična skupina svojo vodilno vlogo kar naprej zagotavlja z radikalnim zviševanjem proračuna in hkratnim radikalnim zniževanjem sredstev za skupno in osebno porabo. Kaj pa je naposled drugega neprestano kleščanje programov skupne porabe kot podanašnja načrta oblika komunističnega boja proti intelektualcem, ki so bili komunističnim oblastem in lumpenproletarcem zmeraj sumljivi, ker so navkljub hudim odporom ohranili vsaj tu in tam nekatere akademske vzorce vrtil, ki kombinirajo modrost, pravičnost in pogum. Tako se ta čas pod pretvezo vsesplošne racionalizacije odvija veliki blef: ko se dvignejo učitelji, jim povišajo plače na račun učencev (pri čemer ni nepomemben podatek, da so celo učitelji po posameznih šolah razvili metode prilaščanja učencevega denarja) in ko se dvignejo učenci, dobijo denar za bone na račun svojih štipendij; ko grozijo drugi, vzamejo pr-

med uporniškimi, večkrat celo rivalskimi skupinami vojaško-partijskimi sistem imun na demokratične spremembe. Prav zaradi te imunosti danes štrajkov ne zatirajo več, le ignorirajo jih. Štrajki preprosto niso več ravno pravšnja metoda za zvišanje plač, kajti gibanja za izboljšanje ekonomskega statusa postopoma spreminjajo v gibanja za dušo in ta najnovejša oblika državnega nadzora je potem, ko so sociologi že pričeli množično zagovarjati tezo, da imamo opravka z revitalizacijo civilne družbe, v socialnem izkustvu vladanih družbenih skupin spretno poustvarila občutek nemoči.

Tako so se tudi mariborski študenti uštel, ko so mislili, da bodo z bojkotom hrane v študentskih menzah naposled sistemsko reši-

... Vodil nas je ves čas dragi Tito.

V nove dni gremo vsi z njim naprej...

(partizanska)

li uganke študentskega preživetja. Bojkot hrane je sicer simpatična, novejša protestna študentska praksa (mariborsko je prenašala celo TV), a prav tako neučinkovita kot študentsko posedanje po političnih uradih, saj prizadene kvečjemu pet kuharjev, njihovega šefa in še kakega filantropa, oblasti pa zagotovo ne. Ker so cilji bojkota povsem pragmatični (v čim krajšem času izsiliti čim cenejšo hrano za čim več študentov) bi bilo bolj razumljivo, če bi študenti po novem letu študentske menze zasedli in v njih použili vse, kar je užitnega, šele na to pa povabil na desetkrat dražje kosilo slovensko izvršno oblast, da študentski center ne bi imel prevlekljih izgub. S stališča roparske ekonomije — in po Branku Horvatu je naš ekonomski sistem najbližje roparskim ekonomijam — take akcije niso neložične, čeprav so sitim ljudem neprijetne predvsem zaradi tega, ker ne gre za hajduštva visokega stila, kot je bilo nedavno državno prisvajanje pokojnin. Tako sistemsko rešitev

je naposled predlagal mariborskim študentskim zastopnikom na izvršnem svetu njegov podpredsednik Boris Frlec, ko jim je prijateljsko svetoval, naj «vzamejo študentski center v svoje roke». Ker pa so študenti vsaj po definiciji najmanj skorumpiran del intelligence, takega podjetja seveda ne bi mogli obvladovati na dolgi rok. Izčrpani bi se slej ko prej vrnili h knjigam z bolj ali manj jasno zavestjo, da jih je Boris Frlec z napotkom, da naj iščejo sistemsko rešitve študentskega vprašanja v študentski menzi, pošteno naplahtal Tam sistemskih rešitev namreč ni. S tem, ko so mariborski študenti v jedro svoje akcije postavili samo otoke revščine znotraj svojih lastnih vrst, ne pa tudi sistema, ki lahko revščino v nedogled producira, so se vnaprej odpovedali sistemski rešitvi svojega vprašanja in pristali na najslabšo možno gasilsko varianto: na to, da bo država vsem študentom denar za hrano vzela za to, da ga bo dala nekaterim, najbolj lačnim.

Kaj in koga so s tem rešili, vsaj meni ni jasno. Doslej je bone namreč pojedlo 20 odstotkov študentske populacije (tisti, ki se hranijo v menzi), po ugotovitvah ljubljanskega Centra za razvoj Univerze pa živi v pomanjkanju ne petina, ampak tretjina slovenskih študentov. Če bi Mariborčani v izhodišče svoje akcije postavili razredno naravo Univerze v socialistični družbi, jih niti Franci Pivec niti Boris Frlec ne bi mogla tako prijazno prepričati, da za študente država še zmeraj nima denarja.

Toda: s tem argumentom bosta veliko težje odpravila študenti Filozofske fakultete v Ljubljani, ki so v istem času, ko so Mariborčani zahtevali sistemsko rešitev študentske prehrane, zahtevali racionalizacijo mračnjakaške študentskega režima na fakulteti. Če je izobraževalna skupnost v resnici tako obubožala, da nima več denarja za spodobno učiteljske plače, študentsko in srednješolsko prehrano, menda pa namerava zapreti celo nekaj šol, potem najbrž ne bo resnih ugovorov proti ukinitvi desetih brezveznih predmetov na Univerzi, s pomočjo katerih čudni eksperti študentom krajejo čas, energijo in uničujejo um.

Zahteva po zlomu pošastne šolske doktrine, zaradi katere je Univerza postala preddverje partije, je naposled študentsko vprašanje postavila tja, kamor spada: na Univerzo in ne v študentsko menzo. Problem Univerze namreč ni samo v tem, da so zaradi družbene neenakosti njena vrata zaprta revežem. Je predvsem v tem, kaj počnejo pod pretvezo izvajanja študijskih programov profesorji s svojimi študenti, ki gredo zjutraj raje na študentski servis iskat kako dobro plačano težaško delo, kot pa na fakulteto poslušat predavanja o konceptu in doktrini SLO in DS.

Dragica Korade

HRANA IN ŠTUDIJI IN GLASBA

Sedanjšega kolektivnega reprezentanta mariborske študentske družine, predsedstva UK ZSMS, se bomo, kot vse kaže, po medijskem nastopanju spomnili še nekaj časa. To potrjujejo tudi zadnje akcije okoli «izboljšanja družbeno ekonomskega položaja študentov» oziroma zahtev po odločnejšem regresiranju študentske prehrane. Bati se je le, da se ne bo v medijih zgodilo več kot sicer (če je res, da se vsak medijsko obravnavan dogodek zgodi dvakrat — drugič v medijih).

Zahteve UK ZSMS potekajo nekako na dveh nivojih: na dolgoročnem in kratkoročnem. Dolgoročno zahteva UK reševanje problema študentskega standarda s štipendijsko politiko. Na javni skupni seji mariborskega in ljubljanskega predsedstva je bilo tudi pojasnjeno, kakšen približno naj bi ta standard bil — da seveda na gre le za eksistenčni minimum. Kratkoročni nivo pa obsega

(tudi) reševanje problema prehrane študentov z istimi mehanizmi (ali pa vsaj podobnimi), kot so bili v veljavi doslej, le z izdatnejšo dozo. Gre torej za subvencioniranje stroškov študentske in srednješolske prehrane v obliki regresa, ki naj bi pokrival 50 % ekonomske cene obroka (ali po drugem predlogu za kritje fiksnih stroškov študentskih menz). Če ta dva nivoja primerjamo, se je treba vprašati, ali sta dolgoročno in kratkoročno rešitev med sabo kompatibilni, oziroma ali kratkoročno rešitev vodi v smeri dolgoročne.

Urejanje ekonomskih odnosov s subvencijami (ki imajo v tem primeru celo fiksen delež) je stvar, ki zahteva veliko previdnosti in čimbolj skopo uporabo. Subvencije so v svojem bistvu netržna rešitev, saj postavljajo predjemnika v ugodnejši položaj glede na konkurenco (da ne bo

pomote: prejemnik je v tem primeru menza, ne študent!) in ne spodbujajo varčnosti. Če bo študentska menza namreč dobila pokrite 50 % takomerenovane ekonomske cene obroka, potem bo zanjo najracionalnejše, če bo prikazala «ekonomsko ceno obroka» na čim višjem nivoju — če bo cena, ki jo bodo plačali študenti, pol nižja od te, «ekonomske», bo namreč pred konkurenco še vedno imela dovolj prednosti, da se ji ni treba bati za povpraševanje. V vsakem primeru torej držl, da regresiranje štiti predvsem študentske menze in ne študente.

Temu se da — vendar samo deloma — izogniti tako, da se razpiše natečaj, na katerem se izbere na osnovi najugodnejše ponudbe tistega, ki bo pripravil obroke za študente in ki torej pridobi pravico do omenjene bonitete (to je tudi ena izmed zahtev skupne seje predsedstva).

PROVINCA ALI EVROPA?

Ko so se pred slabim letom vsi mariborski (in tudi slovenski) misleči ljudje potegovali za to, da **Vili Ravnjak** ostane na funkciji ravnatelja in umetniškega vodje, je takratni boj zahteval mnogo več energije in manj diplomatske modrosti kot to terjata situacija danes — takrat se je igralo na popolnoma iracionalno noto, ki jo lahko sfabricirajo otročji politiki, na *denar*. Nizkotnost napačev je bila najbolj očitna tam, kjer se je Ravnjak in t.i. »proravnjakovska« struja skušala vključevati v Proces z argumentirano in tehtno debato tako, da je ob očitku, da je finančno zgrešena predstava *Metastabilni graal* odzrla plače najprej snažilkam, nato biljeterjem in potem še dramskemu ansamblu, Ravnjak sam izdelal natančen pregled vseh stroškov, da bi jih sploh bilo mogoče finančno preveriti. Nasprotna stran jih namreč ni imela; bili so prepričani, da jih ne potrebujejo. Upravnik **Marjan Bačko**, ki je razrešitev Ravnjaka postavil za temelj svojega sanacijskega programa, je v intervjuju (v zaplenjeni, 12. številki Katedre) namesto s podatki očetovsko stregel z nadvse umnimi primerami češ, v teatru se je vse začelo zato, ker se je delalo »kot v družini. Nekaj kupiš in računaj na prvega ali na petnajste, ko boš nastalo luknjo spet lahko zapolnil. Stvari so se tako začele zapletati«.

Razpletale so se šele na Sodišču združenega dela, ki je Ravnjaka vrnilo na mesto ravnatelja, kar je bil najverjetneje glavni vzrok za to, da Marjan Bačko ni mogel uresničiti svojega sanacijskega načrta in je teater spet pristal tam, kjer se je pred obredom pol leta vse začelo. Ali so bili vsi skonstruirani finančno-poslovni očitki le slaba finta, ker je bil koncept umetniškega vodenja napoti vsem inkvizicijsko vzgojenim aktivistom tako znotraj kot zunaj teatra? Bačko je junija to zanikal: »vpr.: Ali je bil kadarkoli kakšen očitek umetniški usmerjenosti oziroma izvedbeni kvaliteti predstav?«

Bačko: »Ne, kolikor jaz vem, ne. Bili so očitki, da se preveč denarja porabi.« Danes isti ljudje govorijo: »Ne strinjamo se s koncepti umetniškega vodje **Vilija Ravnjaka**«. (Izjava IO OOS Drame, »Večer«, 23. 1. 1988). In vmes je (samo) sedem mesecev!

Konec lanskega aprila sta **Martin Benko** kot predsednik IO OOS in **Voja Soldatovič** kot sekretar OO ZK ugotovljala, da nepravilno finančno in programsko vodenje SNG ogroža socialno varnost, danes pa samozvani avantgardisti povsem v skladu z metodami slovečih predhodnikov na seji sindikata Drame trga in deli lističe z **ZA** ali **PROTI** Ravnjaku med 13 navzočih in vseh 13 mu obkroži isto. Kakšna neizmerena naslada ob izvrševanju končno pravih akcij ob hkratnem zaklinjanju svetlim tradicijam, potem ko je moral svoje kompenzirati le z rezijami Borovih Raztrgancev in z gostovanji Gledališča ljudske vstaje po primestnih osnovnih šolah!

Za Maribor tako značilen fenomen trmoglave upornosti vztrajanja, ki ni nič drugega kot nemoč sprejeti in priznati drugačnega od sebe, je najbolj izrazil prav tam, kjer bi to najmanj pričakovali — na najvišjih nivojih političnih struktur je najmanj poštenosti in spoštovanja, na visokih profesorskih mestih je najmanj strokovno izobraženih, v kulturnih institucijah je najmanj kulturnih ljudi. Ne preseneča, da se že ves čas iz Ravnjaka dela prevaranta in zlikovca samo zato, ker »nas pelje v evropski prostor«, ampak to, da se ga **kljub temu** Maribor hoče odkrižati.

Pred kom se **Majda Herman** legitimira in koga prepričuje, da »moramo vedeti, da smo provinca« z upokojsko publiko, ko pa »mi« že vse to vemo in bi se (**mi**) prav radi znebili nje in njej podobno mislečih (in z njimi provincialnosti) ter našli še čimveč Ravnjakov!

In kaj medtem počnejo **oni**? Pred nekaj meseci, ko je startala prva ofenziva na karizmatične posameznike in organizacije (od maja do julija 1987), je tedanji predsednik MK SZDL **Črt Mesarič** na vprašanje, kako se bodo »oni« vključili v gledališki prepis, dvigoval ramena: »Kaj pa naj jaz storim? To se že morajo sami zmeniti.« K sreči so kulturni ljudje (predvsem Maribora, pa tudi ostale Jugoslavije) prepričali, da bi se v gledališču takrat »oni sami« zmenili. Tudi na javni tribuni, ki jo je organizirala SZDL v Viteški dvorani Umetnostne galerije kulturni svini, se ni moglo govoriti o težavah v SNG-ju, čeprav je **Zdenko Kodrič**, zaradi pomembnosti, ki jo ima gledališče za neko mesto, to predlagal. Tudi javni apel, objavljen v »Delu« in »Večeru«, namenjen mariborskim forumom, »ki se rokujejo ob mnogo neznačajnejših in manj bistvenih stvareh, da nehajo hliniti nevednost ali nezainteresiranost«, ni kaj prida pomagal — dalje od »treba je« niso prišli. Kako se k stvari pristopi strokovno brezhibno in zakonito, je pokazal predsednik Sodišča združenega dela **Albin Šifrer**, ko je brez odvečnega fianciranja rešil vso zadevo v slabi uri. **Za vse omenjene se te dni tragedija ponavlja**.

Plehkost tokratnih napačev na uspešnega ravnatelja daje varljiv videz, da bo rešitev lažja. Že res, da se igra na mnogo bolj odprte karte — toda to zahteva tudi radikalno razrešitev, ki ni stvar odločitve enega ali dveh strokovnjakov na podlagi izračunljivih dejstev. Odloča se ali za evropski ali za provincialni teater, odloča se med povprečneži (ali podpovprečneži) in med vrhunskimi ustvarjalci, med kulturnim in skrajno voluntarističnim delovanjem, ... hkrati s politično si Maribor gradi tudi kulturno identiteto. Je pač tako, da, po besedah Majde Hermanove, »tisti, ki so zanj, edini nekaj veljajo, nasprotni nič«. To, kakšna je vrednost »nasprotnih«, je izmerila nekaj stavkov za citiranim — vredni so provincialnega teatra ter upokojske (in še katera) publike.

METKA POKORN

VLADO NOVAK

SLABI RAČUNI MED DOBRIMI PRIJATELJI

»V Izjavi se omenja trinajst, pet in dva človeka. Če sindikat skliče sejo, skliče 28 ljudi. Če pa želi javnost izvedeti, kaj misli umetniški ansambel, potem mora Franci Gabrovšek kot predsednik mariborskega ZDUS-a (Združenja dramskih umetnikov Slovenije) sklicati sestanek, kjer se bodo člani ZDUS-a, se pravi, člani ansambla, izjasnili o tem, kakšno mnenje imajo o Viliju Ravnjaku. Ko pa nekdo operira z imenom sindikata, mora operirati s številom 28-tih ljudi. **Trinajst ljudi ni nihi polovica, kaj šele večina**.«

»Če nekdo v sredstvih javnega obveščanja trdi, da je velikanska napaka zasedanje gostujočih igralcev, se mi zdi to, zelo milo rečeno, negostoljubno. **Nek organizem se zdravo razvija le ob konkurenci, to vejo vsi kandidati za športnike republiškega formata, tudi pionirji in mladinci; nekateri akademsko izobraženi ljudje pa ne**. Kakor hitro pa se igra konfeksijsko, dobimo takšne predstave, kakršne bi si nekateri, zaradi ljubega miru in zaplotništva, želeli. Jaz želim konkurenco, želim produktiven konflikt; ne žam si predstavljati, kako bi bilo, če ni bil leta in leta vezan na 17 gledaliških partnerjev. To bi bila zame absolutna katastrofa. To je konec ustvarjalnosti.«

»Če nekdo trdi, da se mariborska publika razlikuje od ljubljanske, je to z eno besedo netočno. Večkrat sem bil v ljubljanski Drami — tamkajšnja publika se ne razlikuje od mariborske. **Vsa publika je poštena**. Pride v gledališče, ker hoče biti presenečena, ker hoče biti obogatena, noče vnaprej določenega konca. Kar koli drugega je samo agitka; poznaš njen konec, ker si prebral dispozicijo. Teater je vse kaj drugega.«

V TEATRU NI MINULEGA DELA

»Ko sem pred devetimi leti prišel v Maribor, se v nekaterih krogih ni bilo dobro pogovarjati o strokovnih zadevah. Zdaj vsi govorijo o profesionalizmu. Nekateri igralci izjavljajo, da jih Ravnjak zapostavlja, da pa so ostali privilegirani. Zase moram reči, da sem pod vodstvom Staneta Poltske igral več glavnih vlog. Mislim, da je to le dobro, da jih ne igram več toliko; ena zdrava razmejitev je v gledališču nujno potrebna. Vsak igralec, tudi tisti s konca plačilne liste, mora (največja razlika v plači je petnajst odstotkov) dobiti glavno vlogo. Tudi tisti, ki nima gledališke izobrazbe, jo naj dobi. In če te priljubljenosti ne bo izkoristil, naj dobi tudi drugo. **Ampak židje posojajo denar samo dvakrat, če ga ne dobijo nazaj, ga tretjič ne posojijo več**. In to je dobro. Številni igralci, ki se zdaj pritožujejo, so imeli dosti možnosti. Mislim, da je stvar vsakega igralca življenjska, permanentna regeneracija. **Nihče nima pravice, da bi jedel rento na minulo delo**. Teater je neprestano izpraševanje vesti in svojih sposobnosti.«

PROVINCIALIZEM V GLAVAH

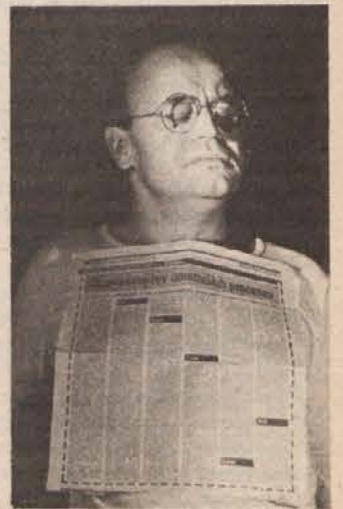
»V izjavi IO sindikata je polno netočnosti — dva meseca nismo mogli igrati Treh sester, ker je naš, domači igralec zbolel, in ne zaradi gostov, ne zaradi tega, ker bi bili tuji igralci nedosegljivi. Besedo »tujim« uporabljam le pogojno — te ljudi označujemo kot prosto stoječe objekte, to so vendar slovenski gledališki igralci, in to dobri igralci; takšni, ki bogatijo mariborsko gledališko publiko. Dajmo si jasno povedati v obraz, da so gostje conditio sine qua non, če hoče ta hiša nuditi temu mestu, visoko kvaliteto. **Zanima me, kaj je rekel igralec kova Poldeta Bibiča, ko je v časopisu prebral, da so največja napaka tega teatra gostujoči igralci**. Polde Bibič je na veselje vseh, ki smo v projektu »Tri sestre« sodelovali, igral vlogo Čebutikina. Prav tako Peter Boštjančič, Zvone Hribar, Jonas Žnidaršič, ... Nobena teh potez ni bila napaka. Za to obstajajo kritike. Zanimivo bi bilo napraviti raziskavo med publiko — kaj mislijo, ali je to za njih koristno, da vidijo tukaj igrati Poldeta Bibiča, da v perspektivi vidijo Borisa Cavazzo v kakšni prekrasni vlogi, da bi vi-

deli Mileno Zupančič ali Radka Poliča ...

»Provincializem je samo v glavah. Srbi imajo krasen rek: »*Budalu ne treba tražiti. Ono se samo javlja*.« In če nekdo samega sebe ožigosa za provincialca, potem dejansko je provincialec. Čudim se mariborski publiko, da ni javno protestirala proti takšni klasifikaciji, kot je razvidno iz Večera.«

KATERE SO STALINISTIČNE METODE

»Na sestankih je bilo marsikaj izrečenega, tudi s forumskih strani. Kšela je na seji sindikata izvajal nekako takole, »*da se moramo mi znotraj teatra zmeniti, ali bomo zaupali Ravnjaku ali ne; da pa bi bilo resnici zadoščeno, bi bilo dobro, če bi glasovali tajno. Ker, ne boste verjeli, ko so mene izvolili na funkcijo sekretarja, sem, po tajnem glasovanju, izvedel, da je 30 ali 40 ljudi proti meni in jaz do takrat tega nisem vedel, ker so se mi ljudje kazali drugače itd.*« Ena naših igralok, je izjemno pohvalila to, kar je tov. Kšela rekel

in je tudi na tem zadnjem sestanku trikrat opozorila na njegove besede o tajnem glasovanju češ, da se moramo tudi mi enkrat izjasniti. Mene je zanimalo, ali mnenje partijskega sekretarja tudi nas oblikira, da delamo tako. Vsi so to sicer zanikali, a v moji glavi je še zdaj vprašaj, zakaj so se toliko ozirali na njegove besede (na novembrskem je bila tudi Magda Erbežnik — z mestnega sindikata —) in ko je takoj po Kšelinu repliki predsednica sindikata drame začela pripravljati listke z **ZA** ali **PROTI** Ravnjaku, je Magda Erbežnik rekla, da česa takšnega nikakor ne odobrava in da je škoda štiriurnega sestanka, na katerem so se ljudje končno spet dogovorili, da bodo skušali skupaj delati, da bodo skušali popraviti napake in da se ji zdi popolnoma neodgovorno, da bi zdel tajno glasovali. Pri tem je ostalo. Pa ni dolgo trajalo. Na sestanku dva meseca kasneje so prebrali izjavo oziroma poročilo tričlanske sindikalne skupine, ki je bdela nad delom Vilija Ravnjaka (zanimivo: vsi spadajo v skupino 11 podpisnikov peticije, poslana v DPO). Zdi se mi nekorektno, da ljudje, ki so že apriori proti Viliju Ravnjaku, kontrolirajo in presojujejo njegovo delo. Te ljudi smo volili v IO sindikata za kaj drugega, ne pa da bi kontrolirali delo umetniškega vodje. Poznamo pa dve vrsti kontrole: da subjekt ve, da je kontroliran ali pa, da je konspirativno kontroliran. To zadnje pa so Dušaviljevske metode.

Upam si trditi, da Vili Ravnjak sploh ni glavni kamen spotike — glavni kamen spotike sta dve mišljenjski struji v samem igralškem ansamblu. Mislim, da je za to Dramo samo ena možnost — da se na nivoju mesta ustvarijo vsi pogoji, da se v to gledališče pridobi šest, sedem ali osem igralcev. Na podlagi priliva se naj formira nova fiziognomija tega teatra. Tak status quo je nemogoče obdržati in mislim, da zdaj teater avtomatično postaja problem ustanovitelj, se pravi skupščine mesta Maribora, ki mora narediti široko akcijo. **Mislim, da je do zdaj Maribor za to napravil premalo**.

Pripravil: D. P.

POTEK SEJE DRAME SNG MARIBOR, 21. 1. 1988

Seja je bila sklicana z namenom, da se podpre predlog za razrešitev umetniškega vodje in ravnatelja **Vilija Ravnjaka**, ki so ga »samoiniciativno« predlagali najožji člani dramskega sindikata: **Anica Sivec** kot predsednica, **Majda Herman** kot podpredsednica in **Peter Šprajc**, pomočnik predsednice. Le-ti so smatrali za svojo dolžnost, da skrivaj nadzorujejo delovanje Vilija Ravnjaka po prenehanju samoupravljaljskem izgonu, to je od 4. 11. 1987 dalje. Sklicateljica sestanka **Anica Sivec** je posebej izpostavila, da gre zgolj za realizacijo sugestije **Tomaža Kšele**, prvega moža komunistov Rotovža, da se stvari pripeljejo »na čisto«. Podkrepljeni z žegnomo višjega političnega foruma so se razpravljali zapletli v burno triurno razpravo, ko je skupina Ravnjaku naklonjenih članov Drame sejo zapustila, ker se je bližal trenutek »tajnega« glasovanja **ZA** ali **PROTI** Ravnjaku: igralca **Vlado Novak** in **Irena Mihelič** ter **Alenka Čilenšek** (šepetalka), **Emica Antončič** (lektor), **Vili Ravnjak** (ravnatelj). Nekaj minut za tem sta sejo zapustila tudi **Mojca Kreft** (dramaturg) in **Franci Rajh** (inspicient), tajnica Drame **Jožica Vuk** pa ni hotela sodelovati v glasovanju. Na seji je ostala trinajsterica istomislečih, ki je v skladu s splošnim nivojem seje izvedla tajno glasovanje: igralci **Zvonko Funda**, **Peter Šprajc**, **Janez Klasinc**, **Rado Pavalec**, **Ivo Leskovec**, **Franci Gabrovšek**, **Nataša Sirk**, **Majda Herman**, **Breda Pugelj**, **Anica Sivec**, **Milena Muhič** in inspicient **Peter Maček**. Režiser **Voja Soldatovič** je pripravil in jim razdelil »volilne« lističe in kasneje, v splošno radost in zadovoljstvo, naštel 13 identičnih opredelitev.

Seje se iz različnih vzrokov niso udeležili **Sonja Blaž**, **Minu Kjuder**, **Ana Veble**, **Irena Varga**, **Borut Veselko**, **Peter Ternovšek** in **Lidija Simonič**.

MAJDA HERMAN, igralka in podpredsednica sindikata Drame:

»Ravnjak pravi, da nas pelje v evropski prostor, toda mi lahko imamo eksperimente, a le občasno, sicer pa moramo vedeti, da smo provinca, da imamo takšno in takšno (upokojsko in še katero) publiko.«

(»Večer«, 23. 1. 1988)

Sprašujem zato, ker je pet članov zapustilo sejo pred glasovanjem, torej bi težko rekli, da so »za«. Glasovalo je samo trinajst članov in vseh trinajst je bilo »proti«. Ne drži, da jih je bilo pet »za«, ampak se jih pet, oziroma še precej več, sploh ni udeležilo t.i. voljenja.

Pet se jih sicer res ni udeležilo, toda mi smo smatrali, da so proti. Ta odhod je bil demonstrativen. Vsi se obešajo samo na neke izjave, na besede, in iščejo slabosti v nasprotnem taboru. To ni prav.

Bili so poskusi sprave sprtih strani. Zakaj do nje ni prišlo? Gledališki list »Matička« je zopet vzbudil duhove. V njem je pisalo, da je za neke napake kriv bivši v. d., se pravi Rado Pavalec. Tako so se spet začela razčiščevanja ... V »Matičku« sta bila dva gosta, v »Vojakih zgodovine« jih je sedem. To povzroča nelagodje v ansamblu.

Kako si ti predstavljaš rešitev nastalega konflikta? Ali po tvojem še obstaja možnost ponovne združitve ansambla? Veš, teater je zelo občutljiv organizem. Jaz ne vidim tu izhoda.

Razen tega, da se Ravnjaka razreši? Ne ... Tendenca je ta, da bi se Ravnjaka razrešilo. Dali smo mu tudi nezaupnico. Programa ni sprovedel ...

Česa konkretno? Direktor mora poleg umetniškega vodenja skrbeti tudi za organizacijo, za izdelavo časovnih planov, pravočasno morajo biti tukaj režiserji, gostje, scenografi, ... toda ne v takem številu. Mladi sicer morajo prihajati, toda ne kot gosti, ampak kot tukaj zaposleni. Za to pa jim moramo nuditi stanovanja ...

Pravijo, da teater ima dva stanovanja. To sem tudi jaz slišal. To so kadrovska stanovanja, ki so namenjena novim, mladim igralcem. In so prazna. Jaz ne vem, kdo je za to kriv.

Spraševal: D. P.

NE UKVARJAMO SE Z BOLEZNIJO, TEMVEČ Z ŽIVLJENJEM

Prizadevanja za novo psihiatrijo so v šestdesetih letih prvič dobila politični in družbeni značaj. Pobude za spremembe so prihajale tako iz samih psihiatričnih institucij kot tudi iz družbenih gibanj, sindikatov, od občanov.

V začetku sedemdesetih se je v Italiji že na veliko širilo gibanje Demokratične psihiatrije, v Franciji izkušnje področne psihiatrije, v Angliji kritično gibanje antipsihiatrije, ki je že vplivalo na zavest klasičnih psihiatrov. Srečanje predstavnikov teh gibanj je bilo dovolj, da se ob izmenjavi izkušenj med njimi (David Cooper, Franco Bazaglia, Felix Guattari) izkristalizira potreba po pove-

NOVA PSIHIATRIJA

zovanju med vsemi, ki se borijo proti psihiatrijski represiji, in tako je leta 1975 v Bruslju nastala mednarodna MREŽA ALTERNATIV PSIHIATRIJI.

Leta 1975 so se torej pričeli razvijati solidarnostni odnosi Mreže in že naslednje leto je bilo prirejeno srečanje v Parizu, leta 1977 pa v Trstu, kjer se je v organizaciji Franca Bazaglie in Demokratične psihiatrije odvijalo v (prav ta mesec) uradno ukinjeni psihiatrični bolnišnici. V šotoru, postavljenem na dvorišču bivše norišnice, se je zbralo tri tisoč ljudi iz dvanajstih držav: psihiatri, psihologi, socialni delavci, laiki, bivši pacienti, umetniki, politične skupine. Skupaj so mobilizirali vse mesto in ob vsakodnevnih razgovorih so se odvijale manifestacije na mestnih trgih in ulicah, zabave za sodelujoče in meščane. Moč velikih sprememb psihiatričnih institucij, ki so tedaj že zajele italijansko psihiatrijo, je potegnila za seboj mnoge prisotne. Po tem srečanju je prišlo do številnih pobud tudi v drugih državah.

Že leta 1978 je bila v glavnem mestu Mehike osnovana **Latinsko-ameriška Mreža alternativ psihiatriji**. V istem mestu je bilo leta 1980 organizirano drugo srečanje te Mreže, tretje pa leta 1987 v Buenos Airesu.

Štiri leta po srečanju v Trstu se je v Mrežo vključila Nizozemska in prvič je bilo organizirano petdnevno srečanje vseh nizozemskih alternativnih skupin, in sicer skupaj s predstavniki Mreže iz drugih evropskih držav.

Mreži se je leta 1983 z beograjskim srečanjem **PSIHIATRIJA IN DRUŽBA** priključila tudi Jugoslavija. Ob prisotnosti desetih vodilnih aktivistov mreže so se na tem srečanju prvič v Jugoslaviji odprto in javno analizirale družbene in politične razsežnosti psihiatrije, mehanizmi njene prisile, njen patriarhalni značaj in možne rešitve. To je bila prva javna manifestacija, na kateri so se oglašili tudi pacienti in ob precejšnji vznemirjenosti pripovedovali svoje zgodbe.

Pet dni so veliko dvorano Študentskega kulturnega centra z nemirom polnile razprave, komentarji, smeh, aplavzi, živžigi, negodovanja. Nekaj se je zgodilo: morda še vedno nepomembno za centre moči naše psihiatrične politike, zagotovo pa pomembno za tiste, ki šele vstopajo v psihiatrijo, in tiste, ki iz dosedanjih izkušenj z njo nosijo v sebi bolečino in so na tem srečanju lahko videli, da njihova bolečina ni samo njihova stvar. Še več: vznemirjenost prisotnih je jasno govorila, da se psihiatrija tiče vseh nas in da jugoslovanska psihiatrija, kakršna je danes, ni več nujnost, temveč lahko ustvarimo drugačno psihiatrijo, ki jo bodo oblikovale potrebe in želje uporabnikov in celotne družbe.

Iz perspektive Mreže je srečanje v Beogradu pokazalo, da je struktura psihiatrične institucije neodvisna od oblik državne ureditve, stopnje ekonomskega razvoja in zgodovine neke dežele. Toda možnosti sprememb te strukture so odvisne od tega, koliko je neka družba sposobna dopustiti, da se uvidi represivni značaj klasične psihiatrije, in od sposobnosti te družbe, da preobrazi ta značaj, da dopusti, da se moč nezadovoljstva izrazi v politični praksi sprememb družbenih pogojev življenja. Kajti deinstitucionalizacija psihiatrije zahteva predvsem zavest o političnosti psihiatrične ideologije. Zavest, da norost vsebuje družbena protislovja in da depshiatrizacija mentalnih bolezni pomeni soočanje s temi protislovji. Zavest, da si zdravljenja ni mogoče zamisliti, če se v procesu zdravljenja človeku ne omogoči pridobivanje določene družbene moči, kar pomeni, da bi se psihiatri morali odreči svoji neomejeni pristojnosti nad pacienti. »Potreben je pogum, da bi potrdili, da so danes znanstveno nedopustne vse institucije, ki človeka sekljajo na kosec.« (Franco Rottelli). Z drugimi besedami bi to pomenilo, da bi bilo treba misliti o spremembah v jugoslovanski psihiatriji predvsem v terminih prerazporeditve institucionalne moči in sprememb odnosa med pacientom in zdravnikom, in ne — kot doslej — predvsem v terminih modernizacije medikamentozne terapije in gradnji novih bolnišnic. Toda v državi imamo že 18 velikih psihiatričnih bolnišnic, od katerih imajo štiri že več kot 1000 pacientov. In kar se tiče socialnega statusa, je v 22000 posteljah v psihiatričnih oddelkih 21% gospodinj, 19% upokoencev in 40% nezaposlenih. Prav to dejstvo, da 80%

psihiatričnih uporabnikov nima nikakršne družbene moči in da psihiatrija njihov položaj nemoči še poglobljati, pa kaže na družbeni in politični, in ne medicinski značaj psihiatrije.

Po beograjskem je bilo leta 1984 v Rimu organizirano srečanje Mreže z naslovom: **NIKO-GARŠNJE OZEMLJE — Družbena kontrola med zapiranjem in zapuščanjem**. To pot osrednja tema razprav ni norišnice. Novi italijanski **Zakon 180** iz leta 1978 je že reguliral njihovo praznjenje in oblikovanje novih centrov za mentalno zdravje. Toda odprto je ostalo vprašanje organiziranja pogojev življenja za vse uporabnike institucij, ki naj bi jih zaprli v procesu deinstitucionalizacije (sirotišnice, delikventski domovi, norišnice, bolnišnice za otroke itd.). Naslednje leto se je Mreža sestala v BREMMNU na temo: **DRUŽBA BREZ NORIŠNICE: Kritika medicinskega in psihološkega modela v psihiatriji**. Pobudniki srečanj so Bremen izbrali za mesto sestanka, da bi podprli mesto administracijo v odpiranju bolnišnice Blankenburg. V sodelovanju z Ministrstvom za zdravstvo so v primerne hiše v mestu premestili skoraj polovico od 800 pacientov. Večji del osebja bolnišnice je sedaj delal v novoodprtem centru za mentalno zdravje, v njenih terenskih službah, ki so vsak dan obiskovale ljudi v tih hišah.

Zadnja dne bremenskega srečanja je bil sprejet sklepni dokument, ki mu daje ton zahteva za depshiatrizacijo vseh psihiatričnih struktur in modelov. Ta skupni dokument se pričena z besedami: **PRED DESETIMI LETI JE BILA ZAPRTA PSIHIATRIČNA BOLNIŠNICA V TRSTU. PRED ŠESTIMI LETI SO V ITALIJI Z ZAKONOM PREPOVEDALI PSIHIATRIČNE BOLNIŠNICE. TI ZGODOVINSKI DOGODKI KAŽEJO NA TO, DA JE DRUŽBA BREZ NORIŠNICE MOGOČA. NUJNO JE TOREJ, DA SE VSI, KI DELAJO NA PODROČJU PSIHIATRIJE, ZAVEJO TEŽE TEH DEJSTEV.**

Na ta poziv so se odzvali španski psihiatri in že naslednje leto organizirali srečanje Mreže. Treba je pripomniti, da se je v Španiji pričelo oblikovati protiinstitucionalno gibanje v psihiatriji še pod Francovo diktaturo. Tako so na primer delavci psihiatrične bolnišnice v Malagi leta 1976 organizirali petdnevne demonstracije. Tega leta je bila namreč dograjena nova zgradba bolnišnice, in sicer 15 km iz mesta in preselitev je bila pred vrati. Sindikat je takrat zavrnil preselitev s pojasnilom, da je njihov strokovni smoter v izpraznjenju bolnišnice in uvajanju pacientov v vsakdanjik skupnosti, ne pa v še večji izolaciji na obrobju mesta. Sindikat je uspel: nova zgradba ni nikoli postala psihiatrična bolnišnica, stara pa je skoraj že izpraznjena. Vodstvo bolnišnice je izjavilo, da bo njihova ustanova do konca leta uradno ukinjena.

Nedvomno so premiki v španski psihiatriji pod vplivom italijanskih izkušenj negacije institucije, s katero je pričel Franco Bazaglia. Pri teh premikih se je angazirala tudi Komunistična partija Španije. Tako je bil že štiri leta po sprejemu italijanskega **Zakona 180** v Španiji sprejet zakon o reformi zdravstva. Ta zakon v prvi vrsti ukinja pojem družbene nevarnosti mentalnih obolenj, zatem govori o vzpostavljanju novih terenskih psihiatrij-

skih ekip pri vseh lokalnih zdravstvenih centrih in ukinja možnost prisilnega zapiranja psihiatričnih pacientov. Izvajanje tega zakona je zelo neena- komerno in neposredno odvisno od moči levičarskih sil v določenem kraju. Dosedaj je reforma najdosledneje izvajana v tradicionalno najradikalnejši pokrajini Andaluziji. Tako je Andaluzijski inštitut za mentalno zdravje v začetku leta 1986 objavil svoje izsledke: med letoma 1975 in 1985 je bilo število uporabljenih ležišč v psihiatričnih bolnišnicah zmanjšano s 4700 na 2800. Od predvidenih 62 terenskih ekip, ki naj bi delovale v pokrajini s sedmimi milijoni stanovalcev, jih je oblikovanih že 32, za konec leta 1987 pa je najavljeno uradno zaprtje prvih dveh psihiatričnih bolnišnic v deželi.

Pod vtisom teh sprememb in italijanskega entuziazma, ki je že v Bremnu predstavljal gonilno silo razprav, so španski psihiatri maja 1986 organizirali sestanek Mreže pod naslovom: **Funkcije in modeli v psihiatriji in psihologiji danes**. Na tem srečanju je bilo jasno, da se aktivisti Mreže delijo na dve različni liniji prakse. Na eni strani so italijanski in španski, ki delajo iz institucij v smeri deinstitucionalizacije dominantne psihiatrije. Na drugi strani pa so alternativne skupine, ki prakso deinstitucionalizacije izvajajo zunaj psihiatrične bolnišnice — na primer zelo močna belgijska mreža **Drago mesto**, ki združuje družine, pripravljene za določen čas sprejeti ljudi v krizi. Ali pa nizozemska mreža **Hiša za pobege iz norišnice**, ki v vseh večjih mestih sprejema bivše paciente, ne da bi pri tem uporabljala kakršnekoli tehnike nasilja, zdravila in psihoterapijo.

Toda ne glede na njihovo različno prakso se je večina prisotnih strinjala, da so tradicionalni medicinski in psihološki modeli neuporabni za novo psihiatrično prakso. Objekt psihiatrije ne more biti več **mentalna bolezen niti družbena nevarnost**. Odnos do človeka nasploh in še posebej v psihiatriji ne sme biti zasnovan na racionalistični paradigmati, na deterministični hipotezi vzrok-posledica, ki razvršča človeško trpljenje v verigo kavzalnosti simptom-diagnoza-prognoza-terapija. Tako je srečanje Mreže v Seville druga obratna točka v psihiatriji, ko pobudniki nove psihiatrije ne poskušajo zasnovati njene nove prakse na **mentalni bolezni**, ko postane objekt psihiatrije **človekova eksistenca in trpljenje in njegov odnos do družbenih dogajanj**. Psihiatrija se torej ne ukvarja več z boleznijo, temveč z življenjem; človeška zgodba se v psihiatrovih očeh in ušesih ne spreminja več v patologijo, ampak ostaja biografija. Nova znanost izhaja iz nove prakse spreminjanja psihiatrije in vsakdanje stvarnosti v procesu, v katerem sodelujejo psihiatrični delavci, uporabniki in občani. Zdravljenje ni več izoliranje v bolnišnico, to je sedaj proces spreminjanja pogojev življenja v naši okolici in družbi. Kajti nova psihiatrija gradi na javnosti svoje prakse, kar pomeni, da je njena dejavnost dostopna vsem, odprta za vse.

Alternativne izkušnje italijanskih in španskih psihiatrov iz zadnjih desetih let niso več lokalni eksperimenti. Gre za preobrazbo dominantne psihiatrije, njene kulture, znanstvenosti in politike. Gre za to, da alternative, o katerih je beseda, spre-

njajo lastno definicijo alternativnosti in postajajo prevladujoča psihiatrija, ne da bi pri tem prevzele značaj dosedanje psihiatrije. Gre za odprt proces deinstitucionalizacije, v katerem se vsak naslednji korak preiskuje s stališča protislovij, ki jih lahko proizvede. Gre za nov jezik, ki je »nov« ne zaradi tega, ker vsebuje nov besednjak, temveč ker upošteva nek drugačen vrednostni sistem. »To so novi odnosi z drugačnimi vrednostmi, dejstvi, smislom, odnosi, ki so kontaminirani z življenjem in izmenjavami,« pravi Franco Rottelli, direktor psihiatrične službe v Trstu, ki je v Seville odprl veliko razpravo o novi znanosti. Ob radikalnem prelomu s staro psihiatrično znanostjo, je zbor v Seville pomemben še zaradi oblikovanja nove delovne skupine psihiatrov sredozejskih držav. Opozemljeni z najnovejšimi premiki — v psihiatrični bolnišnici v Solunu se je leta 1986 pričel proces einstitucionalizacije oddelka za rehabilitacijo — so italijanski, španski in grški psihiatri priredili svoje prvo delovno srečanje v marcu 1987, spet v Seville. Na tem sestanku so bili portugalski zdravniki gostje-opazovalci, Jugoslovani pa ni bilo. Delovna skupina ima jasen cilj: izvajanje prakse deinstitucionalizacije, tj. decentralizacije psihiatrične moči na vse sodelujoče, na subjekte in objekte psihiatrije. To vključuje: 1. umikanje »družbene nevarnosti« iz psihiatrijske politike, 2. ukinjanje tehnik nasilja (zapiranje in izolacija kot osnova psihiatrične prakse), 3. omogočanje uporabnikom, da dobijo večjo družbeno moč, 4. delo v skupnosti, 5. obravnavanje vseh socialnih problemov uporabnikov.

Ob vseh teh spoznanjih o spremembah v psihiatriji se poraja vprašanje, kdaj bodo naši psihiatri pričeli svoje nezadovoljstvo s svojo profesionalno vlogo usmerjati v drugačno psihiatrično prakso, ki bi spremenila tako njihova življenja kot življenja porabnikov. Do sedaj se je to nezadovoljstvo neprestano blokiral s pasivistično pozicijo sprje-manja in opravičevanja trenutne psihiatrične organizacije. Tako je bil na primer dialog okoli psihiatrične bolnišnice na Guberevcu v Beogradu skoncentriran samo na preselitev v novo zgradbo, in to ob istem času, ko je že sedem evropskih držav (Španija, Italija, Nizozemska, Švedska, Irska, Belgija in Danska) sprejelo zakone o negradnji novih psihiatričnih bolnišnic. V tej razpravi o Guberevcu sploh ni bilo omenjeno, da je treba spremeniti odnos oblasti, da je treba v osnovah spremeniti koncept zdravljenja, da ne bi psihiatrija še naprej izvajala trpinčenja najšibkejših. Še vedno nismo sprejeli aktivnega odnosa do stvarnosti, vere, da vse, kar je do sedaj obstajalo v psihiatriji, lahko spremenimo. Prav različne prakse nove psihiatrije vsak dan potrjujejo, da podedovane psihiatrijske intervencije niso nujne niti nespremenljive, temveč da za vsako situacijo, ki se v psihiatriji razrešuje na tradicionalni način, obstaja več drugačnih praks, ki lahko aktivirajo posameznika in ga tako vključijo v skupnost: to so prakse, ki iščejo nove oblike poti v življenje.

LEPA MLADJENOVIC
JASNA BOROVIK
Prevod: Bojan Žmavc

14920 14127

V dvojni decembrski številki **Katedre** je **Črtomir Mesarič**, bivši šef mariborske SZDL, s prispevkom uredništvu lista **Katedre**, reagiral na moje misli izražene v dveh prispevkih iz tretje številke **Katedre**. V svojem tekstu »v interesu resnice« **opozarja na nekatere pomanjkljivosti in neresnice.**

Očitno imava s tovarišem Mesaričem vsaj skupno željo po resnici, ki pa jo vidiva iz dveh povsem različnih zornih kotov. V svojih prispevkih sem jaz oseba, ki izraža mnenje o dogajanjih v Mariboru, v njegovem tekstu je

ODGOVOR-NOST PRED JAVNOSTJO

pa on tisti, ki ve — pozna resnico. Sprašuje me, kakšna je moja odgovornost pred javnostjo, njim in njegovo družino — čeprav to ve; jaz sem o tej tematiki napisal več prispevkov, ker **ne vem**, kakšna je njegova odgovornost pred javnostjo in kakšna je odgovornost javnosti pred njim.

Oba sva torej ujeta v nekaj začarani krog vednosti in nevednosti. Za bralca se torej postavlja vprašanje: Komu verjeti? Osebi ki ve, ali pa kljub vsemu tistemu, ki nasproti RESNICI postavlja mnenje oziroma nevednost.

Zakaj sva sploh prišla v situacijo, da jaz postavljam mnenja o vas? V uvodu v svoje razmišljanje ste napisali: »Zavedam se, da smo politiki zaradi stanja, v katerem se naša družba nahaja, že apriori v zadnjem času deležni večje kritičnosti ne glede na to, kako kdo svoje delo opravlja in prav je tako. Če pa si slučajno na politični funkciji v Mariboru, potem pa je razlogov za to še toliko več.« Verjetno je v teh dveh stavkih skrit odgovor na zastavljeno vprašanje.

Ne vem, zakaj poudarjate, da so politiki deležni večje kritičnosti zaradi stanja, v katerem se naša družba nahaja? Menim, da je v vsakem normalnem trenutku družbe politik izpostavljen kritičnim pogledom. Obdobje, ko takšnega kritičnega pogleda ni, je lahko le dvoje: 1. **obdobje bogov in profetov** (ljudstvo jih ne presoja, ker v njih veruje) 2. **obdobje slepih in gluhih** (molk je posledica strahu). Medtem ko jaz stojim na poziciji, da je politike potrebno neprestano presojeti, opominjati in grajati zaradi storjenih napak, pa vi menite, da ni tako. Omenili ste, da je že samo dejstvo, da si politik v Mariboru, dodatno obremenilo. **Nikjer pa ne postavite vprašanja zakaj.** Verjetno ne zaradi obdravske lege mesta, temveč zaradi tega, ker se je v našem mestu bolezen našega političnega sistema pojavila v zelo očitni obliki. Čas je, da stresemo naše politike iz nebes na zemljo, iz nebeške blaženosti in nezmožnosti na zemljo, kjer njihova baza predvsem po njihovi krivdi trpi peklenke muke — Verjamem, da bo to za mnoge mučno in boleče, pa vendar je vredno poskusiti. Če njihove meščansko kapitalistične stanovske kolege lahko vlačijo po časopisih in odkrivajo senčne strani njihovega delovanja v zahodnih demokracijah, potem lahko tudi naše **proletarske politike** vrnemo proletariatu na straneh najboljših proletarskega časopisa — **Katedre** (upam, da kolegi iz uredništva Komunisti, ki so to po ustavnih opredelitvi, ne bodo protestirali).

Naštel sem nekaj razlogov, ki naj bi pojasnili zakaj sem se lotil te tematike. Za stvarmi, ki sem jih napisal, še vedno stojim. V svojem prispevku niste navedli nobenih novih dejstev, ki bi moje razmišljanje, moje mnenje o potrebnosti vašega odstopa spremenila. Medtem ste že na novem položaju, položaju, ki po mojem mnenju ni bil pridobljen na čist način.

Pisal nisem, ker bi vas hotel uždiliti, temveč zaradi prihodnjih rodov naše politike. Morali bodo računati na javno mnenje in sprejeti dejstvo, da je **čas nedotakljivosti minil.**

Silvo Zapečnik

O humanizmu

Upati želim, da bomo v prihodnosti dihali boljši zrak, pili čistejšo vodo, jedli bolj zdravo hrano, da bi ohranili naše okolje in s tem omogočili možnost življenja tudi še za nami. Upati želim, da bi ljudje živeli in — gozdovi voči ne obolevali ter umirali za posledicami takšnega tehnološkega razvoja, ki pozablja na posledice, da bi zaživel, z noravo in ne le da jo izkoristimo, izravnamo ter uničujemo. Upati želim, da dobronamerna kritika ne bi bila tolmačena kot napad na osebnosti, ki jih štiti družbeni položaj (tudi, ko ne ravnajo v skladu z njim), ter, da bi mladi ne iskali samopozabe v omamah, ko ne najdejo dialoga s starejšimi kateri bi zanje naj imeli več razumevanja in da strahovanje ne bi bilo sredstvo prepričevanja. Upati želim, da bi ne bili med seboj tako tuji, da bi ne živeli v nezaupanju ter strahu, da bi spoznali, da le obzirnost in spoštovanje do sočloveka lahko prinese mirno življenje, da bi lahko ljubezen občutili predvsem v razdajanju in ne le v jemanju, da bi za svojo in srečo drugih lahko odpustili. Upati želim da bi človeški egoizem ne imel za posledice kakršnih koli zletov in bi zdrav razum pomenil tudi takšne odnose. Vse to in še več želim upati, da bi lahko vrljel v humanjšo prihodnost

Harjan Jerič,
Maribor

PRAKTIČNI NASVETI ZA REVOLUCIONARNE BARMANE — 1. DEL

PRIPRAVA IN SKLADIŠČENJE MOLOTOV-COCKTAILA

Bolj, kot se razmere v družbi zaostrujejo, bolj se morajo pripraviti na revolucionarno akcijo tisti družbeni elementi, ki se zavzemajo za doseg **svobode, blagostanja in demokracije** na revolucionaren, leninistični način. Znano je, da so sile, ki vzdržujejo status quo, legalne, dobro organizirane in finansirane, predvsem pa številčne in dobro oborožene, kar pa vsekakor ne velja za revolucionarje, ki praviloma delujejo konspirativno, glede orožij za doseg svojih revolucionarnih ciljev pa so v veliki meri odvisni od lastne iznajdljivosti.

Za gostinske delavce je znano, da morajo pri svojem delu pokazati dokajšnjo iznajdljivost, predvsem pa to velja za barmane, profesionalce in amaterje. Umetnost mešanja cocktailov in drugih barskih pijač pa ni le razveseljevanje gostovih čutov (vida, vonja, okusa...), ampak lahko po revolucionarnem barmanu postane tudi družbeno koristna revolucionarna aktivnost. Enostavna, toda nadvse učinkovita barmanska umetnina, se imenuje **MOLOTOV-COCKTAIL**, in svetujemo vam njegovo pripravo in uporabo v revolucionarni akciji.

Molotov-cocktail serviramo vroč, in to nasprotniki (kot nasprotnike označujemo v tem tekstu predstavnike in pripradnike kontrarevolucionarnih sil) živi sili, objektom in materialno-tehničnim sredstvom, s ciljem začasnega ali trajnega onesposabljanja le-teh. Osnova molotov-cocktaila je steklenica, napolnjena z **lahko vnetljivo tekočino** in začepljena z vpojno krpo ali čim podobnim (v skrajni sili poslužiti tudi kos časopisa). Molotov-cocktail serviramo tako, da ga nekoliko potresemo (krpa oz. karkoli že uporabimo za zamašek, se mora pri tem postopku navlažiti z vnetljivo tekočino v steklenici), krpo flambarimo (prižgemo in počakamo, da močno zagori) in vse skupaj vržemo na izbrani nasprotnikov objekt tako, da se steklenica zlomi; vnetljiva tekočina pri tem brizgne naokoli in se vžge. Uspah akcije z molotov-cocktailom je premo **sorazmeren z vnetljivostjo** in obratno sorazmeren s termorezistentnostjo nasprotnikovega objekta.

IZBIRA VNETLJIVE TEKOČINE

Tekočina, ki jo bomo uporabili za molotov-cocktail, mora biti lahka vnetljiva, toda pod normalnimi pogoji ne pretirano eksplozivna, saj bi preveč eksplozivna tekočina utegnili biti nevarna tudi samemu revolucionarnemu barmanu. Najbolj se obnese **benčin**, ker je razmeroma poceni, predvsem pa ga ni težko dobiti, in to celo povsem legalno in v neomejenih količinah (vsaj zaenkrat, kajti kdo ve, če ne bodo kontrarevolucionarne sile spet

uvedle kakšnih bonov). V bistvu je vseeno, ali uporabljamo čisti bencin (dobi se v lekarnah in trgovinah z barvami, laki in kemikalijami) ali motornega, čeprav je slednji cenejši in manj vpadljiv, tudi če kupite velike količine nanekrat, zato je bolj priporočljiv. Super bencina rajne ne kupujemo, ker je močno osvintcen, pa tudi dražji od navadnega. Prednost supra je v večji stisljivosti, kar je pomembno pri visokokompresijskih motorjih z notranjim izgorevanjem, nam pa pri molotov-cocktailu prav nič ne pomaga. Navadni bencin ima napram supru tudi nekoliko višjo kalorično vrednost, zato mu dajemo prednost. Še boljši in predvsem iz **ekološkega vidika** sprejemljivejši je neosvinčen motorni bencin, ki pa ga žal še ne prodajajo na vseh črplakah, pa tudi dražji je od ostalih goriv. Enake učinkovitosti kot bencin so tudi nekatera lahka vnetljiva topila, npr. nitrozredčilo ipd., pa nekateri laki, lepila, čistila itd., kar pa je vse bistveno dražje od bencina, pa tudi ekološko je manj sprejemljivo. Za molotov-cocktail splošne uporabnosti bomo torej uporabili bencin, za cocktaile posebnega namena (glede na nasprotnikov objekt ali druge specifične okoliščine uporabe) pa **bencin z aditivi**, ki jih bomo izbrali med priročnimi sredstvi. Pri nekaterih akcijah bomo potrebovali počasneje, toda dalje gorečo snov. To bomo pripravili tako, da bomo bencinu v primernem sorazmerju primešali petrolej, kurilno olje oz. **diesel gorivo, mazut, katran, nafto, motorno olje** ipd. Tako oplemeniteni bencini se odlično obnesejo na porožnih, srednje vnetljivih objektih (trd, nelakiran les, nekatere izolacijske obloge, tapete itd., skratka predvsem pri nasprotnikovih zgradbah, skladiščih in drugih imobilnih objektih). V nekaterih primerih, predvsem pri aplikaciji molotov-cocktaila proti nasprotnikovi živi sili, se bolj od čistega bencina obnese redkejši napalm, ki je v bistvu želatinozno zgoščen bencin. Nadomestek za napalm lahko izdelamo doma, tako da v bencinu raztopimo kako **lepilo** (npr. uhu, neostik ipd.) ali gorilno pasto. Prednost tako zgoščenega bencina pred navadnim je predvsem ta, da se boljše prime objekta in mu povzroči močnejše opekline, še posebej, če objekt poskuša obrisati goreče mesto na telesu (s tem doseže prav nasproten učinek od nameravanega, kajti namesto ugasitve razmaže gorečo snov na še večjo površino).

Za boljši umetniški učinek akcije z molotov-cocktailom lahko bencinu dodamo še kakšno snov, ki spremeni barvo plamena ali sprošča pri gorenju različno obarvan dim, kar je lahko tudi učinkovito sredstvo kamuflaže, vendar o tem v tretjem delu tega teksta, ki se bo ukvarjal z varnostnimi ukrepi pri uporabi molotov-cocktaila. Žal so ti »umetni-

ški« **aditivi dragi in težko dosegljivi, pogosto pa tudi ekološko vprašljivi.**

IZBIRA STEKLENICE

Velikost steklenice, ki jo nameravamo uporabiti za izdelavo molotov-cocktaila, je odvisna od našega namena. Mini stekleničke, npr. od sokov ipd., so uporabne predvsem proti lahko vnetljivim in nezaščitenim objektom, sicer pa dosega predvsem psihološki učinek. Zaradi lahkosti in majhnosti omogočajo tudi aplikacijo na veliko daljavo. Srednje velike steklenice (nekako od pivovske do litrske) so najbolj priporočljive, saj združujejo dovolj veliko učinkovitost in še znosno priročnost. Večje steklenice so nepriročne, toda izredno učinkovite. Umen revolucionarni barman bo zato dobro premislil, **kakšno steklenico bo izbral** glede na namen in predviden potek revolucionarne akcije z molotov-cocktailom. Pomembna je tudi kvaliteta in oblika steklenice. Tiste od šampanjcev ipd. niso primerne, ker so prečvrste in se kaj lahko zgodi, da bo akcija z njimi propadla, ker se **ne bodo zlomile**. Če bomo molotov-cocktail pripravili neposredno pred oz. na sami akciji, je oblika steklenice manj pomembna, izredno pomembna pa je, če bomo cocktail pripravili vnaprej. Izbiramo steklenice z dolgim in enakomernim ozkim vratom. Steklenice tipa »jumbo« **niso primerne** niti za sproti pripravljene cocktaile. Bolj od prozornih se obnesejo steklenice iz obarvanega stekla (ponavadi zelene ali rjave), kajti niti od blizu ni lahko ugotoviti, kaj je notri (revolucionarni barman se mora zavedati pomena presenečenja pri izvedbi akcije). Od načina skladiščenja je odvisno, ali bomo izbrali steklenico z navojnim ali navadnim patentnim zamaškom. V vsakem primeru bomo s steklenice odstranili morebitne nalepke, pa tudi umazanijo, **kajti oboje lahko zmanjša zanesljivost lomljenja**. Če uporabljamo molotov-cocktail proti mehkim objektom (mehkejši les, plastika, živa sila, mehkejša tla itd.), je priporočljivo, da steklenico neposredno pred uporabo na več mestih in v več smereh zarežemo z nožkom za rezanje stekla, toda previdno, da se nam ne zlomi že v rokah.

IZBIRA KRPE

Karkoli uporabimo kot vžigalno krpico, mora biti iz odpornega materiala, ki pod vplivom vnetljive tekočine **ne razpade** (slednje je pomembno predvsem pri cocktailih, namenjenih skladiščanju), predvsem pa mora dobro vpjati. Najbolj primerne so tkanine ali pletenine iz bombaža, po možnosti razmeroma gosto tkane oz. pletene. Koristno bomo lahko uporabili staro perilo, ki ga ne uporabljamo več (gate, majice, rjuhe, nogavice itd.), ali pa brisače, kuhinjske krpe itd. Iz njih izrežemo pravokotnike primerne dolžine in širine (glede na velikost in obliko steklenice ter način embalaranja).

PRIPRAVA MOLOTOV COCKTAILA

Pogosto se pojavi sprotna potreba po revolucionarni akciji z molotov-cocktailom, pa tega nimamo pri roki. V tem primeru se odločimo za sprotno izdelavo molotov-cocktaila na sami akciji. Steklenico z vnetljivo tekočino imejmo dobro začepljeno s **plutovinastim ali plastičnim zamaškom**, najbolje pa je, če je originalno zapakirana (velika je namreč verjetnost, da boste tekočino kupili kar sproti v najbližji apoteki ali trgovini s kemikalijami, na črplakah namreč nočejo točiti bencina v steklenice). Neposredno pred izvedbo akcije steklenico odcepimo, v vrat pa stlačimo krpico tako, da se bo **spodnji del dotikal tekočine** (v njo naj bo po možnosti potopljen krog 3 do 4 centimetre), srednji del naj tesno zapira steklenico, zgornji pa naj gleda iz nje kak centimeter ali dva. Steklenico nekoliko stresemo, da se cela krpica navlaži, krpico prižgemo, in ko močno zagori (pri bencinu je za to potrebno kvečjemu kaka sekunda) takoj vržemo cocktail v objekt, ki naj bo na primerni oddaljenosti.

Vendar pa so kvalitetnejši in bolj varni za uporabo cocktaili, ki jih pripravimo vnaprej in jih vzamemo s sabo po potrebi. Revolucionarni barman se sicer zna prilagoditi inspiraciji, danega trenutka in improvizirati s priročnimi sredstvi, toda bistrina revolucionarnega duha mu narekuje, da misli tudi za naprej, **kajti nič ga ne sme presenetiti!** Izdelava je sicer nekoliko bolj komplicirana, vendar se trud poplača z boljšim učinkom (zaradi večje hitrosti akcije) in večjo varnostjo, da o zanesljivosti sploh ne govorimo.

Izberemo primerno steklenico, vnetljivo tekočino in krpico. Potrebujemo še kratek plutovinast ali še raje plastični zamašek, s kakršnimi običajno čepljivo kemikalije, pa zamašek za na vrh (navojni ali patentni, odvisno od steklenice in tega, če imamo napravo za čepljenje steklenic s patentnimi zamaški), zaradi boljsega skladiščenja je vosek ali parafin, zaradi večje hitrosti akcije pa še **košček navadnega sukanca**.

V plutovinast ali plastičen zamašek zvrtaemo luknjo, ki naj bo tako velika, da ostane zamaška le še za kak milimeter do dva. Skozi luknjo potegnemo krpico, ki naj je bo toliko, da se bo tesno prilegala luknji. Na vsaki strani naj je iz zamaška gleda 4 do 5 cm. Na tistem koncu zamaška, ki bo na notranji strani steklenice, lahko naredimo na vrvi voz, da je ne bi po pomoti izvlekli. Na zunanji strani prišlijemo na rob krpice kos sukanca, njegov drugi konec pa potegnemo skozi plutovino na notranji strani kovinskega zamaška (navojnega ali patentnega).

Ta postopek sicer ni nujen, je pa **priporočljiv**, ker pospeši in olajša izvlečenje krpice iz vratu steklenice v času akcije. Steklenico napolnimo z vnetljivo tekočino do malo pod vratom. V vrat precej globoko potisnemo čep s krpico (spodnji del naj bo za 2—3 cm potopljen v tekočino). Del krpice, ki gleda iz steklenice, previdno stlačimo v vrat. Steklenico začepimo z navojnim ali patentnim zamaškom. Ker so vnetljive tekočine praviloma tudi lahke hlapljive, poskrbimo za to, da bodo steklenice zares neprodušno zaprte. To naredimo tako, da trdno zaprte steklenice z vratom namočimo v stolpljen vosek ali parafin, tako da se preko zamaška in zgornjega dela vratu formira plast, debela kak milimeter. Boljši od navadnega je **pečatni vosek**, ker je odpornejši in trdnjši, zato pa bolj krhek od navadnega. Ker pečatenje z voskom dandanes nekako ni več najbolj v modi, je kaj malo verjetno, da boste pečatni vosek zlahka dobili v potrebnih količinah, zato vam svetujemo, da si ga pripravite sami. Potrebujete vosek ali parafin, kolofonijo (smolnata snov v kristalih, ki se običajno uporablja za depiliranje dlake zaklanih pujsov), po želji pa še rdečo barvo v prahu (lahko tudi kakšno drugo, vendar je **rdeča barva revolucije**, dasiravno ni nujno potrebna in samo po sebi potrebna zvišuje stroške). Setstavimo zdrobimo v čim finejši prah, zmešamo in segrevamo, da se spojijo.

Priporočam izdelavo večje količine molotov-cocktailov **krati**, ker je to najbolj smotno. Dobro je imeti na zalogi cocktaile različnih velikosti in v skladu s predvideno uporabo tudi z različnimi aditivi v osnovni vnetljivi tekočini.

Če smo zelo pozabljive sorte (čeprav raztresenost naj ne bi bila lastnost revolucionarnih barmenov), priporočam, da na vsak cocktail nalepimo nekaj vžigalic in vžigalni papir, ali pa vsaj opozorilo v smislu »Ne pozabi na ogenj!«

Čeprav bodo varnostni ukrepi okrog izdelave in uporabe molotov-cocktailov izključna tema tretjega nadaljevanja tega teksta, že zdaj opozarjam na previdnost pri izdelavi. Delati moramo na odprtem prostoru ali vsaj na pre-

pihu, kajenje in uporaba odprtega ognja sta strogo prepovedana, pa tudi električne naprave s slabimi kontakti naj bodo izklopljene.

SKLADIŠČENJE MOLOTOV-COCKTAILOV

Spriznati se moramo z dejstvom, da so z vnetljivimi in eksplozivnimi stvarmi vedno povezani določeni problemi glede skladiščenja in transporta. V času skladiščenja in transporta je potrebno zagotoviti dvoje:

1. **stvari, ki jih skladiščimo, ne smejo predstavljati nevarnosti** za skladišni prostor oz. transportno sredstvo, pa tudi ne za nas;

2. **stvari morajo biti zaščitene pred krajo, poškodbami oz. kvarjenjem**, kajti po končanem skladiščanju morajo biti takoj nevarne nasprotnikovim objektom.

Molotov-cocktail hranimo na suhem in hladnem mestu, po možnosti tudi temnem. Zaščiteni morajo biti pred padanjem, tresenjem, medsebojnim trkanjem in stiki s trdimi predmeti, pa tudi pred konkurenčnimi revolucionarnji, nepoklicanimi osebami, pacifisti in organi kontrarevolucionarnega reda in discipline. Priporočljivo je, da stojijo pokonci. Dobro je, če jih pred skladiščanjem zavijemo v alufolijo ali ovojni papir. Po možnosti jih naložimo v gajbo za steklenice ali v karton z vložkom, ki preprečuje medsebojno trkanje steklenic. Še zanesljiveje je, če tako embalarne cocktaile z vseh strani obsujemo s suho miško ali finim peskom, kajti tako jih bomo najzanesljiveje očuvali pred morebitnimi poškodbami, imeli pa bomo tudi najmanj problemov s transportom.

UPORABA USKLADIŠČENIH COCKTAILOV

Iz skladišča vzamemo primerno količino pripravljenih cocktailov. Praznine, ki so pri tem nastale v skladiščnem prostoru, zasujemo s peskom (če je v skladišču ostalo še kaj cocktailov). Cocktaile nesemo v primerni košari, torbi ali vrečki. Stvar mora biti dovolj trdna, da nam cocktaili ne padajo na tla, priporočljivo pa je taka oblika cekarja, ki preprečuje padanje ali trkanje steklenic, sicer pa si pomagamo npr. s časopisnim papirjem. Akcijo izvajamo tako, da odpremo molotov-cocktail, ki smo ga pred tem pretresli, morda steklenico še za hip obrnili, da se je krpica dobro navlažila. Krpica se, ko zavremo zamašek, pod vplivom nitke sama izvleče. **Brez oklevanja** prižgemo konec krpice, ki gleda iz steklenice, ko močno zagori (cca v eni sekundi) pa vržemo molotov-cocktail v izbrani objekt.

vaš dežurni barman **JACKS**

Prihodnjič: Izvedba revolucionarne akcije z molotov-cocktaili

SO RES KRIVI DRUGI?

Strinjam se z vašim novim zunanjim sodelavcem Mirkom Mundo, ki ugotavlja, da je objava članka z naslovom **Politik na čakalni listi** ali rezervacija direktorskega mesta v **Katedri** (december 1987) nekoliko zapoznela in zastarela. Takšna samokritičnost avtorja seveda uredništva, ki želi gojiti raziskovalno in prodorno novinarstvo, ni motila, da tega zapoznelega in zastarelega sestavka kljub temu ne bi objavilo, potem ko je romal na naslove nekaj uredništev, ki so ga odklonili, merila mladega in prodornega uredništva **Katedre** pa so najbrž drugačna, kamor je slednjič priromal ta sestavek.

Avtor skuša krivdo za zavrnitev sestavka preveliti kar na predsednika Republiške konference SZDL, glavnega urednika in mene. V tem pogledu bi moral imeti nekoliko več samokritičnosti in se morada tudi vprašati, ali je nalogo, ki si jo je sam zastavil, tudi najbolj opravil.

Dvomim v avtorjevo trditev, da so morali njegov sestavek v uredništvu Teleksa umakniti, ker naj bi po njegovem interviranju predsednik RK SZDL. Če je bilo uredništvo resnično prepričano o kakovosti njegovega prispevka, potem ga prav gotovo ne bi umaknilo na kakršnokoli intervencijo. Poznam takratnega glavnega urednika Teleksa Staneta Trbovca in njegovega takratnega pomočnika Janka Lorencija, oba se mi zdita pokončni osebnosti in dvomim, da v Teleksu objavljajo sestavke, za katere se zavzemajo republiški politiki, in zavračajo tiste, s katerimi se ti ugledni možje ne bi strinjali. Bržčas bi moral vzrok za zavrnitev iskati pri sebi in ne samo pri drugih.

Sicer pa menim, da časnikar, ki v konkretnem primeru ni sposoben objektivno videti dveh strani, najbrž tudi ni sposoben preценiti lastnega položaja v takšnem primeru.

Borko De Corti

ZOMBIJI V NAPADU

Po večmesečnih pritiskih »skrivnostnih sil političnega podzemlja« večinoma srbske naravnosti, so zveznemu mladinskega glasilu »Mladost« zaprli usta! Še več kot to — onemogočili so nadaljnje izhajanje, ker so hkrati odstranjeni v. d. glavnega in odgovornega urednika **Vlastimir Mijović** in direktor **Bratislav Grubačić**. Brez dvoma je ta hitropotezna zamenjava posledica dvehletnih naporov, da se to glasilo kastrira zaradi pisanja o »vročih« temah (npr. o suicidalnosti 8. seje srbskega CK ZK), kar je »Mladosti« zagotavljajo mesto na kakšnem od »neobstoječih« spisov neprimernih, s katerimi je treba obračunati. Tendence, da se ta časopis prisili k molku je te dni dobila svoj grobi epilog.

V začetku januarja so »Mladosti« počile ne le zadnji dve, ampak vse štiri gume hkrati. Časopis je za tem nasedel v perverzni podivjavnosti tekoče »visoke politike«. Prvi odraz tega je bila politična inauguracija novega direktorja iz kadra Črne gore, **Gorana Rakočevića**. Na spoznavanje z »Mladostjo« ga je pripeljal **Svetozar Durutović** (zvezni sekretar za informiranje) osebno. Durutović je ob tej priložnosti sam spoznal redakcijo, kar pa ni zmanjšalo grenkega priokusa Rakočevićevega nameščenja za direktorja. To je še en primer, »kako se pri nas gremo politiko«, pri čemer ne smemo zanemariti dejstva, da je Durutović Rakočeviću črnogorec!

S politično voljo nadrejenega foruma — predsedstva ZSMJ — je »Mladost« v liku G. Rakočevića dobila retroaktivnega (!) di-

rektorja, čeprav so ob tem po teptane nekatere bistvene določbe Zakona o delovnih razmerjih... Po drugi strani je ostalo nejasno, kdo bo v »Mladost« za rokico pripeljal novega glavnega in odgovornega urednika?! Politični manevar ZSMJ-ovskega establishmenta je kaj kmalu razjasnil tudi ta dvom — Rakočević je postavljen tudi za novega v. d. z obraziložitvijo o »opravljanju dela glavnega in odgovornega urednika«. Ko niso mogli drugače, so »Mladost« ukrotili — z zakonom! To je samo še en primer, kako se v (ne)pravni državi zakon ne izvaja, ampak uporablja po volji političnih mogotcev.

Primer »Mladosti« je pravzaprav »primer Mijović«, kajti on je bil osrednja osebnost časopisa, ki se je s svojo brezkompromisno in dosledno uredniško politiko zamolil temnim posestnikom jugoslovanske politike. V diskvalificiranju Mijovića iz uredništva »Mladosti« so odločilno vlogo odigrali politični **Zombiji nadrejenih oblastnih struktur** »baznih« republik. V prvem krogu je zmagala »Zombi ekipa BiH«. Takrat namreč Mijovićevo kandidatura za podaljšanje mandata ni »šla skozi«, ker mu je baza (RK ZSM BiH) odrekla zaupanje zaradi »političnih odklonov«! **Resnici na voljo, niti direktor niti glavni in odgovorni ured-**

nik »Mladosti« niso delegati določene republike ali pokrajine, toda najvažnejši razpisni pogoj je, da morajo imeti konkretno bazo, in to po »ključu«. Tako je »Mladosti«, po volji fevdalizirane birokracije, vsiljen poseben sloj mutantov — ljudi, ki niso Funkcionarji, imajo pa formalni žig pripadništva konkretni republiki ali pokrajinski bazi, da bi sploh lahko bili obravnavani »kot kader«, primeren za nadaljnji volilni postopek.

Čeprav so bila podtikanja bosanskega mladinskega vodstva zavrnjena tudi na samem predsedstvu ZSMJ, ni bilo drugega načina za rešitev problema kot ta, da Mijović spremeni bazo. Zdaj je slovenska mladina ponudila Mijoviću azil... Kasneje se je to zavrnilo, ker so se oblastniki ustrašili, da bi transferji kadrov postali nov način dela, s čimer bi izgubili za njih pomembne nianse v smislu, kdo je čigav človek oziroma delegat? **Strah pred vmešavanje v medsebojne interese**, s čimer bi lahko prišlo do kadrovske zmešnjave, v kateri se ne bi vedelo kdo pije in kdo plača ter kdo je čigav, je bil glavni vzrok za to, da je bil Mijović, kljub dokazanim uredniškim kvalitetam, postavljen za v. d. glavnega

in odgovornega urednika tako dolgo, dokler se s ponovnim razpisom ne izbere drugega človeka.

Sredi letošnjega januarja je bil Mijović naenkrat, takorekoč z **diverzantsko akcijo, odstranjen s funkcije** (in to tik pred koncem tretjega razpisa za glavnega in odgovornega urednika »Mladosti«!) ob hrupnem sklicevanju na zakon, ki »ne dopušča podaljšanja v. d.-jevstva čez dobo šestih mesecev«. Takšno razlago je dal srbski (!) Komite za informiranje s podpisom njegovega predsednika, **Živorada Djordjevića**, pri čemer je ostalo nejasno, zakaj je pojasnilo o tako važnem vprašanju izdal prav srbski komite in ne zvezni, čeprav je »Mladost zvezno glasilo?! Ob tem je nadvse zanimivo to, da se v. d.-jevstvo drugače še kako tolerira, še posebej v novinarstvu ožje Srbije (ki je torej osnovni »delokrog« Djordjevićevega Komiteja), kar dokazujejo nedavni primeri — »NIN« v času Mirka Djekića, »Student« pod Šimo Čičkovičem, »Politika« v času v. d. glavnega in odgovornega urednika Živorada Minovića...

Prav zato, ker je splošno znano, kakšna dolgotrajna politična izigravanja na humani manipulacije spremljajo izvolitve vodilnih ljudi v medijih, ki so stožerji **našega »svobodnega in demo-**

kratičnega. novinarstva«, se podaljševanje v. d.-jevstva praviloma tolerira. V primeru uporniške »Mladosti« z Mijovićem na čelu je naenkrat napravljen precedens — spoštuje se zakon! Toda samo pet minut. Če Mijović po zakonu ne more več biti v. d., potem to ne more biti nihče, pa tudi Rakočević ne, kajti šestmesečno obdobje v. d.-jevstva je v »Mladosti« že davno prešlo, da ne govorimo o tem, da Predsedstvo ZSMJ tudi po treh razpisih v celi Jugoslaviji ni moglo najti novega človeka?!

Tukaj na sceno stopijo **Zombiji iz Srbije** kot team »Baki in prijatelji«. Namreč, razjasnilo se je, da je edini ustrezeni kandidat na tekočem razpisu Srb, **Branislav Ivanović**, katerega nesebično podpira **Zoran Andjelković-Baki**, sekretar Predsedstva ZSMJ (mimogrede — hkrati tudi član Predsedstva CK ZK Srbije!). Da bi bilo vse še bolj zanimivo, izvira Ivanovićev novinarski »pedigre« iz »Politike ekspres«, se pravi iz časopisa, ki se je v nizu komaj minulih dogodkov pokazal kot prvoborec srbske diferenciacije — od Radmila Kljajića preko Juga Grizelja do... Na to, da je Ivanović forsiran za novega urednika »Mladosti« s strani tega **časopisnega štaba** (»Politike ekspres«) jasno kaže tudi to, da je Kadrovski komisiji ZSMJ predložil

ponarejeno potrdilo o svojih **domevnih novinarskih izkušenjah!** To odkritje je dovolj, da se tudi ta tekoči razpis razveljavi, kar pomeni, da bo »Mladost« ostala brez urednika, čeprav je Predsedstvo ZSMJ spet maširalo preko zakona (na katerega se je še pet minut prej, ko je bilo treba odstraniti Mijovića, sklicevalo) in je za v. d.-ja promoviral direktorja Rakočevića, ki (zaradi preohlapnih formulacij) nima pravice podpisati naslednje številke časopisa, tako kot to zahteva Zakon o javnem obveščanju!

»Mladost« za zdaj ne izhaja. Uredništvo sestankuje in prisilno štrajka, ker se zgodilo to, na kar se je resno opozarjalo — **Stevo Batić**, namestnik glavnega in odgovornega urednika, **Aleksander Cvetković**, urednik kulture in **Ljiljana Jorgovanović**, urednica DESK-a so prejšnji torek (2. 1. 1988) odstopili s svojih funkcij.

To je prvi refleks nove uredniške politike Gorana Rakočevića, politično nameščenega v. d. glavnega in odgovornega urednika, ki je takoj po nastopu funkcije dokazal, da prav dobro funkcionira kot **podaljšek dogmatskih in stalinističnih tendenc** (predvsem iz Srbije), ki jih je »Mladost« neusmiljeno kritizirala in katere so v Rakočeviću našle marioneto za manipulacijo in maščevanje.

Tako v »Mladosti« kot tudi v ZSMJ vsi preučujejo zakon — Zakon o delovnih razmerjih, Zakon o javnem obveščanju... Od pretirane uporabe se je zakon obrabil in postal potrošniško pravilo. V manipulacijah z njim je obglavljeno še eno uredništvo.

Svetlana Vasović

Republiškem sekretariatu za notranje zadeve v Ljubljani

PRITOŽBA

zoper odločbo Mestnega sekretariata za notranje zadeve v Ljubljani, št. 10/20-38-R/87 z dne 21. 9. 1987 o zavrnitvi zahteve za izdajo potnega lista zaradi odhoda v tujino

Ko vam pišem to pritožbo, me gojim nikarkršnega upanja, da vas z njo lahko spodbudim k spremembi odločitve o sedemletni prepovedi izdaje potnega lista, s katero ste mi dejansko odvzeli svobodo gibanja. Želim vas le opomniti, da so človeške pravice nekaj, kar zahvaljujoč Božji volji vsakomur pripada.

Ni države, ideologije ali sistema, vključno z vašo komunistično ureditvijo, ki te pravice pod kakršnikoli izgovorom lahko uzurpirajo in nakazovano tepta.

Tovrstno postopeno kaznovanje zaradi delikta mišljenja, je vaša policijska samovolja, po kateri niti večletna robija ni dovolj težka kazen za izrečeno misel. Zaradi mojega prepričanja mi odrekate ustavne in občanske pravice, ki mi pripadajo po končani robiji. Po vašem je varnost javnega reda tisto, zaradi česar mi ne izdate potnega lista. Resnične razloge pa prikrivate s pravom, ki ga tako brezbržno zlorabljate. O teptanju človeških in verskih pravic v naši državi pričam, pišem in govorim javno, preko tiska, radija in televizije, zato ne vidim, kaj bi se spremenilo, če bi se nahajal v tujini. Imam samo to resnico, ki jo govorim tudi tukaj. Torej nimate nobenega opravičila, ki bi vam služilo kot dokaz, da bi moje bivanje v tujini ogrozilo družbeno ureditev in politični sistem te dežele. Ne poznam nobenih državnih ali vojaških skrivnosti, zaradi katerih bi mi onemogočili izbiro dežele, v kateri bi želel živeti.

Ne pričakujem vašega reagiranja na to pismo, le spomnil bi vas rad, da so človeške pravice tisto, kar se mora spoštovati tukaj in zdaj. Če se te kršijo, kar vi počnete, se zlorablja tudi sama pravica. V imenu te človečanske pravice vas pozivam, da opustite zloglasno prakso teptanja pravic človeka, ki temelji na maščevanju in trmoglavni nizkotnosti ter se zavzemite za zaščito človeških pravic, kar vam nalaga tudi ustava naše države.

Zahtevam, da se moje človeške pravice spoštujejo tudi v republiki Sloveniji, kjer so sledi barbarskega azijskega despotizma pustile najmanj brazgotin in hkrati v imenu pravice in morale optožujem vse tiste avtoritete na oblasti in **vas posebej**, ker mi odrekate svobodo, varnost in dostojanstvo enakopravnega človeka.

Obrambno sposobnost naše dežele boste jačali z večjim spoštovanjem človeških pravic in s širjenjem demokratičnih svoboščin, ne pa s samovoljnim odvzemanjem teh pravic in svoboščin. Pozabljate, da je svobodna dežela varnejša od despotске.

Opozarjam vas, da s takšnimi odločbami ne prispevate k večjemu ugledu naše države, ampak ji delate škodo in sramoto, ker direktno kršite **drugi odstavek 13. člena Obče deklaracije o pravicah človeka OZN**, ki zagotavlja, da »ima vsak pravico zapustiti katerokoli deželo, tudi svojo lastno, in se vanjo vrniti«. SFRJ Jugoslavija je 30. 1. 1971. ratificirala Mednarodni sporazum o občanskih in političnih pravicah, v katerega drugem odstavku 12. člena piše: **»Vsaka oseba ima pravico zapustiti katerokoli deželo, tudi svojo.«** Naša dežela je podpisala tudi končni dokument Helsinški 75., ki zagotavlja svobodno gibanje ljudi, idej in informacij. Na osnovi teh dokumentov vam pošiljam zahtevo, da v skladu z vašimi kompetencami uredite pri pristojnem organu za notranje zadeve, da mi izda potni list in z njim vrne nezakonito odvzeto svobodo odhoda in povratka v domovino.

S spoštovanjem **Dobroslav Paraga**

INTERNATIONAL HELSINKI FEDERATION FOR HUMAN RIGHTS

SKUPŠČINA SFRJ
Komisija za nadzor nad delom
Službe državne varnosti
Predsedniku
BEOGRAD

Na osnovi določbe 157. člena Ustave SFRJ, ki zagotavlja državljanom SFRJ pravico predlagati telesom in organom družbenopolitičnih organizacij, pravico, da na njih dobijo odgovore in pravico do političnih in drugih iniciativ, ki so splošnega interesa in v programskih osnovah Pro-memorije, ki vsebuje načela delovnih skupin mednarodne helsinške federacije za človeške pravice, vlagamo sledeči

PREDLOG

Komisiji za nadzor dela Službe državne varnosti, da preuči zakonitost dela SDV v BiH ob njeni vlogi v kazenskem postopku proti **Huseinu Čuku**.

OBRAZLOŽITEV

Preko medijev je bila javnost obveščena o kazenskem postopku zoper Huseina Čuka, bivšega strokovnega svetovalca v sarajevskem predstavništvu »Agrokomerca«, zaradi kaznivega dejanja sovražne propagande. Husein Čuk je z nepravnomočno sodbo Višjega sodišča v Sarajevu obsojen na zaporno kazen v trajanju enega leta in deset mesecev in zadržan v priporu.

Iz javnih glasil (zagrebškega »Danasa« in beogradskega »Duge«) smo izvedeli, da **obstaja utemeljen sum, da so delavci SDV v preiskovalnem kazenskem postopku (in pred njim) s silo ali z grožnjo uporabe sile in drugimi različnimi vrstami psihičnega in fizičnega pritiska izsiljevali od prič lažne izjave, ki so bremenile Huseina Čuka**.

Iz pisanja tiska, ki je delno tudi povzema izjave nekaterih prič, smo lahko izvedeli, da so organi Državne varnosti z grožnjami uspeli od nekaterih prič dobiti lažne in montirane izjave, ki so jih uslužbenci DV servirali ostalim. Prav tako obstaja utemeljen sum, da so uslužbenci DV za prič uporabljali večkratne kriminalce in alkoholike.

Glede na povedano mislimo, da obstajajo resni razlogi, ki kažejo na kršitev določbe 176. člena Ustave SFRJ, ki jamči **nedotakljivost osebne integritete in prepoveduje oziroma kvalificira kot kaznivo vsako izsiljevanje priznanja ali izjave**. Javno iznešeni dokazi kažejo na visoko stopnjo verjetnosti, da je grobo kršena določba 5. člena Obče deklaracije o človekovih pravicah OZN, ki kot neodtujljivo pravico in svoboščino navaja, da »nihče ne sme biti izpostavljen mučenju in okrutnem, nečloveškem ali ponižujočem postopku ali kaznovanju«. Presunljivi opisi delovanja uslužbencev DV ob zaslišanju nekaterih prič kažejo na to, da je kršena določba 10. člena Zakona o kazenskem postopku SFRJ, ki prepoveduje in kaznuje kakršnokoli izsiljevanje izjave od katerekoli osebe.

Pismene in javno iznešene pritožbe prič v tisku slikovito ponazarjajo, kako so uslužbenci DV upravičeno osumljeni, da so ob zaslišanju nekaterih prič izvršili več kaznivih dejanj.

Opozarjamo na številnost prič in resnost njihovih javnih izjav, ki kažejo na kršitev **Konvencije Generalne skupščine OZN** o zaščiti vseh oseb pred nasiljem in drugimi oblikami surovega, nehumanega in ponižujočega postopka ali kaznovanja. Nasilje je definirano kot »izživljanje psihične ali fizične bolečine ali trpljenja, ki ga povzročajo javni uslužbenci, da bi izsilili priznanje ali informacije, da bi kaznovali za izvršeno dejanje, zaradi česar je oseba osumljena ali pa zaradi ustrahovanja«.

Po omenjeni Konvenciji OZN vsak akt nasilja oziroma vsak nehuman ali ponižujoč postopek predstavlja napad na človekovo dostojanstvo. Niti vojno stanje, notranja politična nestabilnost ali kakšne druge izjemne okoliščine ne opravičujejo nasilja in okrutnosti. Konvencija obvezuje vse podpisnice, **med katerimi je tudi Jugoslavija**, da v svojem internem režimu in nacionalnem pravu ukreduje vse, kar je potrebno, da se vse prepovedi, ki so v njej opredeljene, tudi realizirajo.

Javno iznešene obtožbe o uporabi nasilja nad pričami v »primeru Husein Čuk« kažejo na posebno nevaren kriminal, ki sestavlja **zlorabo moči (abuse of power) oziroma oblasti**.

V skladu z našo vestjo, ki temelji na spoštovanju človekovih pravic zahtevamo, da se javno iznešene obtožbe na račun nasilja uslužbencev DV temeljito preverijo. Čutimo se dolžni opozoriti, da molk in pasivnost glede javnih obtožb predstavlja prikrivanje težkih kršitev človekovih pravic in sodelovanje v ogrožanju načel pravne države, s tem pa tudi vzpodbuda in opogumljanje tistih, ki kršijo Ustavo in zakone.

Prepričani smo, da ta Apel ne bo ostal brez odziva in da bo Komisija za ugotavljanje zakonitosti delovanja Službe DV temeljito opravila svoje delo, ki ji je zaupano z zakonom, in o tem obvestila javnost.

Osijek, januar 1988

za hrvaško skupino
helsinške federacije za
človekove pravice
Zakoniti podpisnik:
Vladimir Šeks, dipl. pravnik

ALI IMAM KOT DRŽAVLJAN SFRJ PRAVICO DO ZAPOSILITVE?

Sem Daniel Kos, rojen 24. 9. 1968 v Mariboru. Star sem 19 let. S 16. leti sem se zaposlil pri Splošni plovbi Piran na prekoceanjski ladij, tovorni promet. Bil sem v 20 tujih državah. Govorim slovenski, srbohrvaški in angleški jezik. Končano imam osnovno šolo. Pri Splošni plovbi sem bil zaposlen dve in pol leti, nato pa so me zaradi zdravstvenih razlogov razglasili za nesposobnega za delo na ladiji. Oprostili so me tudi služnja vojaškega roka. Orožje sicer sovražim, ker predstavlja zlo za človeštvo. Od takrat, se pravi od 17. marca 1987, sem nezaposlen. Kar dar pridem na Skupnost za zaposlovanje, mi zmeraj rečejo, da ni dela, da naj počakam. Samo to.

Ob tem imam resne stanovanjske težave. Sem namreč podnajemnik in moram, razumljivo, plačevati stanarino. Ker pa sem brez zaposlitve, sem tudi brez denarja, zaradi česar ne morem plačevati stanarine.

Zdi pa se mi, da imajo nekateri delavci in delavke na skupnosti za zaposlovanje do nezaposlenih revežev tak odnos kot »siti do lačnega«: kaj me briga za te, jaz sem tako sit, ti pa se sam znajdi... Vsaj po mojem bi morala družba, pa tudi vodilni v Mariboru in na skupnosti za zaposlovanje, premisliti kam vse to vodi. Medtem ko zaposlujejo delavce iz drugih republik in pokrajin, pa vse kaže, da vsaj v Mariboru nas, Slovence, zapostavljajo tako pri delitvi stanovanj kot pri zaposlovanju. Kot da smo nesposobni za delo!

Jaz, Daniel Kos, izjavljam, da sem pripravljen prijeti za vsako delo. Pa še to: da mi ne bi kdo očital nacionalnega sovraštva, vas prosim, da resno razmislite o razmerah, v katerih živimo in da ne zapostavljate svojih ljudi. Dajte nam delo!

Daniel Kos, Beičeva 8, 62000 Maribor